

Naturvård och friluftsliv i Olofström

– ett underlag för programmet och handlingsplanen

Arbetsgrupp: Daniel Ottosson, Eva Johansson, Jesper Andersson och Jonas Engzell

Alla illustrationer: Jonas Engzell.

Alla kartor: Grundkartor är hämtade från Lantmäteriet om inget annat anges

Rapporten och framtagandet av naturvårds- och friluftsprogrammet har delfinansierats av LONA (lokala naturvårssatsningen).

Sammanfattning

I Sverige har vi förbundet oss att skydda naturen genom olika konventioner, direktiv och förordningar. Vi har antagit globala, nationella och regionala mål för att nå ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Vi människor är en del av naturen och kan inte leva utan rent vatten och den mat som ekosystemen ger oss. Förlusten av biologisk mångfald är bland annat ett hot för de ekosystemtjänster vi nyttjar och är beroende av.

De naturliga förutsättningar som finns i Olofströms kommun har påverkat människors nyttjande av marken och dess resurser, vilket har influerat landskapets utseende och skapat karaktäristiska naturvärden. Människors nyttjande av landskapet har även skapat identitet mellan människan och naturen. Vårt förhållningsätt till naturen har dock kraftigt förändrats under urbaniseringen och friluftslivet har blivit en viktig del i människors välbefinnande och naturförståelse. Friluftsliv är dessutom något som kan stärka ekonomisk tillväxt i form av naturturism. Naturvårdsarbetet i Olofströms kommun lutar sig mot Naturvårdsverkets devis; "Vårda, Värna, Visa".

Kunskapssammanställningen har varit en viktig del i arbetet med programmet och handlingsplanen för naturvård och friluftsliv i Olofströms kommun. Detta dokument ska därmed ses som ett underlag i kommunens naturvård- och friluftslivsarbete och är inget som kommunen förbinder sig till. Dokumentet kan läsas i sin helhet eller utifrån berörda delar.

Innehåll

Syfte	8
Avgränsningar	8
Dokumentets uppbyggnad	8
1. Bakgrund	9
1.1 Konventioner, direktiv och förordningar av betydelse.....	9
1.2 Miljökvalitetsmålen och naturens eget skyddsvärde	10
1.3 Friluftsmålen	10
1.4 Folkhälsomålen.....	11
1.5 Regionala åtgärdsprogram för miljökvalitetsmålen	11
1.6 Övergripande kommunala mål.....	11
1.7 Miljökompensation	12
1.8 Friluftsliv.....	12
1.8.1 Definition av friluftsliv	12
1.8.2 Naturturism i Olofström.....	12
1.8.3 Naturvårds- och friluftsråd	13
1.8.4 Nyttan av friluftsliv	13
1.9 Naturvård och biologisk mångfald	14
1.9.1 Vad är biologisk mångfald och nyttan av den?.....	14
1.9.2 Hot mot den biologiska mångfalden.....	15
1.9.3 Grön infrastruktur.....	15
1.9.4 Rödlisterade arter	16
1.9.5 Skog.....	16
1.9.6 Gräsmarker	17
1.9.7 Åker och jordbruksimpediment	18
1.9.8 Urbana miljöer	18
1.9.9 Sjöar, vattendrag och våtmarker.....	19
1.10 Ansvarsarter	20
1.10.1 Klockgentiana (<i>Gentiana pneumonanthe</i>).....	21
1.10.2 Sjötåtel (<i>Deschampsia setacea</i>)	21
1.10.3 Sjöhortron (<i>Nostoc zetterstedtii</i>).....	21
1.10.4 Hårklomossa (<i>Dichelyma capillaceum</i>)	22
1.10.5 Gullrisbock (<i>Phytoecia nigricornis</i>).....	22
1.10.6 Utter (<i>Lutra lutra</i>)	23
1.10.7 Storlom (<i>Gavia arctica</i>).....	23
1.11 Kommunens förutsättningar	24
1.11.1 Naturgeografiska förhållanden.....	24

1.11.2 Kulturgeografiska förhållanden	26
1.11.3 Markanvändning och skyddad natur i Olofströms kommun	27
1.11.4 Tätortsnära natur för friluftsliv	28
4.11.5 Ekopark Raslången	28
4.11.6 Riksintressen	29
1.11.7 Naturreservat.....	31
2. Friluftsliv i Olofströms kommun	35
2.1 Tillgänglig information om kommunens friluftsliv.....	35
2.2 Badplatser	35
2.2.1 Stora Orsjöns badplats	36
2.2.2 Halens badplats.....	37
2.2.3 Orlundens badplats	37
2.2.4 Abborrasjöns badplats	37
2.2.5 Södersjöns badplats	37
2.2.6 Slagesnäsjöns badplats	38
2.3 Besöksplatser	38
2.3.1 Himmelsberget	38
2.3.2 Fågeltorn vid Agrasjö.....	39
2.3.3 Mossadammarna.....	40
2.3.4 Tulseboda Brunnsspark.....	40
2.3.5 Forneboda	41
2.3.6 Vallhall.....	42
2.3.7 Komperskulla.....	42
2.3.8 Baggeboda kvarn	43
2.3.9 Blomsteräng/sandmark i centrala Olofström	44
2.4 Halens naturreservat	45
2.4.1 Halens ridleder	46
2.4.2 Halens elljusspår	48
2.4.3 Halens tillgänglighetsanpassade grill- och fiskeplats	48
2.4.4 Blåsegylets tillgänglighetsled.....	48
2.4.5 Halens vandringsleder	49
2.4.6 Olsasjösnäset.....	49
2.4.7 Hundträningsområden	50
2.4.8 Jakt.....	50
2.4.9 Skolornas användning av Halens naturreservat.....	50
2.5 Kommunala motions- och vandringsleder	51
2.5.1 Blekingeleden.....	51
2.5.2 Kyrkhults elljusspår.....	53

2.5.3 Gränums gångled	53
2.5.4 Vilshultsrundan	54
2.5.5 Maxiberget.....	55
2.6 Cykelleder.....	55
2.6.1 Gränums cykelled.....	57
2.6.2 Sydostleden.....	57
2.6.3 Banvallsleden Sölvesborg-Bromölla-Olofström.....	57
2.7 Övriga friluftsanordningar.....	58
2.7.1 Kanotled Halen-Raslången-(Immeln).....	58
2.7.2 MTB-led/pulkabacke	60
2.8 Vandringsleder utan kommunalt ansvar	61
2.8.1 Farabols vandringsleder	61
2.8.2 Laxaleden.....	62
2.9 Skidspår.....	63
2.9.1 Bommareviken	63
2.9.2 Gränum	63
2.9.3 Hemsjö	63
2.9.4 Komperskulla.....	63
2.10 Skolors användning av naturområden	63
2.10.1 Generella förslag och åtgärder för skolornas utedagar och friluftsliv	63
2.10.2 Kyrkhult skola och förskola	64
2.10.3 Brännaregårdens skola och förskola.....	64
2.10.4 Danskasjön.....	65
2.10.5 Gränums skola och förskola	66
2.10.6 Gränums bränneri.....	66
2.10.7 Västra Orlundsån.....	67
2.10.8 Byabäckens bokskog.....	67
2.10.9 Jämshögs skola och förskola.....	68
2.10.10 Grodsjön.....	69
2.10.11 Jämshögs idrottsplats	69
2.10.12 Vilbokens skola och förskola.....	70
2.10.13 Skogsområde omkring Borgen	70
2.10.14 Häxanskogen	71
2.10.15 Bommarevikens bollplan.....	72
2.10.16 Näset.....	72
2.10.17 Hålldammen	73
2.10.18 Ekeryds förskola.....	73
3. Utvecklingsområden naturvård.....	75

3.1 Möjliga områden för kommunala naturreservat.....	75
3.1.1 Agrasjön	75
3.1.2 Maxiberget.....	76
3.2 Lämpliga kommunala naturvårdsområden	76
3.2.1 Motivering Märthas ås	76
3.2.2 Motivering Blomsterängen	77
3.2.3 Skidbacken.....	77
3.2.4 Odasjöslätt	78
3.2.5 Ekbacken vid Torrahem.....	79
3.2.6 Spridningskorridorer	80
4. Utvecklingsområden friluftsliv	82
4.1 Bommarevikens promenadstråk.....	82
4.2 prÅmenaden och Å-rummet.....	82
4.3 Kulturrundan	83
Litteraturhänvisning	85

Syfte

Det här dokumentet utgör underlag till Naturvårds- och friluftsprogram för Olofströms kommun och handlingsplanen som är kopplat till programmet. Det utgör även en fördjupning till kommunens översiktsplanering. Dokumentet kan också användas av den som är intresserad av kommunens naturvårds- och friluftsarbete.

Avgränsningar

Arbetet med naturvård och friluftsliv i Olofströms kommun lägger fokus på områden inom kommunen, men beskriver även leder för friluftslivet som korsar kommungränsen. Det är dock viktigt att lyfta fram att ett framgångsrikt naturvårds- och miljöarbete även är beroende av det som sker utanför kommunens gränser. Många av kommunens vattendrag går till exempel genom flera kommuner och län. Det är därför viktigt att kommunen även fortsatt är engagerad i länsgemensamma, länsövergripande projekt och arbetsgrupper. Alla åtgärder som sker inom naturvårds- och friluftsarbetet förutsätter att kommunen förfogar över marken eller att det finns ett avtal med markägaren.

Fokus i detta dokument, inom naturvårdsdelen, ligger på att utgöra ett underlag för att ta fram konkreta åtgärder som kommunen kan arbeta med. Arbetet har särskilt beaktat de förslag på utveckling, bevarande och förbättring som inkommit, bland annat under kommunens två medborgarforum, hösten 2017. Inom detta projekt har det inte funnits möjlighet att göra en heltäckande naturvärdesinventering, likt den som gjorts om friluftsanläggningar/anordningar.

För friluftslivet finns en omfattande översyn av områden som innefattas av natur- och kulturmiljöer med friluftsanordningar, eller tidigare anordningar och information, där syftet har varit att öka tillgänglighet för friluftslivet. Dessa områden kan därmed anses vara betydelsefulla för kommunens friluftsliv. Det bör också uppmärksammas att det kan finnas värdefulla friluftsområden, som inte finns med i områdesbeskrivningarna då dessa inte har några anläggningar eller riktad skötsel för friluftsliv. Kommersiella friluftsanläggningar beskrivs inte heller i detta underlag, utan berörs av projektet "Sveriges sydligaste vildmark". I detta dokument beskrivs även natur- och kulturmiljöer som används inom skolor och förskolors verksamhet och som framkommit under kommunens workshop Skolnära skogar.

Dokumentets uppbyggnad

Natur- och friluftslivsprogrammet är en del av tre olika dokument. Programmet innehåller de nationella miljökvalitetsmålen, friluftsmålen samt dessa nedbrutna till kommunal nivå. Detta underlagsdokument beskriver kommunens förutsättningar för naturvård och friluftsliv och presenterar därtill tänkbara åtgärder och områden som lämpliga för olika ändamål. Dessa områden och åtgärder är inget som kommunen förbinder sig till. En kommande handlingsplanen beskriver däremot vilka konkreta åtgärder kommunen åtar sig att göra och när dessa ska göras.

Detta dokument är uppdelat i två delar. Den första delen i detta dokument beskriver övergripande information om friluftsliv, naturvård, nationella ställningstaganden och de förutsättningar som finns i Olofströms kommun. Den andra delen presenterar kommunens friluftsområden, men även de naturområden som skulle kunna vara lämpliga för skötsel och naturvårdsinsatser inom ramen för kommunens program och handlingsplan.

1. Bakgrund

1.1 Konventioner, direktiv och förordningar av betydelse

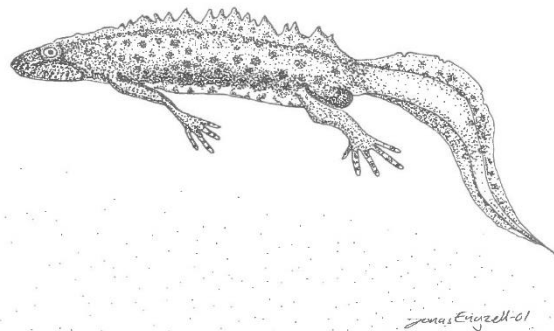
Att naturen har ett eget skyddsvärde (egenvärde) framgår bland annat av miljöbalken och dess förarbeten. Nedan diskuteras andra juridiska dokument av betydelse, som kompletterar bilden av lagstiftarens syn på naturens skyddsvärde.

Konventionen om biologisk mångfald, även kallad Riokonventionen, utarbetades av världens regeringar år 1992 (FN-fördrag). Genom att ansluta sig till konventionen åtar sig ett land bland annat att utarbeta och behålla de lagar som behövs för skyddet av hotade arter och populationer. Sverige ratificerade konventionen år 1993. Redan i konventionens inledande del jämföras den biologiska mångfaldens egenvärde med andra typer av värden.

På EU-nivå skyddas den biologiska mångfalden främst genom två olika direktiv: Fågeldirektivet samt Art- och habitatdirektivet. Båda direktiven är minimidirektiv, vilket betyder att det medlemsland som implementerar direktivet är fritt att införa strängare, men inte mildare, regler.

Den första delen av art- och habitatdirektivet handlar om bildandet av det ekologiska nätverket Natura 2000. Dessa regler finns i 7 kap. 27-29 §§ miljöbalken och i 15-20 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera. Den andra delen av art- och habitatdirektivet handlar om ett generellt skydd av de arter som listas i direktivets Bilaga 4. Dessa arter skyddas i svensk rätt i artskyddsförordningens Bilaga 1.31.

Utöver artskyddsförordningen finns skyddande bestämmelser i jaktlagen (1987:259) och fiskelagen (1993:787). Även fridlysningsarbetet är ett sätt att skydda växt- och djurarter. Det som skyddas på detta sätt tas upp i artskyddsförordningens bilagor och här finns en koppling till art- och habitatdirektivet, eftersom växt- och djurarter som markerats med ett N i Bilaga 1 till artskyddsförordningen har fridlysts för att uppfylla kraven i EU:s art- och habitatdirektiv. För mer information om fridlysta arter se länken: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/artskyddsforordning-2007845_sfs-2007-845

Fågeldirektivet innehåller regler till skydd för samtliga naturligt förekommande och vilt levande fågelarter inom EU. Skyddet gäller fåglarna i sig, deras ägg, reden och boplatser. Medlemsländerna ska vidta åtgärder för att fågelpopulationerna ska kunna hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov. Artskyddsförordningen är Sveriges sätt att uppfylla art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet. Artskyddsförordningen kompletterar även de grundläggande skyddsbestämmelserna som finns i 8 kap. 1-2 och 4 §§ miljöbalken. I 7 kap. miljöbalken finns även generella regler för skydd av områden. Skydden kan utformas på flera olika sätt, till exempel som nationalparker eller naturreservat. Här återfinns även generella skydd av naturen så som biotopskydd och strandskydd.

Vissa typer av biotoper (livsmiljöer) är så värdefulla att staten gett dem ett generellt biotopskydd. Det betyder att de har ett automatiskt skydd och att de inte får skadas. Exempel på biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet är:

- Alléer
- Källor med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsrösen i jordbruksmark
- Pilevallar
- Småvatten och våtmarker i jordbruksmark
- Stenmurar i jordbruksmark
- Åkerholmar

1.2 Miljökvalitetsmålen och naturens eget skyddsvärde

Riksdagen har beslutat om Sveriges miljömålssystem. Det består av ett övergripande generationsmål samt 16 miljökvalitetsmål. Till miljömålen finns även etappmål som anger de steg på vägen för att uppnå generationsmålet och miljökvalitetsmålen till år 2020. Generationsmålet styr miljöarbetets riktning och målsättning och har från riksdagen definierats: "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser."

Det 16:e miljökvalitetsmålet "Ett rikt växt- och djurliv" har fastställts för att säkerställa den biologiska mångfalden. Utöver detta miljökvalitetsmål finns andra angränsande naturtypsmål, till exempel "Storlagen fjällmiljö". Beträffande miljömålet om "Frisk luft" gäller att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Detta kan tolkas som att djuren och växterna i sig har ett skyddsvärde. Detsamma gäller för "Grundvatten av god kvalitet", som både ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning, men också bidra till en god livsmiljö för växter och djur i ytvatten. Målet "Gifrfri miljö" omfattar hotet mot människors hälsa och mot den biologiska mångfalden. Detsamma gäller "Säker strålmiljö".

Från åtta av miljökvalitetsmålen finns dessutom specifika preciseringar om att friluftslivet ska värnas och att påverkan från buller ska minimeras. Målet, "God bebyggd miljö" beskriver även att det ska finnas närhet och tillgänglighet till rika natur- och grönområden i nära anslutning till bostaden.

Agenda 2030 är de globala mål som antogs av världens regerings- och statschefer under FN-toppmötet 2015. Övergripande handlar dessa mål om att världens länder tillsammans ska arbeta för att stoppa fattigdom, skapa fred och att säkerställa en hållbar planet. Den ekologiska inriktningen med en hållbar planet fångas upp i de svenska miljökvalitetsmålen.

1.3 Friluftsmålen

På uppdrag av regeringen, togs tio mätbara mål om friluftslivet fram av bland annat Naturvårdsverket. Målen är dock inte bindande för kommunernas planering men är av stor vikt som allmänintresse. De tio friluftsmålen är utformade för att uppmuntra och ge möjlighet till vistelse i natur- och kulturlandskapet med allemansrätten som grund. Centrala delar läggs även i att främja folkhälsan, ge kunskap om natur- och kulturmiljö samt verka för en god regional tillväxt och landsbygdsutveckling. Friluftsmålen är även ett komplement till miljökvalitetsmålen och de preciseringar som där berör friluftslivet.

Friluftsmålen:

- Tillgänglig natur för alla
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa
- God kunskap om friluftslivet (Naturvårdsverket)

1.4 Folkhälsomålen

Nationellt finns åtta målområden för att förbättra folkhälsan. Dessa målområden ska leda till att: "Skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa för hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation". Fokus ligger på faktorer i samhället som utgörs av livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor. Ett särskilt delmål kommer lägga fokus på att öka den fysiska aktiviteten.

1.5 Regionala åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen

För att nå de miljö kvalitetsmål som antagits nationellt, har Blekinge tagit fram ett regionalt åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet som löper över perioden 2017-2020 är en revidering av det tidigare åtgärdsprogrammet för åren 2013 till 2016. Åtgärdsprogrammet är uppdelat i sex fokusområden med underliggande intresseområden och konkreta åtgärder. Åtgärder som beskrivs i det regionala åtgärdsprogrammet och som faller inom ramen för kommunens naturvårds- och friluftsliv har även tagits med i den kommunala handlingsplanen.

1.6 Övergripande kommunala mål

I Olofströms kommun finns tre övergripande mål med visionen: "Invånare och näringsidkare ska uppfatta Olofström som en välkomnande och framåtsträvande kommun där möjligheter till utveckling och inflytande är goda. Olofström ska vara en plats som våra besökare gärna återvänder till."

Övergripande kommunala mål:

- Nära till allt
- Barnen i centrum
- Jobb till 1000

Ett attraktivt friluftsliv med god tillgång på rik natur kommer således gynna dessa mål. En attraktiv natur kan i många fall vara en faktor som spelar in i val av bostad. Det ger också förutsättning för bra uppväxtmiljöer för barn och barnfamiljer framförallt med tillgänglig natur i nära anslutning till förskola, skola och bostaden. Det utgör även en arena för naturturismen som stärker Olofströms kommun som varumärke, vilket skapar möjlighet för företagande och nya arbetstillfällen.

1.7 Miljökompensation

Tanken bakom begreppet miljökompensation är att den som förstör miljövärden ska gottgöra detta genom att skapa nya värden. Miljökompensation har använts länge i till exempel USA och används idag världen över, på lite olika sätt och vis. I Sverige finns kompensation inskriven i miljöbalken och kan krävas i samband med intrång i skyddade naturområden samt i samband med dispenser och tillstånd. Det finns också frivillig kompensation och en del kommuner i Sverige har också utvecklat system för kompensation, ofta kopplat till planarbetet. Det senare kan vara att intrång i ett grönområde gottgörs genom att man rustar upp eller skyddar ett annat område. Eller att andelen grön yta som bebyggs kompenseras med t ex gröna tak genom tillämpandet av en "grönytefaktor".

Grunden är att det finns en förståelse om vad som förstörts och hur detta kan kompenseras för att vi ändå ska nå våra miljömål. I en miljökompensation bör det finnas en koppling mellan vad som förstörs och vad som skapas. Däremot finns det inga regler för hur skadan gottgörs. Fantasin sätter ibland större hinder än de praktiska och ekonomiska! Det finns inte heller några formella krav på omfattningen av kompensationsåtgärderna. Men generellt sätt kan man säga att de ofta tenderar till att bli "lite i underkant". En svensk aktör som ofta jobbar med kompensationsåtgärder är Trafikverket.

Ekologisk kompensation är ett begrepp som börjar användas mer och mer i Sverige. Innan dess användes miljö- eller miljömässig kompensation, eller bara kompensation. Ekologisk kompensation är däremot bara inriktat mot ekologiska värden såsom växt- och djurarter, och biodiversitet i stort. Andra former av kompensation är klimatkompensation som antingen är inriktad mot att investera i energibesparing och förnybar energiproduktion, eller att skapa kolsänkor (t ex trädplantering).

En viss begreppsförvirring råder alltså. Den kompliceras även av den så kallade balanseringsprincipen: Att man alltid först ska försöka att undvika skador på miljön och om inte det lyckats så i alla fall mildra eller lindra skadorna. Först därefter, som ett sista steg, görs en kompensationsåtgärd. I praktiken sker ofta en sammanblandning av stegen. Som att exempelvis en ekodukt eller faunapassage för uter eller grodor, benämns som kompensation då det är en mildrande åtgärd. Men det viktigaste är kanske inte vad olika åtgärder kallas eller exakt vilka åtgärder som genomförs, utan att man faktiskt gör något!

1.8 Friluftsliv

1.8.1 Definition av friluftsliv

I förordningen (2010:2008) om statsbidrag definieras friluftsliv som: "Vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling". Detta är en bred definition som kan innefatta en mängd olika aktiviteter, med allt från långa vandringar i skog och mark till vardagliga promenader i parken. Trots att friluftsliv vanligtvis innebär fritidsaktiviteter kan den även ingå i exempelvis skolors verksamhet. En bred föreställning om friluftsliv är att det företrädesvis bedrivs i "vildmark", men i själva verket har friluftsliv också stor betydelse i tätortsnära natur- och kulturområden.

1.8.2 Naturturism i Olofström

Olofströms Näringsliv AB (ONAB) är ett kommunalägt bolag med uppgift att stärka och utveckla näringslivet i Olofströms kommun. Inom ramen för deras arbete ingår projektet "Sveriges sydligaste vildmark" (SSV). Syftet med projektet är att med fokus på jakt-, fiske- och naturturism öka attraktionskraften genom kluster- och samverkansinitiativ. Målet är bland annat att underlätta för nya företag med inriktning på naturturism samt ge befintliga aktörer

möjlighet till utveckling och förädling. Detta ska i sin tur öka besöksnäringen och ge fler arbetstillfällen. Projektet kommer att pågå under en treårsperiod från 2017 till 2020.

1.8.3 Naturvårds- och friluftsråd

Naturvårds- och friluftsrådet bildades under 2018 i samband med framtagandet av kommunens program och handlingsplan för naturvård och friluftsliv. Syftet med rådet är att ta tillvara på olika intressen som rör kommunens naturvård och friluftsliv ur ett medborgarperspektiv. Rådet är också tänkt att vara ett forum för samtal kring naturvårds- och friluftsförfrågor inför exempelvis kommunala beslut och remissvar. I specifika frågor som kräver fördjupning ska även arbetsgrupper kunna tillsättas med utvalda deltagare från Naturvårds- och friluftsrådet. Inför varje större beslut som fattas om kommunens friluftsliv bör detta beslut ha förankrats i naturvårds- och friluftsrådet. Detta innebär att rådet bör sammankallas minst en gång varje år.

1.8.4 Nyttan av friluftsliv

Att människor ges möjlighet att vistas i natur- och kulturlandskapet är i sig själv ett värde. Utifrån en enkätundersökning som presenteras i rapporten, "friluftsliv i förändring", uppger mer än hälften av de tillfrågade att de ofta eller ganska ofta vistas i naturen under vardagar. Detta stämmer i sin tur överens med att allt fler människor också efterfrågar tillgången på natur, gärna i anslutning till bostaden. Skäl till att inte vistas i naturen under vardag uppges vara brist på tid, familjesituationen eller att man saknar någon att utöva aktiviteten med. Därmed ökar även besöken i naturen ytterligare under helger och längre ledighet. I enkätundersökningen framkom att 70 % av de svarande anser att kommunerna bör ansvara för att skydda natur- och kulturområden för friluftslivet. 81 % anser också att samhället bör satsa resurser på att tillgängliggöra natur- och kulturmiljöer. Därtill svarade majoriteten att leder, skidspår, badplatser och informationsskyltar med mera ska finansieras med skattemedel. Positiva värden för friluftsliv anses vara möjligheten att röra sig i större sammanhängande naturområden utan omfattande bebyggelse, vägar eller andra besökare, gärna i anslutning till vatten. Negativa upplevelser för friluftsliv anses främst vara nedskräpning och andra synliga miljöproblem.

Det har sedan länge varit känt att friluftsliv främjar folkhälsan. Flera studier visar att vistelse i skog och mark kan minska och förebygga stress, vilket verkar för ett ökat psykisk välmående. Den självupplevda känslan av vistelse i skog och mark är att det lindrar oro, depression och ilska. Men friluftsliv bidrar även till hälsofrämjande effekter på den fysiska hälsan. En allt mer stillasittande livsstil orsakar välfärdssjukdomar kopplade till bristen på fysisk aktivitet, vilket har stor påverkan på samhällsekonomin. Förståelsen för nyttan av friluftsliv har därmed ökat, då friluftsliv utgör den vanligaste formen av fysisk aktivitet. Inte minst är friluftslivet en viktig del i att uppmuntra barn och unga till lek och rörelse.

Under senare tid har förändringar i klimatet och förlusten av biologisk mångfald kopplats till våra levnadsval. Ett argument för friluftslivet är att vistelse i natur- och kulturlandskapet ökar miljöengagemanget och viljan till bättre miljöval. Att tycka om och uppskatta naturen är ofta en viktig del i att förstå hur den fungerar och hur våra val påverkar vår miljö. Det faktum att skyddade områden i många fall även utgör viktiga resurser för friluftslivet, är något som också stimulerar viljan att bevara dessa natur- och kulturmiljöer.

Naturturism är en stor och viktig del inom segmentet turism och skapar möjligheter för landsbygdsutveckling och näringsverksamhet. Mycket inom naturturism och friluftsliv är till stor del gratis för utövaren, men i form av naturturism kan det generera intäkter med allt från boende, transport och dagligvaruhandel med mera. Viss form av friluftsliv och naturturism kräver även särskild utrustning. Det kan till exempel vara en kanot för att paddla, en cykel för att cykla och så vidare. Beräkningar som gjorts uppskattar att Sveriges befolkning spenderar ca 72 miljarder på friluftsliv och naturturism. Detta skulle i sin tur generera ca 75 000 arbetstillfällen och konsumtionen innebär ca en procent av Sveriges BNP.

1.9 Naturvård och biologisk mångfald

1.9.1 Vad är biologisk mångfald och nyttan av den?

Definitionen av biologisk mångfald, som togs fram under FN-konferensen i Rio de Janeiro 1992, används gemensamt i flera av världens länder. Förenklat inkluderar den större delen av naturens variation, då den innefattar mångfald på tre nivåer. Det vill säga mångfald av ekosystem, arter och genetisk variation inom varje art.

Naturvård är den del av miljöarbetet som inriktas mot att bevara och gynna den biologiska mångfalden. I Sverige ligger ansvaret för detta spritt på flera statliga myndigheter som Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten. I länen ligger mycket ansvar på länsstyrelserna och Skogsstyrelsen. Men även kommunerna har ett stort ansvar, inte minst för den tätortsnära naturen. Även enskilda kan göra viktiga insatser.

Vi människor är en del av naturen och vi kan inte leva utan den mat och det vatten som ekosystemen producerar åt oss. Alla de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss, utan att vi egentligen betalar för det, kallas ekosystemtjänster. Till ekosystemtjänster kan nämnas växter som renar luft och vatten eller som dämpar trafikbuller, bin som pollinerar samt bakterier, maskar och svampar som gör våra jordar bördiga. Flera studier tyder på att biologisk mångfald bidrar till ett allt stabilare ekosystem som inte är lika känsliga mot ansträngningar och därmed kan trygga vår framtida försörjning av mat, rent vatten och energi. Stor biologisk mångfald ger troligtvis också på sikt en högre produktion av biomassa

och bindning av kol. Därmed minska läckaget av näringsämnen till våra grundvatten och mängden koldioxid i atmosfären.

Vi har också ett ansvar i att bevara den biologiska mångfalden till nästkommande generationer. Dels vet vi mycket lite om vilka arter som i framtiden kommer att behövas inom exempelvis medicinsk framställning, eller för att minska skadeangrepp på grödor. Inte minst är det etiskt viktigt att bevara den biologiska mångfalden, som i sig själv har ett värde, men som också erbjuder upplevelsevärde och skönhetsvärde för denna och kommande generationer. En utrotad art kommer aldrig att komma tillbaka. Naturen är också en viktig del inom friluftslivet, vilket bidrar till naturturism och förbättrad folkhälsa. Många värdefulla naturmiljöer är i allra högsta grad även en kulturprodukt, där markanvändningen under lång tid bedrivits med viss typ av skötsel som lämnat efter sig ett rikt kulturhistoriskt värde. Inte minst har ängens artrikedom och skönhet fått målande beskrivningar i dikter, sånger och romaner.

”En blommande äng kan beskrivas bara av sina fjärilar, bara rätt besjungas av sina bin. Att hålla samman denna tusenflykt och rätt urskilja binas sång kan bara de feer som evigt övat.”

Ur Gränsen i Thule, Harry Martinsson 1958

1.9.2 Hot mot den biologiska mångfalden

Det finns många hot mot den biologiska mångfalden och dessa kan generellt delas in i de tre kategorierna: överexploatering, invasiva arter och biotopförstörelse. Överexploatering innefattar alla former av icke hållbart nyttjade resurser, som till exempel överfiske. Till kategorin invasiva arter, räknas de som introducerats av människan på ett eller annat sätt och som utgör problem för den inhemska biologiska mångfalden. Biotopförstörelse innebär att biotoper och arters livsmiljöer försvinner och förändras i landskapet. Biotopförstörelse kan ske på många olika sätt. Det kan vara miljögifter, försurning, övergödning eller att klimatet förändras. En stor faktor till att arters livsmiljöer försvinner är också en förändrad markanvändning och många arter blir isolerade i mindre områden.

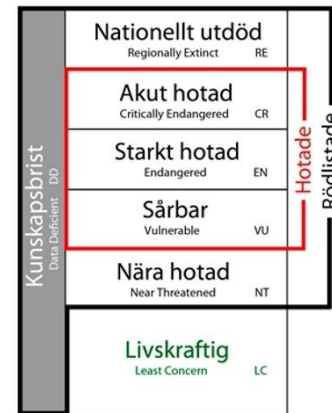
1.9.3 Grön infrastruktur

Infrastruktur är nätverk som binder samman viktiga funktioner i samhället och landskapet. Ett exempel på detta kan vara vägar och järnvägar. Denna typ av nätverk behövs även i naturen och kallas då för grön infrastruktur. Några av de arter som förut varit vanliga i landskapet håller nu på att minska eller helt försvinna. Detta kan till stor del förknippas med att arters livsmiljöer förändras och att naturens resurser utnyttjas på ett mer storskaligt sätt än förut. Därmed blir landskapet mer ensidigt och olika livsmiljöer blir allt mer isolerade i landskapet. Insekter till exempel är många gånger beroende av flera olika miljöer under sina levnadsstadier och får därmed svårt att överleva. Isolerade biotoper dit arter inte kan sprida sig kan begränsa populationers genetiska variation och olika arter får på sikt inte förutsättningar att överleva. Om viktiga länkar och nätverk försvinner eller tas bort från landskapet innebär det alltså negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster. Det är därför viktigt att bibehålla naturens nätverk så att växter och djur kan sprida sig. Dessa funktioner av nätverk behöver därför vägas in i vår fysiska planering av stad och land.

Länsstyrelsen i Blekinge har på uppdrag från regeringen tagit fram en plattform för grön infrastruktur. Syftet är att utifrån ett regionalt perspektiv identifiera, kartlägga och beskriva naturområden, biotoper, strukturer och funktioner som skapar viktiga ekologiska sammanhang i landskapet. I uppdraget har det särskilt förtydligats att kommunerna bör använda planeringsunderlaget från grön infrastruktur i den fysiska planeringen.

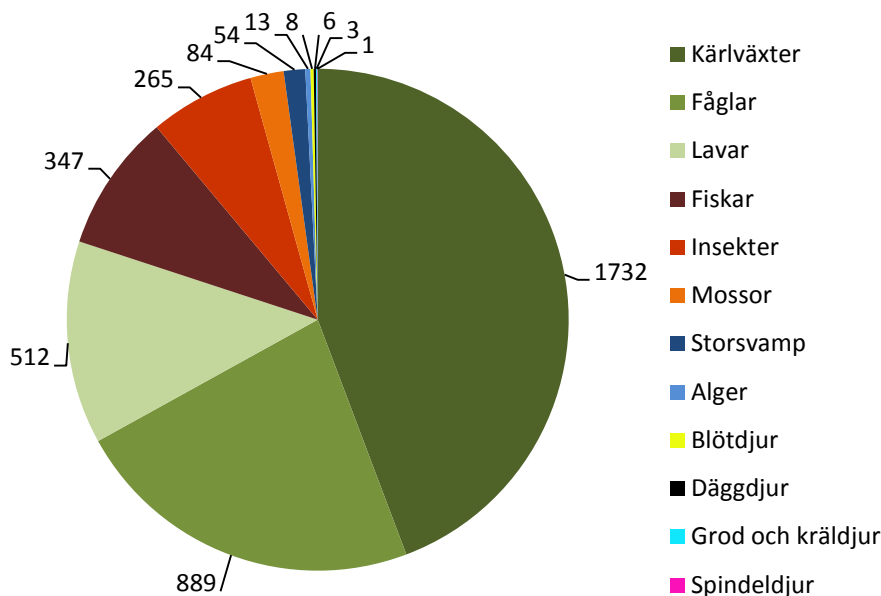
1.9.4 Rödlistade arter

Den svenska målsättningen är att alla inhemska arter ska bevaras i livskraftiga bestånd. För att uppnå detta måste vi i huvudsak rikta in oss på generell biotopvård, men ibland behövs också arts specifika åtgärder. Den svenska rödlistan, som följer de kriterier som tagits fram av Internationella naturvårdsunionen (IUCN) kan ge ett stöd i detta arbete. Rödlistan är en bedömning över arters risk att dö ut i Sverige och gör ingen skillnad på en gullig utter eller en oansenlig mossa. Att en art tagits med på rödlistan innebär inte nödvändigtvis att den är ovanlig, utan kan innebära att den minskat kraftigt den senaste tiden. Sedan år 2000 har den nationella rödlistan tagits fram med femårsintervall av Artdatabanken vid SLU, Sveriges lantbruksuniversitet med hjälp av artexperter och forskare. Den senaste framtagna rödlistan är från 2015. Det är viktigt att tänka på att den nationella rödlistan är framtagna för Sverige och att det även finns en global rödlista. Den svenska rödlistan innebär i sig ingen juridisk status och kan inte kopplas till fridlysta arter.

Arter i kategorin Akut hotade, Starkt hotade och Sårbara betecknas som rödlistade och hotade. Till rödlistade räknas även de från kategorin Nationellt utdöd, Nära hotad och Kunskapsbrist.

På www.artfakta.artdatabanken.se går det att söka information om arter och deras status.

Det finns från Olofströms kommun ca 3917 observationer av rödlistade arter inrapporterade via artportalen 2017. Diagrammet visar hur dessa fördelar sig mellan olika organismgrupper i Olofströms kommun. De rödlistade insektsarterna som är inrapporterade tillhör någon av ordningarna skalbaggar (150), fjärilar (88), steklar (21), sländor (5) eller hoppkrävtvingar (1). "Data använda i diagrammet har laddats ned från Svenska LifeWatch Analysportal [2017-08-03]. Analysportalen är finansierad av Vetenskapsrådet och Naturvårdsverket genom Svenska LifeWatch-projektet (Grant No. 829-2009-6287)."

1.9.5 Skog

Många hotade och idag ovanligt förekommande arter är kopplade till skogar med varierad struktur, förekomst av död ved och hög trädålder. Ekologiska störningar i skogen är många

gångar viktiga processer som gynnar höga naturvärden och luckor skapas där solljus kan tränga in. Ekologiska störningar kan bland annat vara brand, insektsangrepp, vindfällen och översvämningar. I ett rationellt skogsbruk har dessa naturskogsartade skogar blivit allt mer ovanliga. Historiskt har dock människors mångsidiga nyttjande av skogen ofta liknat naturlig störning, med till exempel selektiv plockhuggning, svedjor och bete. Skogsbetesmarker har likt åkrar och ängar specifika värden och förmodligen ligger de flesta skogar med lång trädkontinuitet i områden av äldre naturbetesmarker. Skogar av höga naturvärden utgör vanligen också gamla trädbärande slätter- och hagmarker med rester av ädla lövträd. De värden som finns i traditionellt hävdade trädbärande marker innebär att naturvårdsåtgärder bör ta hänsyn till tidigare markanvändning. Skogar med naturskogskaraktär och lång kontinuitet har främst bevarats där det moderna skogsbruket haft svårt att komma åt, som i branter och i blockrik terräng.

Olofströms kommun ligger i ett område som delas mellan södra lövskogsregionen och södra barrskogsregionen. Här i marginalen av sitt utbredningsområde finns några av de mest intakta populationerna av tempererade lövskogar, som en gång täckte stora delar av mellersta Europa. Detta innebär onekligen ett ansvar och Blekinge har utifrån en nationell strategi ansvar för följande skogstyper:

- Gamla ekskogar och ekhagar
- Gamla bokskogar
- Avenbokskogar
- Ädellövriska brantskogar
- Trädbärande ängar och hagar
- Klubbaskogar

Strategi för formellt skydd av Blekinges skogar som togs fram av länsstyrelsen och Skogsstyrelsen under 2006 är i nuläget under revidering. Troligtvis kommer ytterligare en prioriterad skogstyp tas med, nämligen ek- och talldominerade skogar.

1.9.6 Gräsmarker

Arrika ängs- och naturbetesmarker med lång kontinuitet och låg gödselpåverkan blir allt mer ovanliga i landskapet. Därför hyser de många gånger flertalet ovanliga arter, främst kärlväxter och insekter som är kopplade till dem. Likt naturliga skogar med äldre träd, tar dessa ängs- och naturbetesmarker lång tid att återskapa. Insatser för att bevara ängs- och naturbetesmarker bör därför ske på de platser där hävden nyligen upphört, eller där spår av hävdgynnad flora finns kvar. Att dessa marker har en stor biologisk mångfald beror på den störning som uppkommer från bete och slätter, vilket öppnar nya möjligheter för konkurrenssvaga växter att sprida sig. Artsammansättning mellan slätter- och betesmarker kan dock skilja sig åt då växtligheten gynnas på olika sätt beroende på den störning som sker. En anledning till att ängs- och naturbetesmarker försvinner är att hävden upphör och markerna växer igen då mindre jordbruk tvingas lägga ned. I det rationella jordbruket har ängen som fodermark ersatts med vallodling, vilket avser insådd av foderväxter med framför allt gräs och ärtväxter. Vallodlingar som gräsmark har därav betydligt färre arter per kvadratmeter i jämförelse med traditionellt hävdad ängsmark. Många slättervallar har också en tidig slätter som stör häckningen för flera jordbruksfåglar. Fleråriga vallar har i regel dock fler insektsarter knutna till sig än ettåriga åkrar. De bidrar också till att förbättra odlingsjorden med högre mullhalt och med fler nedbrytande organismer.

Ett substitut till försvinnande ängs- och naturbetesmarker kan vara hävdade gräsmarker i anslutning till infrastrukturer. Dessa gräsmarker skulle dessutom kunna fungera väl som

spridningskorridorer, med ca 60 000 mil vägkanter längs det svenska vägnätet. En billig och enkel åtgärd för att gynna florán är en senarelagd slåtter av vägrenen. Effektivast är dock en riktad naturvårdsskötsel efter lokala förutsättningar. Lämpligt är generellt att det avslagna materialet samlas upp och förs bort, och att slåttérn sker med skärande redskap. Som substitut till naturliga gräsmarker i odlingslandskapet kan även kommunalt skötta gräsytor spela stor roll genom att göra dessa mer heterogena. Delar kan ges en alternativ skötsel, exempelvis sen slåtter, insådd av ängsfröblandningar, större andel blommande buskar, skrapning av sandblottor, anläggande av småvatten med mera.

1.9.7 Åker och jordbruksimpediment

Åkern är stommen i vår matproduktion och jordtäckét vi odlar på är en begränsad naturresurs. Den är därmed en absolut nödvändighet för vår matproduktion och människan har under tusentals år brukat jorden. Förr var dock åkrarna mer artrika än idag och i åkerns växtföljd fanns livsutrymme för flertalet vanligt förekommande åkerogräs som idag blir allt mer ovanliga. Idag kan bland annat obesprutade kantzoner och trädor vara tillflyktsort för dessa åkerogräs som även har ett antal insektsarter knutna till sig. Allt större fält har lett till att antalet åkerholmar, skogsbyn och våtmarker har minskat. Dessa impediment har dock fått allt större betydelse under rationaliseringen, med en minskad variation av grödor i åkerns växtföljd. Impedimenten är därför betydelsefulla småbiotoper som utgör livsviktiga oaser för den biologiska mångfalden. Att bevara och återskapa ekologiska spridningskorridorer är av stor betydelse för att motverka biotopfragmentering och genetisk isolering.

1.9.8 Urbana miljöer

Tätorter och närhet till andra bebyggda miljöer bör inte glömmas bort i arbetet med att gynna den biologiska mångfalden. Grönska och biologisk mångfald i bebyggda miljöer erbjuder ekosystemtjänster som bland annat att minska bullernivån, förbättrar luftkvalitén och minskar risken för översvämningar. I många parker och trädgårdar kan äldre träd vara viktiga substrat för bland annat lavar, mossor och svampar. Hamlade träd har idag ingen större användning som lövfoder men kan vara lämpliga i bebyggda miljöer, då risken minskar att träden faller vid stormar samtidigt som rotsystemet hålls tillbaka för att inte skada husgrunder. Därmed kan träden tillåtas en hög ålder utan att orsaka större problem. Sälg har under våren en tidig blomning som gynnar pollinerande insekter liksom blomsterrika platser under sommaren.

Där människor verkar i landskapet uppstår platser där växtligheten störs och mineraljord blottas. Sandiga och torra miljöer som värms av solen erbjuder livsmiljöer för störningspåverkad ogräsvegetation och insekter såsom steklar. Sandmarker eller ruderatmark kan utgöras av gamla tåkter, industritomter, vägrenar och järnvägsstationer. Längs statliga vägar i Olofströms kommun finns korta alléer längs tre vägsträckor, artrika vägmiljöer på tolv sträckor omfattande knappt 12 km väg. På två platser finns artrika järnvägsmiljöer, dock med ett naturvärde som bedömts som lågt. Tre vägbroar över vattendrag har åtgärdats för att underlätta för uter att röra sig i landskapet utan att behöva passera över starkt trafikerade vägar. Ytterligare platser med behov av åtgärder finns utpekade. I det nyligen påbörjade arbetet med att identifiera och på sikt åtgärda värdefulla naturområden som är bullerstörda från trafik på statlig väg eller järnväg finns två områden utpekade i kommunen. Tätortsnära områden som ägs av kommunen utan krav på avkastning, bör också skötas på ett sådant sätt att det gynnar arter som trängs tillbaka på andra platser i landskapet. Det kan till exempel vara att äldre grustäkter hålls öppna, eller att slåtter och uppsamling sker för att ersätta de minskade ängs- och naturbetesmarkerna.

1.9.9 Sjöar, vattendrag och våtmarker

Vatten i landskapet är viktigt för såväl samhället som för den biologiska mångfalden. Att vatten kan ansamlas i sjöar och våtmarker bidrar till att jämna ut vattenföringen över längre tid, vilket minskar risken för både torka och översvämningar. Generellt kan man säga att alla vattenmiljöer är betydelsefulla för den biologiska mångfalden. Vattenmiljöer bjuder på en stor rikedom av livsmiljöer för arter som lever i eller nära vattnet. Här finns ett myller av fiskar kräldjur, insekter, fåglar och kärlväxter. Vatten i landskapet bidrar även till en hög och jämn luftfuktighet i omkringliggande skogar, vilket är en förutsättning för bland annat vissa mossor och lavar. Dock har många sjöar, vattendrag och våtmarker förändrats eller försvunnit genom vår inblandning. Exempel på detta är regleringar för vattenkraft, sänkning av sjöar och våtmarker till ny jordbruksmark, igenväxning då hävden av strandängar upphör, samt uträtning och kanalisering av vattendrag.

Att sjöar och vattendrag inte är reglerade bidrar till en naturlig variation av vattenståndet. En kraftig och naturlig variation av vattennivån mellan olika årstider resulterar i värdefulla miljöer för konkurrenssvaga växter med olika fuktighetskrav. För många växt- och djurarter är en bred strandzon många gånger lika viktigt som själva vattnet. En del hotade och hänsynskrävande arter är därför kopplade till flacka fisktomma stränder och småvatten där vattnet snabbt värms upp om vegetationen hålls låg. Utmed friska och strömmande vattendrag kan dock träd och buskridåer vara gynnsamma för bland annat öring, jungfrusländor och andra insekter som är beroende av beskuggade vatten under sin utveckling.

Till våtmarker räknas sådana områden där vatten finns nära, under eller strax över markytan stor del av året. Det finns många typer av våtmarker, som generellt delas in efter vart de får sitt vatten ifrån. Våtmarker kan bildas av grundvatten, nederbörd, tillrinnande ytvatten, källor eller utgöras av översvämningssmarker. Till några exempel av våtmarker kan nämnas rikkärr, fattigkärr, mossar, sumpskogar och strandängar.

De våtmarker som är uppbyggda av torv, det vill säga ofullständigt nedbrutet material, kallas för myrar. Torvbildning sker i syrefattiga miljöer där nedbrytningsprocessen inte kan äga rum. Mossar och kärr är två exempel som räknas till myrar, medan lågtliggande mader längs sjöar och vattendrag inte är torvbildande. I regel bildas inte heller någon större omfattning av torv i sumpskogar och gränsen för om de räknas till myrar är diffus.

Myrar är miljöer som binder stora mängder kol så länge de hålls intakta och inte påverkas av torvbrytning eller utdikning. Den metangas som bildas när torv bryts ner, i kontakt med syre, har också en stor påverkan på växthuseffekten. På en mosse som enbart får sitt vatten från nederbörden finns också en mängd arter som är anpassade till just dessa förhållanden. Kärr får, till skillnad från mossen, sitt vatten från omgivningen. Den vanligaste typen av kärr är fattigkärr, som inte i sig själv, är speciellt artrika. Fältskiktet består till stor del av starrgräs på ett golv av vitmossa. I rikkärr däremot är det tillrinnande vattnet rikt på mineraler så som järn, kalcium och magnesium, vilket skapar förutsättningar för en rik flora.

Strandäng, mad eller våtäng är den del av stranden, där det vanligtvis växer rikligt med gräs och örter, som årligen översvämmas vid högvatten. Dessa marker var förr vanligt förekommande i jordbrukslandskapet då de användes till slåttermarker och bete. Strandängar är bland annat utmärkta miljöer för vadare som under sommaren föder upp sina ungar här. Träd och buskar bör därför hållas undan då de annars utgör utsiktsplatser för predatorerande kråkfåglar.

Naturvårdsintresset har många gånger riktats mot öppna våtmarker och mer svårtillgängliga sumpskogar har kommit i skymundan. Sumpskogar är dock oftast mer artrika än omkringliggande fastmarksskogar. Det har även visat sig att omkringliggande skogar får en större artrikedom om landskapet är rikt på sumpskogar.

1.10 Ansvarsarter

Begreppet ansvarsart används lite olika men i Blekinge har varje kommun fått en art utpekad som ansvarsart. Detta är en art för vilken kommunen har ett litet extra ansvar för, ofta beroende på att arten främst finns i kommunen. Dessa kommunarter är: Bokblombeck (Sölvesborgs kommun), klockgentiana (Olofströms kommun), mnemosynefjäril (Ronneby kommun), stink/strandpadda (Karlskrona kommun) och utter (Karlshamns kommun). Nedan presenteras klockgentianan kort liksom ytterligare några arter för vilka Olofströms kommun har ett litet extra ansvar för i länets gemensamma naturvårdsarbete.

Konkreta förslag på åtgärder från kommunens sida pekas inte ut i detta underlag, utan detta lämnas till arbetet med kommunens kommande översiktsplanering och till kommande åtgärdsprogram. Undantaget är utter där kommunen redan jobbat projektinriktat (LONA-

projekt) för att minska på risken för att uttrar ska omkomma i trafiken. Lomflottar finns även omnämnt i den nya skötselplanen för Halen, på kommunens begäran.

En del av dessa arter har i dagsläget ingen stark koppling till mark som ägs och brukas av kommunen. Syftet med att redovisa dessa ansvarsarter är därför även att inspirera andra aktörer än kommunen att tänka lite extra på dessa arter. De ansvarsarter som valts för Olofströms kommun, är fördelade inom olika organismgrupper. Anledningen till varför att just dessa arter har valts är för att de antingen representerar naturtyper i kommunen eller för att artens förekomst i kommunen utgör en viktig del av förekomsten i länet. Till exempel kan nämnas gullrisbock som har tydliga kopplingar till Jämshög.

1.10.1 Klockgentiana (*Gentiana pneumonanthe*)

Klockgentianan är en 10-30 cm hög flerårig ört. Den blommar med intensivt blå, stora och klocklika blommor på fuktiga hedar, ängar och vid sjö- och åstränder i slutet av juli till september. Klockgentiana användes förr mot lungsjuk och såldes på apoteken som pneumonanthe (lungblomma), ett namn den fått behålla på latin. Arten är beroende av markstörning för att inte bli utkonkurrerad av mer högvuxen vegetation. Klockgentianan har under de senare årtiondena minskat betydligt i utbredning och är klassad som sårbar (VU) på den svenska rödlistan. De främsta orsakerna till detta är upphört bete, igenväxning och exploatering. I Blekinge växer klockgentianan på fem platser vid sjön Raslången. Arten är västlig och dess förekomst kring Raslången är förmodligen den sydöstligaste i landet.

1.10.2 Sjötåtel (*Deschampsia setacea*)

Ytterligare en kärlväxt som Olofströms kommun har ett litet extra ansvar för är Sjötåtel. Sjötåtel är ett hotklassat (rödlistat som sårbar) gräs som nästan uteslutande växer på näringsfattiga sjöstränder av samma typ som hårklomossa, med högvatten under vintern och lågvatten under sommaren. Sjön Raslången är en av de absolut viktigaste sjöarna i landet för sjötåtel, med en uppskattad population på ca 10 000 plantor varav ca 3500 i Olofströms kommun (Blekingedelen av sjön). Arten har även en stor population vid Gillesjön, med ca 4 400 plantor varav ca 3 400 plantor i Olofströms kommun (Blekingedelen). (Källa Länsstyrelsen Blekinge).

1.10.3 Sjöhjortron (*Nostoc zetterstedtii*)

Sjöhjortronen är en indikatorart för näringsfattiga, icke försurade klarvattensjöar. Sjöhjortronen förekommer på hårdbottnar eller ligger på braxengräsmattor, vanligen i intervallet 0,5–3,5 meters djup. Arten har ett fåtal kända fyndplatser utöver de svenska. I Europa är den noterad i Finland (cirka 5 sjöar), Danmark (2 sjöar), en sjö i Frankrike (Pyrenéerna; Backhaus 1977), Bulgarien, Ryssland samt Turkiet. I Tyskland har arten med säkerhet funnits i två sjöar på 1900-talet men är nu försvunnen från dessa. I Sverige är arten känd från cirka 60 sjöar, från norra Skåne till Abiskojaure. Några av dessa sjöar har inte inventerats sedan 1960-talet. En ökad humushalt i sjövattnet betraktas som det största hotet mot arten, men försurning och övergödning – både genom fosfor- och kvävetillförsel – kan också hota arten. Sjöhjortron är upptagen som nära hotad på den nationella rödlistan.

Under sommaren 1994 inventerades tolv sjöar i Blekinge med avseende på sjöhjortron. Algen hittades i tre sjöar: Horsasjön, Vitavatten (Rösjö) och Vitavatten (Baggeboda). Från 1997 har sjöhjortron övervakats årligen i de tre sjöarna med undantag för 2001 och 2007. Efter flera års inventeringar har det konstaterats att Vitavatten (Baggeboda) inte längre hyser arten. Sjön ingår därför inte i övervakningsprogrammet för sjöhjortron sedan 2009. Olofströms kommun hyser i nuläget 50% av de kända sjöarna med förekomst i Blekinge. Att arter försvunnit från en sjö i Olofström skulle kunna vara utgångspunkt för ett kommunalt miljöarbete kring sjön.

1.10.4 Hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*)

Hårklomossa växer på stenblock, trädbaser och basen av buskar (ofta gråvide) utmed stränder till sjöar och långsamt rinnande vattendrag. Den bildar mörkgröna, brungröna eller ibland nästan svarta mattor, som ofta är luftiga och löst sammanhållna. I Olofström finns arten på ett antal platser längs vattendragen. En udda plats där arten har förekommit är vid kommunens reningsdammar, söder om Jämshög. Förutom sitt egenvärde är arten en bra signalart på värdefulla vattenmiljöer.

Arten är knuten till den zonen som översvämmas och dränks i princip varje år och den växer bara vid stränder med ganska stor vattenståndsamplitud. Ibland växer den även på block i sänkor som periodvis torkar ut. Substraten ska helst vara något skuggade, men arten trivs inte om kärlväxttäcket blir för tätt. De flesta lokaler är vid relativt näringsfattiga vatten, men den hittas ibland också i näringsrikare vattendrag.

På artens växtplatser i södra delen av det svenska utbredningsområdet har vattnet högt pH och relativt hög alkalinitet. Arten hotas framför allt av förändringar i vattenstandsregim och vattenkvalitet. Förändringar av det slaget kan slå ut arten från många lokaler samtidigt. Den försvinner om sjön eller vattendraget regleras så att man får en konstant vattennivå eller så att vattenståndet fluktuerar ofta. Vid regleringar där vattenståndet fluktuerar kraftigt i längre perioder kan arten trivas och t.o.m. vara riktigt vanlig. Troligen utgör övergödning ett stort hot. När näringsnivåerna i vattnet ökar kan andra arter konkurrera ut den. Även andra typer av förändringar i vattenkvalitén skulle kunna hota arten. På lokaler med små populationer kan en alltför kraftig utglesning av träd- och/eller buskskikt längs stränderna utgöra ett hot. Hårklomossa är upptagen som nära hotad på den nationella rödlistan.

1.10.5 Gullrisbock (*Phytoecia nigricornis*)

Gullrisbocken tillhör familjen långhorningar och är cylindriskt byggd med långa antenner och en kroppslängd av 7-12 mm. Färgen är svart, men kroppen är täckt av en tät, grå behåring som på halsskölden bildar tre vita längsrande. Gullrisbock är i Sverige endast påträffad på gullris. Utomlands är den även funnen på renfana, gråbo och prästkrage. Växter som vanligen växer på öppna, torr och varma platser, som i kanter av grustag, torrängar med mera. Gullrisbockens larvutveckling är ettårig och sker i nedersta stam- och översta rotdelen av gullrisplantan. Den fullvuxna larven övervintrar i rothalsen på växten och förpuppar sig i maj. Den nykläckta skalbaggen påträffas i senare delen av maj, juni och början av juli sittande på stammen eller på framväxande färska blad. Hur länge de utkläckta skalbagarna lever är okänt, men troligen högst under några veckor. Om de under denna period intar någon föda är inte känt.

Gullrisbock rapporterades första gången i Sverige från Bökestad invid sydvästra delen av Raslängen. Flera exemplar har därefter hittats i anslutning till Jämshög. Antalet lokalområden i landet skattas till 30 och artens utbredningsområden förmodas vara kraftigt fragmenterade. Gullrisbock är upptagen som sårbar (VU) på den nationella rödlistan. Det främsta hotet mot gullrisbocken är att torrängar växer igen med buskar och träd så att värdväxterna skuggas ut eller att områdena exploateras för vägar och byggnadsverksamhet. Torrängar, grustag och förmodligen även vägkanter med gullris, prästkragar, gråbo och renfana bör därför skyddas från igenväxning. Det är troligt att gullrisbock kan ses som signalart för värdefulla miljöer som blir allt mer ovanliga i landskapet, en hypotes som styrks av de fynd som gjorts i Blekinge.

1.10.6 Utter (*Lutra lutra*)

Utter tillhör släktet mårddjur. Gemensamt för mårddjur är en förhållandevis lång kropp, korta ben med fem framtår på varje fot och en handlovsdyna på framfoten. En vuxen utter är, med svansen, mellan 90 och 120 cm lång och väger mellan 5-10 kg. Som hos de flesta mårddjur är hanen större än honan. Uttern har en spolformad kropp med kraftig svans. Färgteckningen är främst mörkbrun med ljusare grått på hals och buk. Uttern har även en kraftig nos med rikligt med morrhår och simhud mellan tårna. Den största förväxlingsrisken i Blekinge finns mellan utter och mink. Minken är dock mindre i jämförelse med vuxna uttrar, dessutom saknar minkar ett större ljusare parti på hals och bröst och har endast en liten ljus fläck på halsen.

Utterns föda består mestadels av fisk men även groddjur, kräftor, insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Födovallet är främst kopplat till tillgången på föda och kan variera mellan olika årstider. Lämpliga miljöer för utter är vatten som erbjuder god tillgång på lättfångad föda, där uttern kan vila ostört och föda upp sina ungar. I södra Sverige är dessa fiskrika vatten ofta näringsrika. Uttern håller hemområden som regelbundet patrulleras och markeras med spillning eller analkörtelsekret. Honans hemområde kan betraktas som födområdet medan hanens område också fungerar som parningsområde och är därmed betydligt större.

Under 1950-talet sjönk utterstammen kraftigt i Sverige. Denna tillbakagång har kopplats till miljögifterna PCB som försvårade eller omöjliggjorde reproduktionen. Under 1990-talet syns tecken på att utterbeståndet började återhämta sig och utter finns nu i större delen av Sverige men saknas till stora delar i västra delarna av Syd- och Mellansverige. I västra Blekinge konstateras att uttern är väl utbredd och finns i anslutning till flertalet vatten. Den svenska utterstammen påverkas fortfarande av miljögifter. Andra hot är att utterns livsmiljöer har försämrats med utdikningar och regleringar. Dessutom har kräftpest och försurningar minskat födotillgången. Många uttrar dödas också i trafiken, fallor och i fiskeredskap. Uttern är fridlyst enligt artskyddsförordningen och är upptagen på nationella rödlistan som nära hotad (NT).

1.10.7 Storlom (*Gavia arctica*)

Storlomen är en drygt gräsandsstor lom. Den är med sin spolformade kropp och fötterna placerade långt bak, väl anpassad till att simma och dyka, medan den rör sig klumpigt på land. Under häckningstid har vuxna storlommar grå hjässa och svart strupe samt svart, vitmönstrad rygg. Ungfåglar och gamla fåglar har under vintern en mer enfärgad fjäderdräkt med mörkt gråaktig översida. Ruvningsperioden är den mest kritiska fasen. Översvämmade bon, till följd av stigande vattenstånd i samband med ihållande regn eller olämpliga regleringar av vattenståndet är en av de viktigaste orsakerna till misslyckade häckningar, och i sydvästra Sverige har man även kunnat fastställa ett samband mellan dåligt häckningsutfall och nederbörden under maj. Men det förekommer också att storlomshäckningar avbryts till följd av att sjöarna avtappas alltför snabbt, och under varmt väder kan även den naturliga avdunstningen bli av sådan omfattning att vattennivån sjunker så mycket att bona inte kan nås från vattnet. I Olofström har storlom regelbundet häckat i Raslången, Halen och Orlunden.

Störningar från friluftslivet i samband med fiske, bad och paddling är ett annat problem, bland annat genom att bona lämnas öppna för äggrovare som måsar, trutar, kråka och korp om den ruvande fågeln skräms av boet alltför länge. Svallvågor från motorbåtar och vattenskotrar kan medföra att ägg spolats ur boet. Särskilt de häckande storlomarna i Halen är utsatta för ett mer intensivt friluftsliv under häckningstid. I till exempel Nord Amerika byggs ofta lomflottar med lyckat resultat. Dessa kan placeras där risken för störning är låg och på så vis sära på lommar från friluftslivet.

Ett föga uppmärksammat problem är risken för blyförgiftning genom blysänken och blyhagel. Lommarna plockar normalt upp små stenar från botten, att användas i muskelmagen för att underlätta finfördelningen av födan, och det har visat sig att blyhagel, liksom blysänken som tappats av sportfiskare också slinker med.

Vi vet föga om hur storlommen påverkats av de omfattande ekologiska förändringarna i de marina miljöerna kring Europas kuster under senare årtionden, men man kan anta att liksom för smålommen har stora delar av viktiga vinterområden tagits i anspråk för bl.a. kommersiellt fiske, sjöfart, sandsugning och vindkraftverk; med risk för att lommarna störs och undanträngs från viktiga fiskeområden. Vidare är fångst i fiskeredskap och oljeskador omfattande dödsorsaker.

1.11 Kommunens förutsättningar

1.11.1 Naturgeografiska förhållanden

Olofströms kommun är den nederbördsrikaste av länets kommuner med ungefär 600 till 700 mm per år. Det är också den kommunen med minst antal soltimmar varje år, men klimatet är förhållandevis mildt.

Olofströms kommun kan grovt delas in i två karaktärsområden, mellan kommunens norra och södra delar. Gränsen för dessa karaktärsområden går ungefär i höjd med Olofström och utgörs av högsta kustlinjen (HK). I ett tidigt östersjöstadium, benämnt Baltiska issjön, har det mindre området i söder en gång påverkats av kusten. Här fyller mäktiga finsediment ut dalgångarna medan urbergets höjdplatåer överlagrats av **morän**. Dalgångarna har därmed givits goda förutsättningar för odling och området karaktäriseras av en mosaikartad jordbruksbygd. För kommunens norra delar, som utgör en förlängning av det småländska höglandet, intar moränjordarna en särställning. Här karaktäriseras landskapet snarare av en

utpräglad skogsbygd med mindre rationaliserat jordbruk, inbäddad i stora områden med främst produktionsskogar av gran och tall. Sverige är indelat i ett antal vegetationsregioner som främst är baserade på de dominerade trädslagen. Olofströms kommun delas mellan den södra lövskogsregionen i söder som karaktäriseras av träd som bok och ek och den södrabarrskogsregionen i norr som utgör granens naturliga utbredningsgräns i söder.

Utifrån en naturgeografisk indelning som gjorts av Blekinge, tillhör Olofströms kommuns norra del, sydöstra Smålands skogs- och sjörika slättområden. Här domineras berggrunden av gnejser och graniter. I nord-sydlig riktning löper två markanta diabasgångar och under slutet av 1800-talet och in på 1900-talet bröts diabas i området. Berggrunden överlagras i första hand av lerfria moräner, men även torvjordar är vanligt förekommande. Det förekommer också mindre stråk av isälvsediment kopplade till områdets vattendrag. Den oländiga terrängen med sura och näringsfattiga jordar har bidragit till sämre odlingsbetingelser och historiskt har jordbruk med svedjebruk antagligen pågått lokalt in på 1900-talet. Binärningar från skogen har varit vanligt förekommande, vilket syns genom förekomsten av tjärdalar och kolbottnar, troligtvis har även skogsbete varit omfattande. Jordbrukets strukturuomvandling har här gått något långsammare än i kommunens södra delar, vilket lett till att mindre områden med värdefulla ängs- och hagmarker dröjt sig kvar. Många gårdar har dock försvunnit och stora delar av områdets ängs- och hagmarker har planterats med gran. Flertalet värdefulla objekt växer även igen i brist på betesdjur. Markanvändningen domineras idag av granskogar med större inslag av tall. Dessutom förekommer sjöar, vattendrag och myrar, samt lövskogar och jordbruksmark i mindre öar omslutna av barrskog. Granen har antagligen funnits naturligt i området under ca 350 år, men idag finns få naturskogsliknande bestånd kvar. Det finns dock alltifrån intensivt brukade skogar till områden med mer extensiv skötsel. I äldre barrskog ofta i anslutning till myrområden präglas djurlivet av skogsarter, där arter som tjäder, pärluggla, sparvuggla, berguv och lodjur kan förekomma. Höga naturvärden förekommer även i anslutning till sjöar och vattendrag som utgör betydande landskapselement, men som ofta begränsas av täta granskogar. Flera sjöar i området är kraftigt försurade och flertalet kalkas sedan en lång tid tillbaka. Näringsläckage från jordbruket till sjöar och vattendrag bedöms inte vara av någon större omfattning.

Den södra delen av Olofströms kommun tillhör Blekinges sprickdalsterräng och ekskogsområde. Berggrunden består nästan uteslutande av granit och gnejs och berg i dagen förekommer främst där topografin är som mest dramatisk. Karaktäristiskt för landskapet är att sprickdalarna på sina ställen bildat stora sjöar, utdragna i nord-sydlig riktning. Bland annat kan nämnas sjösystemet med Halen, Raslången och Immeln som är av stor betydelse för kommunens turism och friluftsliv. I den sydligaste delen fyller svallade och mäktiga skaljordar ut dalgångarna, men i stort domineras hela området främst av lerfria moräner med inslag av sand. I anslutning till vattendrag finns förekomst av isälvsediment som på sina håll bildar välformade åsar, som tillsammans med ådalarnas branter ger geologiskt intressanta landformer. En välbevarad åsrygg finns bland annat öster om Bredgatan i Olofström och en karaktäristisk ådal med värdefulla sandmiljöer finns i Ljungröda på gränsen till Skåne. I norra delen av Blekinges sprickdalsterräng och ekskogsområde finns ingen tydlig gräns mot sydöstra Smålands skogs- och sjörika slättområden. Därmed har dessa båda områden många likheter, där skog utgör ett dominerande landskapselement. värdefulla ängs- och hagmarker, ofta med hamlade träd, är karaktäristiska för områdets småskaliga jordbruk. I söder är landskapet bitvis mer öppet i anslutning till sprickdalarnas jordbruksmarker där ängs- och naturbetesmarker är begränsade. Olofströms del av Blekinges sprickdalsterräng och ekskogsområde utgörs av naturvärden kopplade till ädellöv- och bokskogar, branter och raviner. I söder ingår en mindre del av Ryssberget som hör till ett av landets största bokskogsområden, med nära anslutning till värdefulla bokskogar omkring Halen och Olofström. Även områdets sjöar och vattendrag har höga naturvärden kopplade

till sig och i Holjeån finns stationär och vandrande öring, elritsa och den ovanliga bergsimpan. Isälvsedimenten omkring vattendragen bildar också sandiga miljöer som hyser backsippor och dvärgserradella. Lokalt bidrar jordbruket till ökad belastning av växtnäring i sjöar och vattendrag, men generellt bedöms det inte medföra någon större påverkan.

1.11.2 Kulturgeografiska förhållanden

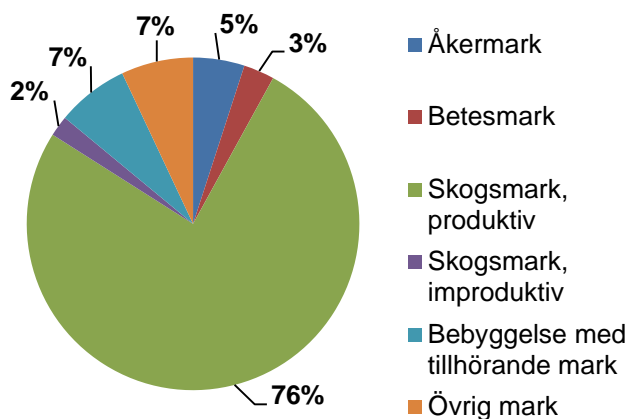
Alltsedan inlandsisen drog sig tillbaka från södra Sverige har människor levt och verkat i moränlandskapen ovanför Högsta kustlinjen. Dessa områden har under förhistorisk tid varit viktiga för jakt och insamling av nyttoväxter. Olofströms området har rimligtvis även varit strategiskt viktigt då Mörrumsån och Holjeån erbjuder goda transportmöjligheter. Visserligen har de arkeologiska undersökningarna i Olofströms kommun varit begränsade men sporadiska lösfynd och lämningar från förhistorisk tid har hittats. Under perioden för bondestenåldern (Neolitikum) kom nya kulturyttringar och med ett primitivt jordbruk blev nu människorna bofasta. Metoden för jordbruket förfinades och utvecklades vidare under brons- och järnåldern. Det är under järnåldern rimligt att tänka sig en fast och etablerad bebyggelse i kommunens södra delar, där de fina sedimentjordarna gav goda förutsättningar för odling.

I början av medeltiden bryts ny mark på moränområdena i norr, vilket kan härledas till namn som Torp och Ryd. Under 1500-talet kulminerade expansionen av ensamgårdarna i norr, vilket gav upphov till namn som Boda och Hult. Från 1600-talets jordeböcker och skattelängder finns endast fyra byar i Jämshögs socken som för tiden även innefattade Kyrkhults socken. Dessa var Holje, Jämshög, Grånum och Boa. Fyra byar med förhållandevis goda odlingsbetingelser. 1658 blir Blekinge en del av Sverige och under 1700- och 1800-talet bildas även byar i kommunens skogsområden. Skogsområdena i kommunens norra delar har under den danska tiden givit viktiga resurser som bland annat pottaska, tjära och beck. När vägnätet byggdes ut under 1800-talet följdes denna ekonomi således också av en högkonjunktur och timmer samt andra skogsprodukter skeppades ut från hamnen i Pukavik.

Många åar och vattendrag gav Olofström förutsättningar att växa fram som bruksort och redan 1727 hade ett pappersbruk tagits i drift. År 1735 anlades här även Blekinges första manufakturjärnverk och under 1800-talet börjar den egentliga industriepoken.

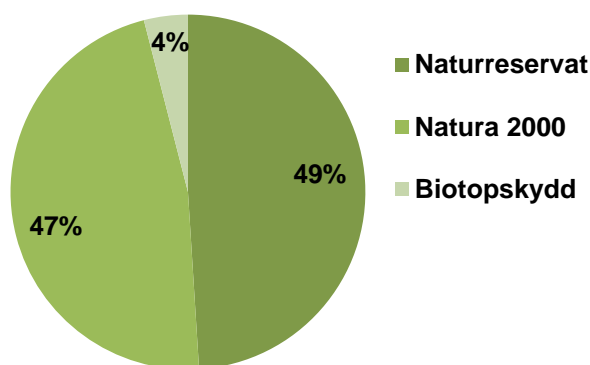
1.11.3 Markanvändning och skyddad natur i Olofströms kommun

Ungefär 78 % av den totala landytan i Olofströms kommun utgörs av skog. Skogsbruket beräknas vara en viktig försörjningskälla, vilket avspeglas i ett aktivt skogsbruk där det kuperade moränlandskapet är svårbrukat. Bara ca 5 % av ytan utgörs av åker. Betesmarken är ytterligare lite ovanligare och täcker ca 3 % av den totala landytan. Den låga andelen betesmark visar på ett förhållandevis lågt betestryck och den uppkommande igenväxningen. Av den totala kommunytan utgörs ca 6 % av sjöar och vattendrag.

Diagrammet visar markanvändningen av den totala landytan inom Olofströms kommun. Kategorin övrig mark innefattar även öppen myr, naturligt gräsbevuxen mark samt berg i dagen. Arealen skogsmark bygger på uppgifter från fastighetstaxeringsregisteret.

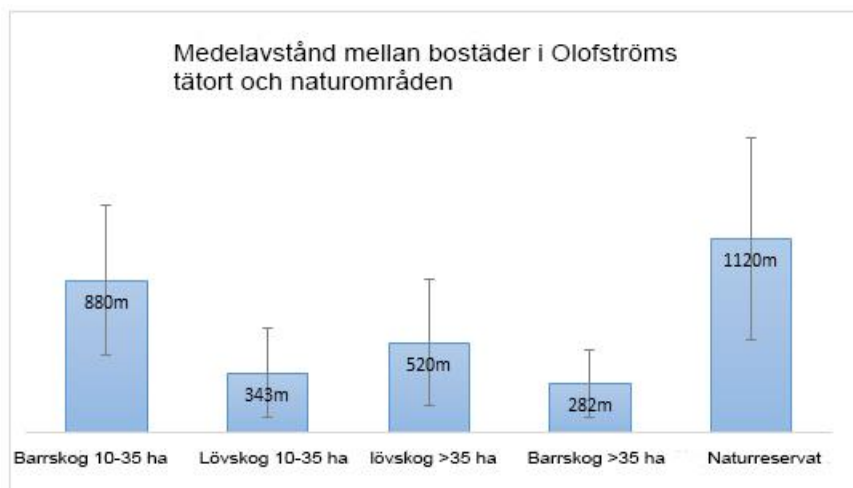
I dagsläget ingår i Olofströms kommun totalt ca 1728 ha mark och vatten i någon av skyddsformerna naturreservat, biotopskydd eller Natura 2000. Det motsvarar ca 4,2 % av den totala kommunytan. Det är en låg andel av den totala kommunytan som är skyddad i jämförelse med Sverige i stort, där totalt 13 % av landytan var skyddad år 2017 (i någon av de permanenta skyddsformerna).

Diagrammet visar fördelningen av skyddsformer för natur inom Olofströms kommun. I själva verket överlappar de två skyddsformerna naturreservat och Natura 2000 varandra till 60-70 %.

1.11.4 Tätortsnära natur för friluftsliv

Till Olofströms kommun räknas de sex tätorterna Vilshult, Kyrkhult, Hemsjö, Grånum, Jämshög och Olofström. Totalt bor det i kommunen ca 13 500 invånare, varav stor andel av dessa bor i Olofströms tätort. Vid en överskådlig analys har bedömningen gjorts att samtliga av kommunens tätorter ligger inom 1-2 kilometer till skogs- och naturområden, vilket anses vara det avstånd från bostaden som människor rör sig för vardagsnära friluftsliv. Utmaningen för Olofströms kommun ligger snarare i att säkerställa dessa områden för framtiden och att gynna ädellövskog, ängs- och hagmarker.

Diagrammet visar medelavståndet mellan alla bostäder i Olofströms tätort och olika skogs- och naturområden. Beräkningarna som gjorts är utifrån ett euklidiskt avstånd.

En mer detaljerad analys har gjorts i avstånden mellan bostadshusen i Olofströms tätort och olika skogsområden. Analysen visade att det generellt är nära mellan bostäder i Olofströms tätort och olika naturområden med skogskaraktär. Ett tydligt mönster är att avståndet från bostaden till mindre lövskogsområden är kortare än till mindre områden med barrskog. Något som visar kommunens intentioner att gynna lövträd i tätortsnära skogar. Däremot visar resultatet att invånarna i Olofströms tätort har närmre till större sammanhängande barrskogsområden än till större lövskogsområden, vilket tyder på hur skogsbruket prioriterar barrträd. Större sammanhängande lövskogsområden finns främst i naturresevat men också vid Maxiberget som kraftigt minskar medelavståndet för invånarna till större lövskogsområden. Ett medelavstånd mellan bostadshusen och större lövskogsområden på 520 meter är inte långt och ger därmed goda förutsättningar för vardagligt friluftsliv och rekreation. Till skyddad natur i form av naturresevat har invånarna i Olofströms tätort ett medelavstånd på ca 1,1 kilometer från bostaden. Detta kan jämföras med medelavståndet för Sveriges medborgare i stort, som har ett medelavstånd på 2,8 kilometer till skyddade områden som nationalparker, naturresevat och naturskyddsområden.

4.11.5 Ekopark Raslången

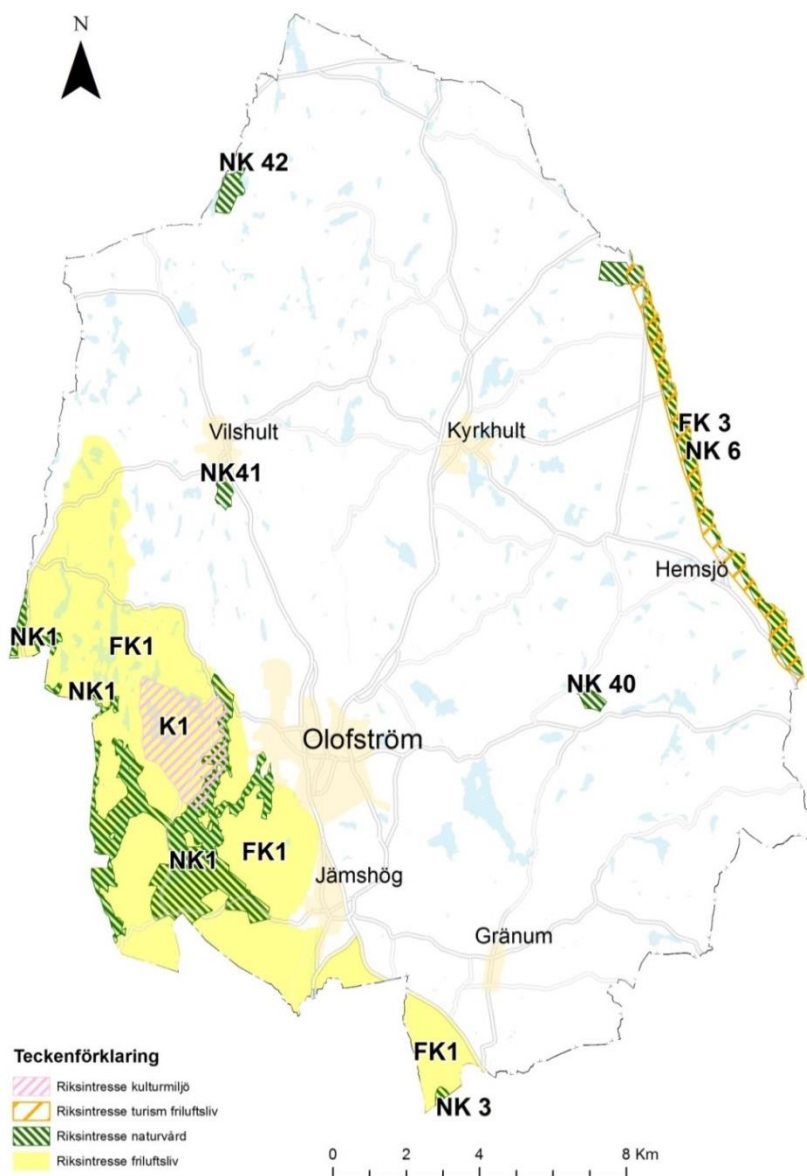
Ekoparker är ett av Sveaskogs verktyg för att arbeta med naturvård. I ekoparker arbetar Sveaskog för att bevara, återskapa och utveckla höga naturvärden. Ekopark Raslången är Sveaskogs sydligaste ekopark och ligger mellan Olofströms kommun och Kristianstads kommun invid sjön Halen och Raslången. Ekopark Raslången kännetecknas framför allt av sina ädellövskogar som täcker de branta stränderna ner mot sjön Raslången. I ekoparken finns också ett antal lokaler med arter som sjötätel och hårklomossa som är lämpliga ansvarsarter för Olofströms kommun. Även lokaler med klockgentiana, som tidigare har blivit utpekad som ansvarsart för Olofströms kommun, har hittats i Ekopark Raslången.

Den låga graden av bebyggelse i och omkring Ekopark Raslången gör området attraktivt för friluftslivet och Sveaskog har tagit fram kartor och information för att locka och öka attraktiviteten. Genom Ekopark Raslången går även Blekingeleden, Skåneleden och i sjön Halen och Raslången är det attraktivt att paddla kanot. Olofströms kommun ansvarar för Blekingeleden och delar av Skåneleden samt för de tre kanotrastplatserna Havudden, Tvätthallarna och Boafalls brygga.

4.11.6 Riksintressen

Områden av riksintressen regleras i miljöbalken och anses vara av särskild betydelse för landet i stort. De ska därmed skyddas långsiktig för att främja en hållbar utveckling till denna och nästkommande generationer. Riksintressen måste därför tillgodoses i den kommunala översiktsplaneringen.

Riksintressen kopplade till friluftslivet samt natur- och kulturmiljön i Olofströms kommun

I Olofströms kommun finns nio riksintressen utpekade enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Dessa berör mark- och vattenområden vars miljö är av särskild betydelse för allmänheten, gällande kultur- och naturmiljön samt friluftslivet. Bebyggelse eller andra exploateringsföretag får inte ske i områdena om det kan skada dess värden för riksintresset.

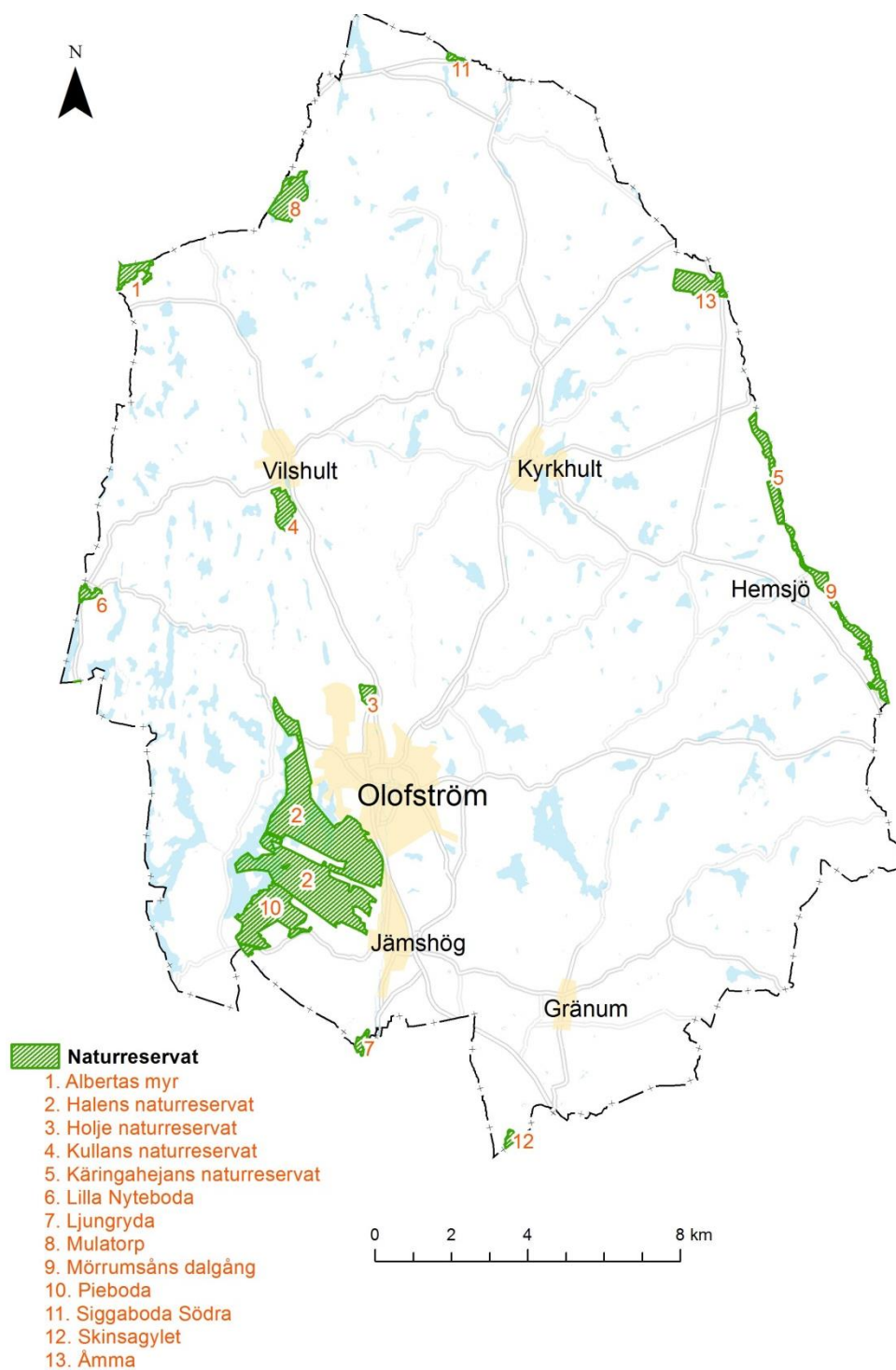
Nedan följer den motivering som finns för varje riksintresse. Utöver dessa riksintressen tillhör Mörrumsån ett av de områden som riksdagen pekat ut i 4 kap. 2 § miljöbalken. Inom detta område ska turismen och friluftslivets intressen särskilt beaktas. Mörrumsån är även utpekad som riksintresse för yrkesfisket.

- **FK 1.** Valjeviken-Ryssberget-Halen-Raslången: "Genom sin mångformighet och frihet från större exploateringar är området synnerligen lämpat för särskilt vandringar, fritidsfiske och kanotsport. Väl utbyggda friluftsanläggningar. Harasjömåla är ett av södra Sveriges mest välbesökta kortfiskeområden."
- **FK 3.** Mörrumsåns dalgång: "Mörrumsån torde för närvarande vara ett av Europas förnämsta sportfiskevatten för fiske efter lax och havsöring. Ån är mycket viktig för Östersjöns totala tillgång på lax och havsöring och har ett betydande fiskeribiologiskt värde."
- **NK 1.** Raslången-Halen: "Ett sjösystem med stort ekologiskt värde, bl a förekomst av en unik nedströmslekande öring (Immelnöringen). Vid sjön Halen finns en betydande areal ädellövskog som varit orörd under lång tid."
- **NK 6.** Mörrumsåns dalgång: "Mörrumsån är av yttersta vikt för Östersjöns totala tillgång på lax och havsöring. Åns artrikedom, främst av bottenfauna, är mycket stor och ett flertal rödlistade arter förekommer. Dalgången innehåller också en betydande areal av naturskog, bl a bok, ek och gran, med rödlistade arter."
- **NK 40.** Ramnamåla: "Ett ålderdomligt odlingslandskap med representativa och artrika ängs- och hagmarker."
- **NK 41.** Kullan: "En av länets artrikaste och mest skyddsvärda hagmarker. Ett flertal rödlistade arter förkommer."
- **NK 42.** Mulatorp: "Ett ålderdomligt och representativt odlingslandskap med ängs- och naturbetesmark samt gammal bondeskog som är helt opåverkad av modernt skogsbruk."
- **NK 3.** Ryssberget: "Området innehåller bokskog av högt ekologiskt och kulturhistoriskt värde, samt stor betydelse för friluftslivet. Ett stort antal rödlistade arter förkommer. Ryssberget har också välbevarade strandavlagringar som visar landskapets utveckling. Siesjöområdet innehåller Blekinges mest utpräglade rikkärr. I området ingår även Skinsagylet med blockrik talusbrant och vildmarkskaraktär"
- **K1.** Baggeboda: "Karakteristisk ensamgård i skogsbygden mot Skånegränsen, där timmerförsäljning bildade förutsättning för gårdens framväxt."

1.11.7 Naturreservat

I kommunen finns 13 stycken statliga naturreservat. Se karta och tabell nedan. Dessa reservat presenteras sedan kortfattat. Mer information om naturreservaten finns hos Länsstyrelsen Blekinge.

Naturreservat i Olofströms kommun

Namn	Areal (ha)	Dominerande naturtyp
Albertas myr	34 (0,1 vatten)	Myrmark
Halen	700 (575 på land)	Skog och sötvatten
Holje	16	Skog
Kullan	41	Betesmarker
Käringahejan	61,2	Å med omgivande mark
Lilla Nyteboda	14	Skog
Ljungryda	11	Sandmarker
Mulatorp	68 (58 på land)	Skog och betesmarker
Mörrumsåns dalgång	73,8	Å med omgivande mark
Pieboda	172 (varav 6 sjö)	Ädellövskog
Siggaboda Södra	4,5	Granskog
Skinsagylet	77	Ädellöv
Ämma	63 (62 på land)	Skog/kulturmark

Albertas myr

Albertas myr ligger i västra delen av Olofströms kommun på gränsen till Skåne. Från väg 15, mellan Vilshult och Lönsboda, nås naturreservatet från den skånska sidan av länsgränsen. Naturreservatet som är 34 hektar stort domineras av en svagt sluttande myr och utgör en för Blekinge ovanlig myrtyp. Vegetationen i området runt om myren består till största delen av flerskiktad tall- granskog. Naturreservatet innefattar även bokdominerad ädellövskog och hagmarker. Vid naturreservatet finns parkering.

Halens naturreservat

Mellan Olofström och Jämshög ligger Halens naturreservat, vilket även innefattar sjön Halens östra delar. Naturreservatet ligger i ett större sammanhängande område som utgörs av riksintresse för friluftsliv och är av stor betydelse för kommunens friluftsliv och naturturism. Naturreservatet karaktäriseras av ädellövs- och talldominerade skogar med varierande grad av strukturell variation, ofta med hög trädålder och trädkontinuitet som tyder på rika naturvärden. I naturreservatet som ligger tätortsnära, för både Jämshög och Olofström, finns en större mängd anordningar och anläggningar för friluftslivet. Däribland kan nämnas, vandringsleder, ridleder, rastplatser och parkeringar. (Se även sidorna 45)

Holje naturreservat

Naturreservatet är beläget norr om Olofström, invid väg 15. Reservatet är ca 16 hektar stort och består av en höjd intill Vilshultsåns dalgång. På den blockrika höjden dominerar bok med inslag av ek, björk, avenbok och tall. Intill naturreservatet och den planerade våtmarken vid Odasjöslätt har en parkeringsplats med informationstavla anlagts. Det är i naturreservatet begränsad framkomlighet och länsstyrelsen kommer därför anlägga en strövstig i området. Närheten till den planerade våtmarken i Odasjöslätt kommer att lyfta området som besöksmål.

Kullans naturreservat

Utmed väg 15, strax söder om Vilshult, ligger Kullans naturreservat. I naturreservatet finns en mindre väg samt några stigar. Intill reservatet finns möjlighet att parkera. Här finns även informationstavlor och vid en av dessa finns ett bänkbord. Stora delar av området nyttjas idag som betesmark, vilket innebär att tillträdesmöjligheten är begränsad till övergångspassager. Områdets natur- och kulturlandskap är präglad av människors brukande av marken. Denna hävd av bland annat åkerbruk, slåtter och bete har gett upphov till dagens artrika marker, där det noterats ca 200 arter av kärlväxter och svampar. I naturreservatets södra delar finns spår av inmarkens åker- och ängsbruk med bland annat odlingsrösen och

hamlade träd. Från reservatets norra delar finns spår av utmarkens markanvändning som idag utgörs av skogsbete.

Käringahejans naturreservat

Naturreservatet är beläget i Mörrumsåns dalgång, norr om Hemsjö, och delas mellan Olofström och Karlshamns kommun. Igenom reservatet löper Laxaleden, Blekingeleden, Sydostleden, mindre skogsvägar och strövstigar. Det finns även ett flertal parkeringsplatser, grill- och rastplatser samt informationskyltar i naturreservatet. Det är framför allt på östra sidan av Mörrumsån, i Karlshamns kommun, naturreservatet blir lättillgängligt via Sydostleden. Laxaleden på östra sidan av Mörrumsån, i Olofströms kommun, är dock tydligt markerad men går genom brant och delvis storblockig terräng.

Mörrumsån, som delar reservatet, är ett av landets artrikaste vatten och är internationellt känt för sitt laxfiske. Käringahejans naturreservat utgörs av Mörrumsåns och dess delvis branta sprickdal. Vegetationen består av bok, gran, tall och ek med urskogskaraktär. I partier med öar som regelbundet översvämmas finns några av länets få svämskogar. Den äldre skogen med död ved och hög luftfuktighet skapar förutsättningar för artrika miljöer. Området har också tydliga kulturhistoriska lämningar med bland annat kvarnmiljöer, stenmurar och odlingsrösen. I naturreservatet ligger också Käringahejans slätteräng som sköts av Karlshamns naturskyddsförening.

Lilla Nyteboda

Vid gränsen mellan Olofström och Osby kommun ligger Lilla Nyteboda naturreservat. Igenom reservatet löper några vägar och i östra delen av naturreservatet passerar Skåneleden, som här gör en avstickare in i Blekinge. I området finns även en mindre stig som löper tvärs igenom naturreservatet. Naturen i området är varierande men består till stor del av äldre ädla lövträd. Kulturhistoriska spår finns av äldre markanvändning, främst av utmarkens lämningar, men även av ängs- och odlingsmarker som delvis utgörs av öppna ytor.

Ljungryda naturreservat

Ljungryda naturreservat är beläget söder om Jämshög, på gränsen mellan Bromölla och Olofströms kommun. I naturreservatet finns det goda parkeringsmöjligheter och med cykel blir området lätt att ta sig till via Banvallsleden som löper strax intill naturreservatet. Från Östafors busshållplats nås området med en kortare promenad. Ljungryda naturreservat består av ett dramatiskt och böljande landskap som utgörs av isälvsavlagringar i Holjeåns dalgång. Vid åns kanter växer al och i branterna dominerar bok. I södra delen av reservatet (i Skåne län) passerar Skåneleden. Där leden passerar finns en rastplats med vindskydd, bänkbord, informationstavla och torrklosett. Här startar även kanotleden som längs Holjeån löper ner mot Ivösjön. I den norra delen av reservatet (i Blekinge län) finns två mindre strövstigar utmarkerade. Dessa går längs åns östra respektive västra sida. I anslutning till stigarna finns även en informationstavla.

Mulatorp

Naturreservatet ligger på gränsen till Skåne i kommunens nordvästra delar. Reservatet utgörs av området omkring en ensamgård, med ängs- och betesmarker samt skog med höga naturvärden. Mulatorp är relativt svårtillgängligt men har mindre strövstigar och parkeringsmöjligheter.

Mörrumsåns dalgång

I direkt anslutning till Käringahejans naturreservat i norr, ligger naturreservatet Mörrumsåns dalgång. Reservatet följer båda sidorna av Mörrumsån från Hemsjö i norr till Svängsta i söder och innefattar både Olofströms och Karlshamns kommun. Igenom reservatet går

Laxaleden, Sydostleden, avstickande strövstigar och några mindre vägar. Utmed lederna finns parkeringsplatser, informationsskyltar och vid Hallandsboda finns en hängbro över ån.

Längs branterna ner mot Mörrumsåns artrika vatten och storslagna laxfiske, växer äldre skogar av urskogskaraktär som vid åns kanter och på öarna utgörs av svämskogar. Ån har historiskt fungerat som viktig transportförbindelse mellan småländska höglandet och kusten, vilket under lång tid präglat landskapet med mänsklig aktivitet. Spår finns bland annat av kvarnlämningar, fasta fiskeredskap, stenmurar och odlingsrösen. Åns kanter som periodvis översvämmats har delvis utgjort viktiga slätter- och betesmarker, som idag främst hålls öppna genom bete.

Pieboda naturreservat

Naturreservatet är beläget i sydöstra delen av sjön Halen och nås från Jämshög via vägen mot Boafall. Pieboda naturreservat ligger i direkt anslutning till Halens naturreservat och Ekopark Raslängen. Naturreservat utgörs av en brant sprickdal ner mot sjön Halen. Det dominerande trädslaget är bok i bitvis blockrikt till storblockig morän. I delar av området, framför allt kring Ladfogdegylet finns våtmarksområden med hög naturvärdesklass. Inom naturreservatets södra delar finns spår av äldre tiders odlingslandskap som idag hålls öppet genom bete. Igenom reservatet går Blekinge- och Skåneleden. Här finns även några mindre strövstigar. I Pieboda naturreservat finns parkering, informationsskylt och rastplats.

Siggaboda södra

I norra delen av kommunen längs väg 119 mellan Lönsboda och Ryd ligger Siggaboda södra naturreservat. Området som är 4,5 hektar stort, utgörs främst av äldre granskog med urskogslignande karaktär. Syftet med naturreservatet är att förhindra stormfällning och att skapa ett gynnsamt mikroklimat för Siggaboda naturreservat i Kronobergs län. Invid naturreservatet finns parkering.

Skinsagylet

På gränsen mellan Olofströms och Sölvesborgs kommun ligger Skinsagylets naturreservat. Reservatet är beläget i norra delen av Ryssberget och blir tillgängligt via Södra Värhultsvägen, väster om Kylinge. Invid Södra Värhultsvägen finns en mindre parkering med informationsskylt och bänkbord. I reservatet finns en vandringsled på ca 2,5 km med rastplats och eldstad. Längs leden upplevs en brant sprickdal som domineras av stora områden av bok med inslag av främst avenbok och ek. Från urbergets höjdrygg är utsikten god över landskapet och vid Skinsagylet, som givit namn till reservatet, finns en brygga att besöka. Skinsagylets naturreservat har även direkt anslutning till Djupadals naturreservat i Bromölla kommun.

Åmma naturreservat

Strax söder om Fridafors, i kommunens nordöstra hörn, ligger Åmma naturreservat. Genom östra delen av naturreservatet går väg 126 och i anslutning till vägen finns en parkering med informationsskylt. Väster om väg 126 löper en grusväg vidare in i reservatet och från denna utgår stövstigar. Området består till störst del av utpräglad skogsbetesmark med olikåldrig gran som har inslag av tall, lövträd samt mindre öppna gläntor. Vid Mörrumsån i öster finns ett småbrutet landskap med lövdungar slätter- och betesmarker där hamlade träd utgör en värdefull karaktär.

2. Friluftsliv i Olofströms kommun

2.1 Tillgänglig information om kommunens friluftsliv

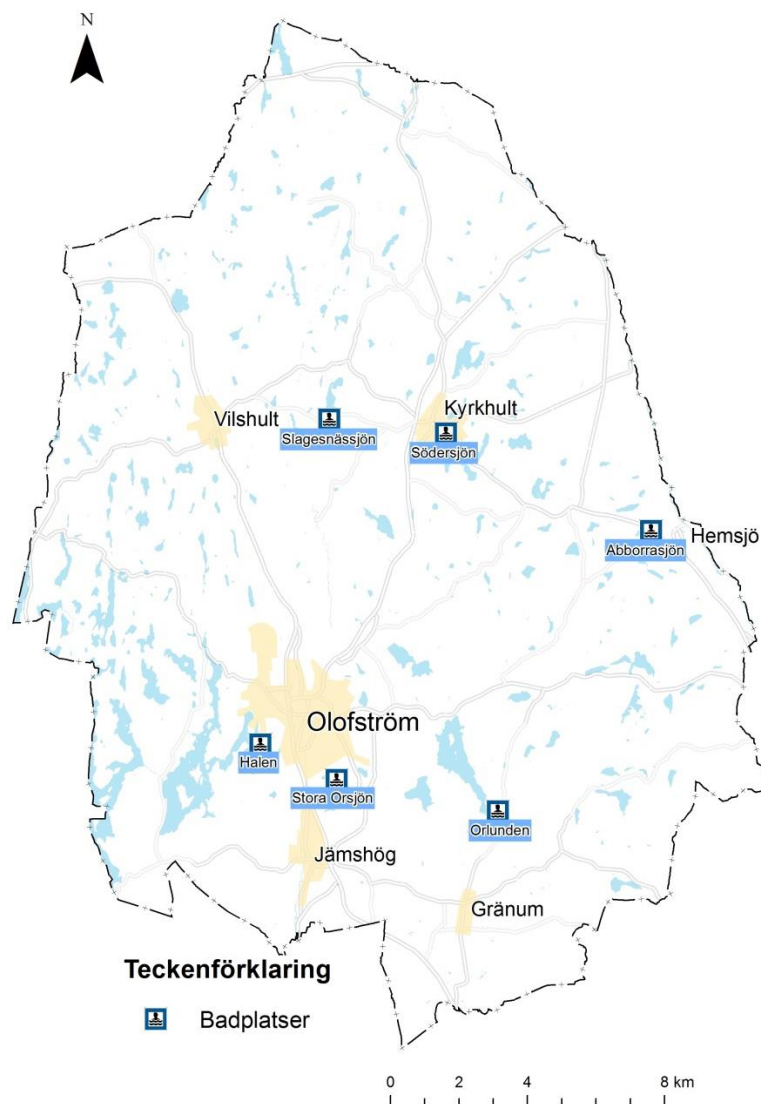
Natur- och kulturlandskapet i Olofströms kommun erbjuder goda möjligheter för friluftsliv. Bland annat ansvarar kommunen för flera besöksplatser och en variation av leder för vandring, cykling och kanot. Att känna till vilka områden som finns, hur man som besökare tar sig dit samt hur framkomlighet och tillgång på toaletter och andra faciliteter ser ut är en viktig del för ökad tillgänglighet. Kommunen förmedlar idag viss information om natur- och friluftslivet via Visit Olofström och på kommunens webbsida. Många av de skrifter, broschyrer och kartor som finns framtaget om kommunens friluftsliv är dock slut eller dåligt uppdaterat. Det finns inte heller tillgänglig information om kommunala natur- och friluftsområden samlade på ett ställe, vilket gör det svåröverskådligt för invånare och turister. Flera av de tidigare genomförda LONA-projekt, vars syfte var att visa upp besöksplatser i kommunens natur- och kulturlandskap, finns endast att hitta under "genomförda LONA-projekt" på kommunens webbplats.

För att möjliggöra för invånare och turister att ta sig till och uppleva de besöksplatser och friluftsområden som kommunen ansvarar för bör dessa vara beskrivna på kommunens hemsida. Dessa områden och besöksplatser bör även finnas samlade med en enklare beskrivning som tryckt material. Till väletablerade och särskilt betydelsefulla områden bör en specifik karta och folder tas fram, vilken kan användas för att locka besökare och turister. Några av de tidigare genomförda LONA-projekten skulle åter behöva lyftas fram. Ett sådant exempel är "markernas museum", en skrift som väl beskriver besöksplatser i natur- och kulturlandskapet runtom i Olofströms kommun.

2.2 Badplatser

I Olofströms kommun finns sex stycken badplatser med kommunalt ansvar. Badplatserna finns jämnt fördelade över hela kommunen. Vid badplatserna ansvarar kommunen för skötseln och att livräddningsutrustning är iordningställd, samt att bryggor och hopptorn följer säkerhetskraven. Årligen tas även vattenprover för att säkerställa vattenkvalitén. Genom Olofströms lokala ordningsföreskrifter är camping vid badplatserna inte tillåtet med undantag för angivna platser. Det är enligt ordningsföreskriften även förbud för hundar att vistas inom de kommunala badplatsernas områden. Kommunen har även angett att badplatserna ska vara rökfri zon.

Kommunala badplatser

2.2.1 Stora Orsjöns badplats

Badplatsen ligger i södra delen av Olofströms tätort, med närhet till bostadsområdena Holjekroken och Oredslund. Orsjön är en idylliskt belägen skogssjö omgiven av skogsmark. I anslutning till sjön ligger ett koloniområde och runt sjön finns även en mindre strövstig som inte är markerad. På badplatsen finns tillgång till toalett, bänkar, bänkbord, grillplats samt två flytbryggor. I övrigt finns inga tillgänglighetsanpassningar. Badplatsen används av skolor och förskolor.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Förslag om grillplats togs emot och genomfördes under våren 2018. Det finns även önskemål om en bättre anpassad badstege på en av bryggorna.

2.2.2 Halens badplats

Halens badplats är belägen i Olofströms västra del, invid Halens camping och Halens kanotcentral. Under sommaren har badplatsen en hög besöksfrekvens då den är populär bland både turister och kommunens invånare. Badplatsen har bryggor, bänkar, soptunnor, hopptorn, vattentoaletter samt en lekplats.

Två av bryggorna ligger i ett område med sandstrand. Här är vattnet grundare, vilket ger förutsättningar för yngre barn att bada. Här finns även en ramp ner i vattnet för ökad tillgänglighet. Två andra badbryggor ligger nedanför Halens kanotcentral och går ut på djupare vatten. På en av dessa bryggor finns hopptorn på fem, tre respektive en meter.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Badplatsen ligger i ett område med riksintresse för friluftsliv. Badplatsens centrala läge gör den till en av kommunens mest besökta badplatser, vilket gör att tillgängligheten bör hålla en hög standard. Kommunen har därför tagit fram en handlingsplan tillsammans med DHR (Delaktighet, Handlingsfrihet, Rörelsefrihet) våren 2018 med tillgänglighetsanpassade åtgärder.

Under kommunens medborgarforum inkom önskemål om förbättrade parkeringsmöjligheter och att sandstranden bör göras iordning. Möjligheter för parkering finns på den gamla fotbollsplanen. Strandens sand byttes ut inför sommaren 2018.

2.2.3 Orlundens badplats

I södra delen av sjön Orlunden ligger Orlundens badplats som är belägen ca tre kilometer norr om Gränums tätort. På badplatsen finns en flytbrygga, badflotte, bänkar, bänkbord, soptunnor, grillplats och en tillgänglighetsanpassad toalett. Badplatsen är dock inte tillgänglighetsanpassad.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Under kommunens medborgarforum inkom önskemål om förbättring av badplatsens strand samt en större parkering. En grillplats anlades under våren 2018.

2.2.4 Abborrasjöns badplats

Nordväst om Hemsjö invid väg 126 ligger Abborrasjöns badplats. Badplatsen är nyligen upprustad med grillplats, bänkbord samt en mindre ruschkana ner i vattnet. På badplatsen finns även toalett, soptunnor, bryggor och en badflotte. I anslutning till badplatsen finns en stor parkering.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Badplatsen är nyligen upprustad. Önskemål finns om en tillgänglighetsanpassad toalett med belysning.

2.2.5 Södersjöns badplats

Badplatsen ligger i nära anslutning till Kyrkhults centrala del, där även Blekingeleden passerar. På badplatsen finns lekplats, bänkar, bänkbord, soptunnor, dusch, bryggor och vattentoaletter. Från en anlagd grusstig på ca hundra meter har badplatsen anslutning till Södersjöns ställplats för husbilar. På ställplatsen som kommunen ansvarar för finns bänkbord, informationsskyltar samt en mindre utegymsanläggning. Ställplatsen utgör även start och mål för Kyrkhults elljusspår. Kyrkhults skola och förskola använder sig av bad- och ställplatsen, som ligger i deras närområde. Sjön och närheten till Tulseboda Brunnspark uppmuntrar till lek och lärande.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Då Blekingeleden passerar badplatsen kan lämpligen en vattenkran för dricksvatten upprättas i anslutning till toaletten. Ställplatsen kommer framöver att utgöra ett etappmål för Blekingeleden med tältplatser. På ställplatsen finns även önskemål om grillhus för byns invånare och Blekingeledens vandrare.

2.2.6 Slagesnässjöns badplats

Badplatsen är belägen mellan Kyrkhult och Vilshult invid Södra Slagenäsvägen. På badplatsen finns toalett, brygga, bänkar och soptunnor. I direkt anslutning ligger även ett vindskydd för Blekingeledens vandrare som passerar badplatsen.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Badplatsen vid Slagesnässjön är i upprustningsbehov (bryggan och bänkar). Under våren 2018 anlades en grillplats på badplatsen, för att bland annat tillgängliggöra vindskyddets grillplats för Blekingeledens vandrare.

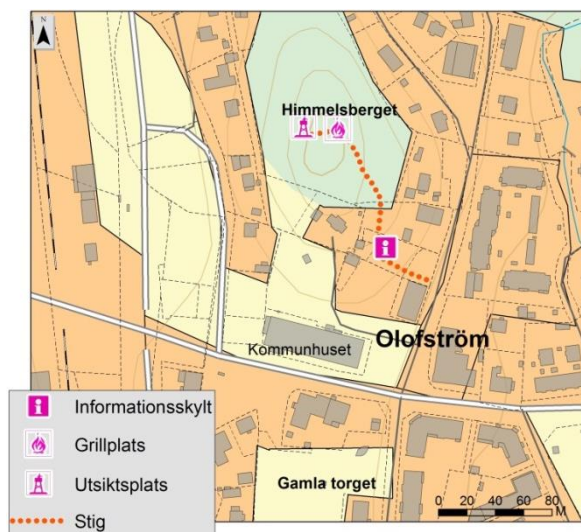
2.3 Besöksplatser

Alla besöksplatser som beskrivs här, är platser och områden som kommunen helt eller delvis ansvarar för genom drift och skötsel. Dessa områden har inga direkta leder, utan det är i första hand platsen som är besöksmålet. Några av besöksplatserna har bland annat tagits fram under det tidigare LONA-projektet "Naturligtvis i Olofström" som syftade till att visa upp natur- och kulturområden i Olofströms kommun.

2.3.1 Himmelsberget

Himmelsberget är en utsiktsplats belägen i centrala Olofström. Med en höjd på 81 meter över havet, räknas platsen till den högsta punkten i Olofströms tätort. Himmelsberget som egentligen är en moränhöjd, har en gammal tradition som besöksmål under Kristi Himmelfärdsdag. Platsen är också kopplad till flertalet sägner. Moränhöjden är bevuxet med ek som delvis skymmer utsikten men som samtidigt bidrar till en skoglig känsla. Platsen används ibland som utflyktsmål för kommunens skolor.

Stigen som går upp till Himmelsberget är ca 50 meter. Första biten upp till Himmelsberget går via en uppfartsväg, för att i höjd med informationsskylten fortsätta fram längs en klippt gräsyta, som längre fram övergår till en anlagd grusstig. Väl uppe på höjden finns en iordningställd grillplats med bänkbord, soptunnor och ett tre meter högt utsiktstorn.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Olofströms kommun ansvarar för skötseln av Himmelsberget, vilket till stor del är renhållning och tillsyn av anläggningar. Grillplatsen på Himmelsberget är i behov av upprustning och entrén till Himmelsberget bör förtydligas, då stigen till Himmelsberget kan vara svår att hitta.

2.3.2 Fågeltorn vid Agrasjö

Fågeltornet är beläget utanför sydvästra Olofström, vid kommunens enda näringsrika fågelsjö. Näringen får Agrasjö från omkringliggande åkrar och längs sjöns kanter växer vassen tät. Runt sjön finns även ett tätt buskskikt med inslag av större träd. Vassen är hemvist för ett flertal fågelarter och har man tur kan man se t.ex. sävsparv, vattenrall och skäggdopping. Under vår och höst används sjön som rastplats för flyttande fåglar, framförallt då kan man se knipa och vigg. Platsen nås lätt via cykelvägen som löper in till området. Stigen fram till fågeltornet och fågeltornet är inte tillgänglighetsanpassat.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Fågeltornet saknar en del bräder och behöver ständigt ses över. Platsen för fågeltornet saknar även soptunnor, vilket givit en påtaglig nedskräpning.

2.3.3 Mossadammarna

Intill Holjeån och Ljungryda naturreservat längs väg 116 ligger Mossadammarna. De har fått sitt namn av den rödlistade hårklomossen som hittats här. Mossadammarna fungera som ett sista reningssteg för Jämshögs reningsverk och består av tre dammar med översilningsytor.

Mossadammarnas besöksplats är en del av det LONA-projekt som genomfördes 2004-2010, under samlingsnamnet "NaturligtVis i Olofström." Platsens syfte är att synliggöra naturen vid och omkring Mossadammarna. I området finns en mindre parkeringsplats, informationskylt samt en soptunna som kommunen ansvarar för. Här finns även en minnessten i John F Anderssons backstuga med en skylt från hembygdsföreningen.

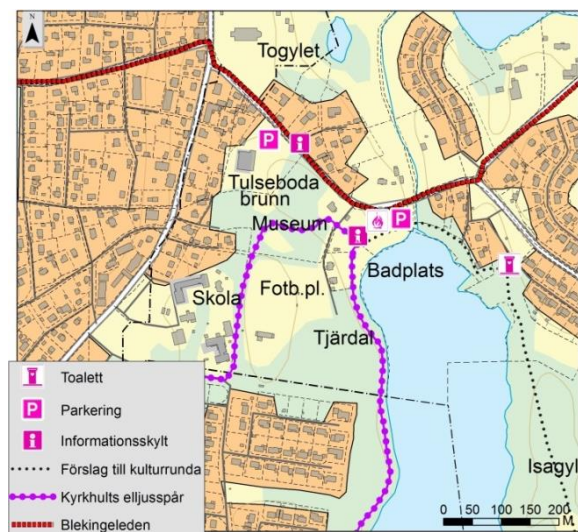

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Området innefattas av riksintresse för friluftsliv och kommunen ansvarar för skötsel av soptunna, informationstavla och parkeringsplats. Parkeringen är liten och håller bitvis på att växa igen. Det finns inte heller någon skylt från väg 116 som visar till parkeringsplatsen. Johan F Anderssons backstuga och hembygdsföreningens skylt är också svårtillgänglig genom tät vegetation.

2.3.4 Tulseboda Brunnsпарк

I centrala Kyrkhult, invid nordvästra delarna av Södersjön, är Tulseboda Brunnsпарк belägen. Parken och restaurangbyggnaden var tidigare en del av den välbesökta kurorten som betytt mycket för Kyrkhultsbygdens utveckling. Brunnsparkens natur består till stor del av spår från den gamla brunnsparken. Genom parken löper bland annat Kyrkhults elljusspår, som även anpassats för cykeltrafik, eftersom många skolbarn använder vägen via parken till skolan. Parken är till största delen plan, vilket underlättar för personer med nedsatt rörelseförmåga. Närheten till skolan innebär också att parken används inom skolornas och förskolornas verksamhet. Området för Tulseboda Brunnsпарк innefattas av KOM-projektet, med det övergripande syftet att vidareutveckla historiskt värdefulla och sammanhängande kulturmiljöer med fokus på kultur, mat och odling.

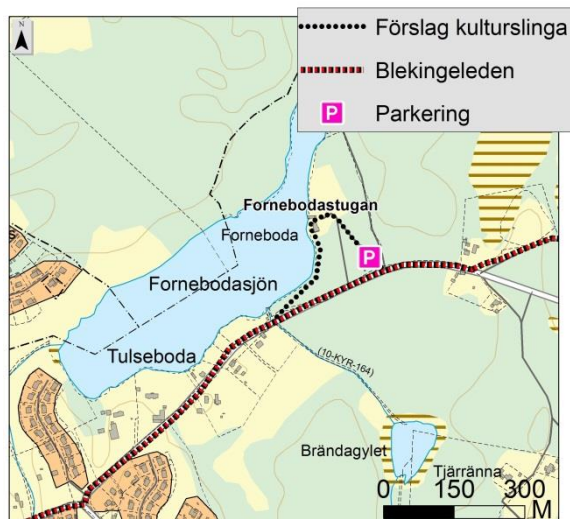

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Större delen av parken ägs idag av kommunen. Marken närmast Tulseboda Brunn ägs av privat markägare som upplåtit sin del av parken genom nyttjanderättsavtal med kommunen. I KOM-projektet har förslag till bevarande, utveckling och förnyelse tagits fram och beskrivits i ett gestaltungsprogram. I programmet indelas parken i Brunnsplanen, Parkstigen, Skogsparken och Strandparken. Första delen av Brunnsparkens förnyelse omfattade Brunnsplanen och genomfördes under våren 2018.

2.3.5 Forneboda

Öster om Fornebodasjön, ca 1,5 kilometer öster om Kyrkhults centrum, ligger Fornebodastugan. Under brunnsepoken utvecklades Forneboda till något av ett kulturellt centrum med nationalromantiska strömningar, vilket givit uttryck i östra strandens höglöftsstuga. Mellan åren 1922 till 1943 användes området som folkpark med en stor dansbana. I området finns idag parkeringsplats, informationsskyltar, samt någon mindre strövstig. Under kommunens workshop, "Skolnära skogar", framkom att Kyrkhults skolor och förskolor gärna använder sig av området. Platsen är lämplig för utedagar och ger ett stort pedagogiskt värde, med tillgänglig information om den omgivande kulturmiljön.

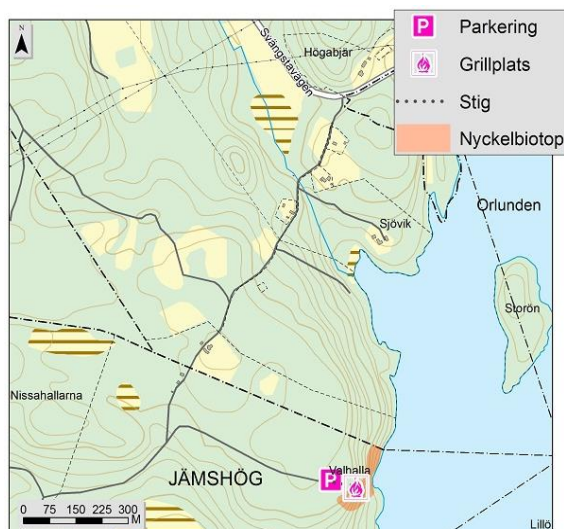

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Området ägs av Fornebodastiftelsen. Det ingår även i KOM-projektet som syftar till att vidareutveckla och förädla de värdefulla kulturmiljöerna i Kyrkhult med fokus på kultur, mat och odling. För området som berör Fornebodastugan finns ett framtaget planförslag för bevarande utveckling och förädling av platsen. Skolan har även önskemål om ett samarbete med Fornebodastiftelsen för ökad kunskapsinhämtning och tillgång till guidningar.

2.3.6 Vallhall

Invid nordöstra delarna av Orlunden ligger Valhall. En ca 40 meter hög brant omgiven av orörd ek- och bokskog med vacker utsikt över sjön Orlunden. Till platsen finns en stor parkeringsplats med soptunnor. Utsiktsplatsen nås via en anlagd och lättillgänglig stig som leder fram till utsiktsplatsen där det även finns en anlagd grillplats. Dock är grillplatsen svår att nå med rullstol.

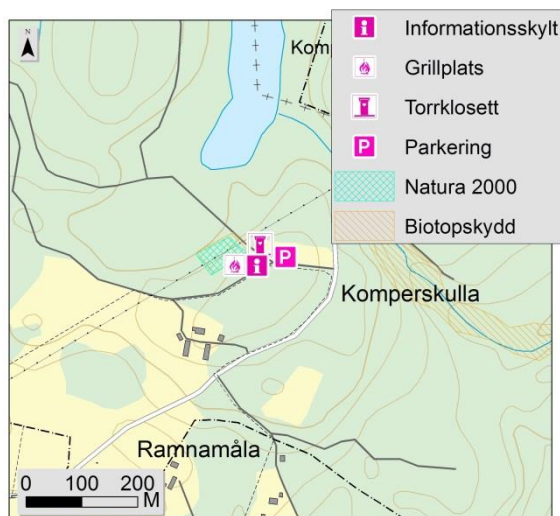

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Området ägs av privat markägare men kommunen ansvarar för skötsel och renhållning. Området är utpekad som nyckelbiotop och de branta sluttningarna har karaktär av naturskog. För att höja platsens upplevelsevärde bör en informationsskylt tas fram. Det är också önskvärt med bättre vägvisning till platsen.

2.3.7 Komperskulla

Komperskulla ligger mellan Olofström och Hemsjö intill Månaskensvägen. Här ligger en artrik slätteräng som numera vårdas av naturskyddsföreningen. Ängens långa hävdkontinuitet har gett upphov till en rik flora. När snön tillåter finns det i området skidspår som sköts av föreningen OK Vilse 87. Komperskulla är även en del av ett LONA-projekt som genomfördes 2004-2010, under samlingsnamnet "NaturligtVis i Olofström." Projektets syfte var att synliggöra naturen vid och omkring den artrika slätterängen. I området finns enklare torrklöset, informationstavla, grillplats, bänkbord och soptunnor. Platsen är inte tillgänglighetsanpassad och blir svår att nå med rullstol.

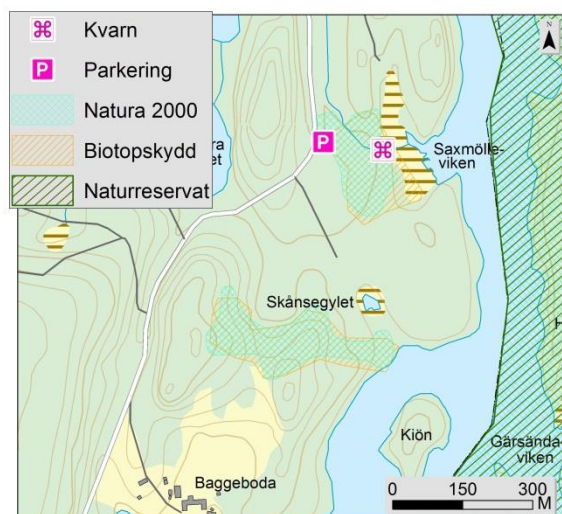

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Slätterängen utgörs av Natura 2000-område och delar av ängen ligger i ett område som berörs av bevarandeplan för odlingslandskapet. Ängen vårdas av naturskyddsföreningen och OK Vilse 87 sköter skidspåren, torrklösett och grillplats. Anläggningar som informationsskylt och soptunnor är kommunalt ansvar.

2.3.8 Baggeboda kvarn

På vägen mellan Halabron och Alltidhult, invid sjön Halens västra del, ligger Baggeboda såg och kvarn. I direkt anslutning till vägen finns en parkeringsplats. Från parkeringen går en stig ner till kvarnbyggnaden. Kvarnen är av typen skvaltkvarn, vilket innebär att kvarnen drivs av ett horisontellt placerat vattenhjul. Skvaltkvarnens ålder är inte bestämd, men det har åtminstone funnits en kvarn i Baggeboda sedan 1764. Området vid och omkring kvarnen utgörs av marker som under en längre tid tillhört Baggeboda gård. Området utgörs idag av riksintresse för kulturmiljövården och anses utgöra en karaktäristisk ensamgård med månghussystem i Blekinges skogsbygd. I området blir landskapet och gårdens visuella samband synliggjorda, och i anslutning till gården finns hamlade träd, fågator och öppna betesmarker med lämningar från äldre tiders åkerbruk. Skogen har för Baggeboda varit en viktig resurs som bidragit till gårdens ekonomiska tillväxt. Skogens långa kontinuitet av blandskogsbestånd utgör värdefulla naturmiljöer. Dessa naturvärden har uppkommit genom att skogen aldrig kalhöggs, utan att träden istället plockades ut selektivt. Med dagens rationella skogsbruk blir därmed dessa naturområden allt mer ovanliga och här hittas bland annat talticka, bokkantlav och platt fjädermossa. (Kunskapsunderlag till riksintresse K1 Markernas museum).

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

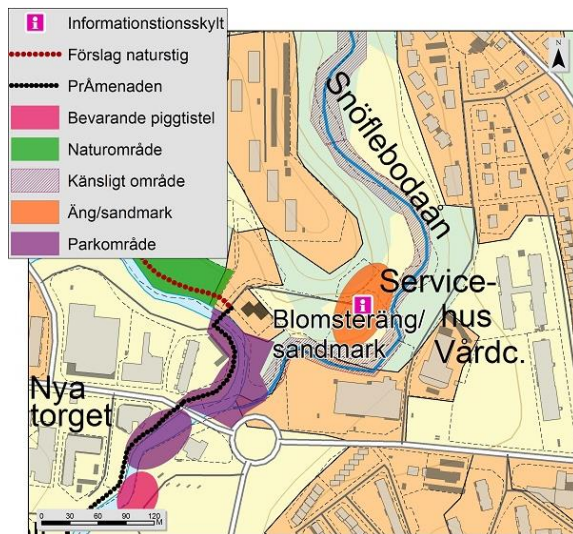
Baggeboda kvarn ligger i ett område som utgörs av riksintresse för kulturmiljövården och som riksintresse för friluftsliv. Delar av området ingår även i riksintresse för naturmiljövården, Natura 2000, biotopskyddsområde samt bevarandeplan för odlingslandskapet.

Sågen och kvarnen kräver, liksom övriga byggnader, underhåll för att inte förfalla. Nedfallna träd bör därmed tas bort från kvarnen och sågen. Platsen bör även hållas öppen och lättåtkomlig. Önskvärt vore att platsens historia förmedlas med informationsskyltar. Det är av stor vikt att platsens historiska och kulturella värden vårdas tillsammans med områdets naturvärden. Framför allt med sambanden mellan gård, uthus, kvarnen, skogen och sjön.

I mitten av 70-talet rustades sågen och kvarnen upp av kommunen och var tänkt som ett besöksmål för turister. Tanken var också att en kvarn- och sågdag skulle anordnas en gång om året. Markägaren i området är dock inte intresserad av uppmärksamhet som drar till sig besökare eller turister. Vem som ansvarar för parkeringen och stigen ner till kvarnen och sågen samt byggnaderna är idag osäkert då kontraktet med kommunen löpt ut.

2.3.9 Blomsteräng/sandmark i centrala Olofström

I centrala Olofström, norr om Willys, har en blomsteräng och sandblottor anlagts för att gynna den biologiska mångfalden. Platsen har även ett stort pedagogiskt värde där den förmedlar kunskap om flora och fauna. Vid blomsterängen finns bänkbord, informationsskylt och soptunna.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Ansvaret och skötseln av platsen ligger på Olofströms kommun. För att fortsatt gynna och utveckla den biologiska mångfalden är det av stor vikt att slänten i norr har öppna sandblottor och att uppkommande sly i ängen tas bort. De årligt återkommande skötselbehoven bör därför finnas med i kommunens skötselplaner.

2.4 Halens naturreservat

Mellan Olofström och Jämshög ligger Halens naturreservat, vilket även innefattar sjön Halens östra delar. Naturreservatet ligger i ett större sammanhängande område som utgörs av riksintresse för friluftsliv och är av stor betydelse för kommunens friluftsliv och naturturism. Olofströms kommun har tidigare varit förvaltare av Halens naturreservat, men framöver kommer länsstyrelsen att ta över skötselansvaret för naturmiljön i samband med ombildandet av naturreservatet 2018. Dock kommer Olofströms kommun fortsatt behålla ansvaret för naturreservatets produktionsskogar och friluftsliv. Betydelsen av naturturismen och friluftslivet gör att Halens naturreservat presenteras i ett eget kapitel. I naturreservatet finns en mängd anordningar för friluftslivet med bland annat vandringsleder, strövstigar, ridleder, kanotled, rastplatser och vindskydd. Igenom naturreservatet går även mindre bilvägar som bland annat Halenvägen.

Naturreservatet karaktäriseras av ädellövs- och talldominerade skogar med varierande grad av strukturell variation, ofta med hög trädålder och trädkontinuitet som tyder på rika naturvärden. I stora delar av naturreservatet har ett skogsbruk bedrivits för att värna områdets friluftsvärden, när stora delar av området var avsatt som ett naturvårdsområde enligt den gamla naturvårdslagen. I området finns också mindre hagmarker som uppvisar äldre tiders markanvändning, samt värdefulla kärrmarker. De värden som utmärker reservatets friluftsliv är i hög grad beroende av områdets natur- och kulturmiljöer och kommer därmed ytterligare att gynnas av naturreservatets ombildning och förnyade föreskrifter. Hänsyn till friluftslivet har också bidragit med förutsättningar för rika naturvärden. Naturvård och friluftsliv bör därmed ses som två integrerade intressen som gynnar varandra. Naturreservatets uppmärksammade naturvärden och kraven för Natura 2000-områden ligger till grund för de ändringarna som skett av naturreservatets syfte och föreskrifter. Delar av reservatets nuvarande produktionsinriktade skogar kommer således under en längre tidsperiod att ställas om till naturskogsartade skogar.

Efter ombildandet av Halens naturreservat (2018-12-10) ska tillstånd sökas för tävling, övning, evenemang eller annan organiserad verksamhet som kan verka störande på naturen eller på allmänhetens friluftsliv. Länsstyrelsen delegerar tillståndsprövningen för detta till Olofströms kommun (Friluftsförvaltaren). Samråd ska ske med länsstyrelsen vid mer omfattande aktiviteter som kan ha en påtaglig inverkan på naturvärden i naturreservatet.

Tanken med dessa regler är att länsstyrelsen och kommunen ska kunna påverka intressekonflikter, så att olika evenemang inte kolliderar eller sker samtidigt som planerade skötselinsatser. Det kan också finnas känsliga områden dit organiserade aktiviteter i största möjliga mån bör styras undan. Exempel på detta kan, under vissa perioder, vara platser med häckande fågel. Tillstånden ska dock inte begränsa möjligheten till olika aktiviteter i Halens naturreservat, utan ska snarare stärka möjligheten för olika intressen att samexistera. Lokala föreningars träningsverksamhet kräver inget tillstånd. Samtliga föreskrifter för reservatet återfinns i beslutet daterat 2018-12-10.

Det har under kommunens medborgarforum inkommit förslag om att MTB (mountainbike) ska vara tillåtet på alla leder i Halens naturreservat. I enlighet med naturreservatets föreskrifter i beslutet från 2018-12-10 får cykling endast ske på särskilt avsedda leder och på vägar upplåtna för fordonstrafik. Olofströms kommun behöver därför se över möjligheter att upplåta befintliga vandringsleder för MTB i Halens naturreservat.

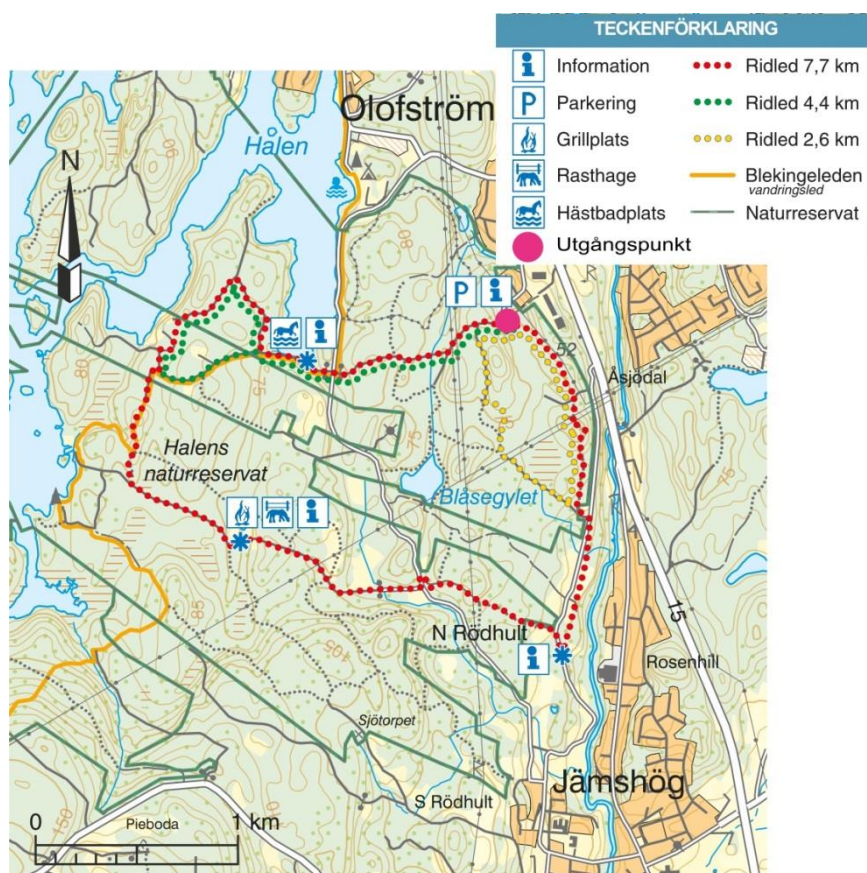

2.4.1 Halens ridleder

Väster om ridhuset i Olofström startar Halens ridleder. Från ridhuset finns en ca 150 meter lång ridstig som leder fram till Rådjursvägen och ridledernas start och målplats. Här finns en anlagd parkering för besökare. Här finns även informationsskylt med karta över ridlederna, tillgång till vatten och möjlighet att binda hästen. I terrängen finns det tre markerade leder, som till största delen går i Halens naturreservat, genom ett varierat landskap med vacker

natur. Delar av lederna går längs befintliga grusvägar, där kommunen i stor utsträckning begränsar trafiken. Det finns även partier av mindre stigar i kuperad terräng och på vissa ställen korsar ridlederna vägar till exempel Halenvägen. Längs grön och röd ridled finns en hund- och hästbadplats med bänkbord, informationsskylt och sopkärl. Längs röd ridled finns även en utvecklad rastplats med eldstad, rasthage och informationsskylt. För särskilda ändamål, till exempel när personer med funktionsvariationer ska rida, kommer det fortsatt vara tillåtet för ridskolan att använda Banvallsleden.

- Röd ridled 7,6 km
- Grön ridled 4,4 km
- Gul ridled 2,6

Kartan är framtagen av Skogssällskapet och finns uppsatt vid Halens ridleder. Kartan kommer att behöva uppdateras efter ombildandet av Halens naturreservat, då naturreservatets gränser har förändrats.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Ridlederna går i områden med riksintressen för friluftsliv, naturreservat samt Natura 2000-områden. Det är i Halens naturreservat bara tillåtet att rida på markerade ridleder (och på vägar upplåtna för fordonstrafik). Ridlederna är därmed av stor betydelse. Kommunen ansvarar för skötseln av ridlederna med tillhörande anläggningar.

Det finns risk för intressekonflikter med ridleder i naturreservatet. Dessa intressekonflikter bör beaktas för att om möjligt kunna lösa de problem som uppstår. Särskilt känsligt kan tänkas vara hund- och hästbadplatsen. Om konflikter uppstår här kan det därför vara lämpligt

att erbjuda bad för hundar på någon annan plats. Vid ridledens rasthage finns risk för igenväxning, om betestrycket från rastande hästar blir för lågt. Idag finns tecken på igenväxning och bråken håller på att ta över delar av hagen.

2.4.2 Halens elljusspår

Elljusslingan ligger sydost om Halens camping och infattas i Halens naturreservat. Närheten till Olofström gör att elljusspåret blir lätt att ta sig till, även utan bil. Väster om elljusspåret finns även goda parkeringsmöjligheter. Vid parkeringen finns en informationstavla som beskriver Halens naturreservat och dess leder samt en informationstavla om markernas museum. Här finns även sopkärl och bänkbord.

Elljusspåret är ca 2,3 kilometer långt och går genom en varierande vegetation av blandskog, som till största delen består av bok och björk. Slingan är grusad och framkomligheten är relativt god. Dock är framkomlighet för rullstol begränsad. Längs spåret finns sittbänk och vid campingen finns en mindre träningsanläggning. Hela elljusspåret är belyst.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Området för elljusspåret ligger i Halens naturreservat och innefattas av riksintresse för friluftsliv och Natura 2000. Kommunen ansvarar för skötseln av platsens anläggningar. Av stor betydelse för elljusspåret är att det erbjuder ett belyst motionsspår efter mörkrets infall, vilket ger en ökad trygghetskänsla.

2.4.3 Halens tillgänglighetsanpassade grill- och fiskeplats

Grill- och fiskeplatsen nås via Halenvägen och ligger i östra delen av Blåsevik. På platsen finns parkering, soptunnor och en informationstavla om Halens naturreservat. Ner till grillplatsen är en ca 15 meter anlagd stig med god framkomlighet. Vid grillplatsen finns också en större anlagd yta som även går ända fram till vattnet. Grillen är lättåtkomlig från alla håll och här finns även ett bänkbord. I direkt anslutning till platsen passerar Halens elljusspår, Blekingeleden/Skåneleden och Gröna slingan.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Ansvar för anläggningen ligger på kommunen och platsen utgörs av riksintresse för friluftslivet, naturreservat samt Natura 2000. För att bevara platsens syfte som tillgänglighetsanpassad grill- och fiskeplats är det viktigt att fortsatt hålla ytorna lättframkomliga. Ett problem är att platsen ofta utsätts för skadegörelse och nedskräpning, vilket gjort att eldstad och bord fått bytas ut. Därmed har tillgängligheten minskats något från tidigare bättre anpassade anläggningar. Önskvärt är att åter anlägga ett bord som ökar möjligheten med användning från rullstol. Önskemål finns också om att ytterligare bredda stigen till grillplatsen. Den grunda strandkanten gör det svårt för fiske.

2.4.4 Blåsegylets tillgänglighetsled

I Halens naturreservat drygt 600 meter söder om sjön Halen ligger Blåsegylet. Strax intill Blåsegylet finns en parkering som nås via Halenvägen. I dialog mellan Olofströms kommun och olika föreningar har en tillgänglighetsanpassad led runt Blåsegylet tagits fram. Leden och området ska möjliggöra för alla att ta del av och röra sig i Halens naturreservat. Arbetet med leden startade under vintern 2018 och kommer att genomföras i två etapper. I den första etappen kommer leden att anläggas med packad grus och vid blötare partier kommer en träspång med avåkningsskydd att anläggas. I den andra etappen kommer parkeringen att utökas något för att möjliggöra för färdtjänst att vända och fälla ut ramper. Det kommer även att anläggas en tillgänglighetsanpassad rasplats med eldstad, bänkar, bord och en flytbrygga för att skapa möjlighet att komma nära vattnet. I den andra etappen kommer det också bli aktuellt med en toalett i området.

2.4.5 Halens vandringsleder

Ett stort utbud av vandringsleder och strövstigar ligger i Halens naturreservats södra och mellersta delar, mellan Olofström i norr och Jämshög i söder. Genom området löper Halenvägen, men naturreservatet blir även lättillgängligt för promenerande via leder och stigar som sträcker sig från Jämshögs och Olofströms tätort. Landskapet är dramatiskt kuperat i bitvis storblockig terräng. Lederna går till stora delar i ädellövskog och tallskog, men i partier finns även produktionsskog av gran. På de branta och klippiga stränderna växer tall och längs delar går några av lederna igenom naturbetesmarker. Den varierande naturen ger en känsla av stillhet då det är relativt fritt från motorbuller.

Förutom parkeringsplatser vid den tillgänglighetsanpassade grillplatsen och elljusspåret finns det ytterligare fyra parkeringsplatser i anslutning till vandringslederna. Vid dessa finns informationstavlor, bänkbord och soptunnor. I området finns, utöver Blekingeleden/Skåneleden, sju markerade leder. Lederna är utmarkerade i terrängen och finns även markerade på informationstavlornas karta. Vid fuktigare partier går lederna på spänger och där lederna går genom betesmark finns övergångspassager.

Vandringsleder:

- Jämshög- Olofström 4,3 km
- Blåa slingan 2,9 km
- Gröna slingan 6,5 km
- Naturslingan 3,6 km
- Röda slingan 5,5 km
- Rödhultsrundan 6,6 km
- Vita slingan 7,5 km

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Kommunen ansvarar för skötseln av leder och anläggningar. För att utveckla och bevara områdets leder behöver ledmarkeringar och ledernas sträckning förbättras. I nuläget är markeringarna svåra att följa, vilket beror på att många leder bitvis går längs samma sträckor och att vissa markeringar är tänkta att visa vägen till leden. Lämpligen bör en standard för ledmarkeringarna tas fram. Diskussion har också förts om att förbinda Halens vandringsleder med de tidigare lederna på Olsasjönäset, via en bro eller flotte över Frickasundet. Från naturvårds- och friluftsrådet har en mindre arbetsgrupp bildats för att arbeta med utvecklingen av Halens vandringsleder. När arbetet med lederna är klart bör en ny karta tas fram över naturreservatets leder. För att ge kunskap och upplevelser på plats, är det också av intresse att utveckla och ta fram skyltar om natur- och kulturmiljöerna i området.

2.4.6 Olsasjönäset

Området tillhör norra delen av Halens naturreservat men innefattas även av riksintresse för friluftsliv samt Natura 2000. I delar av området växer likåldrig gran- och lärskog i ett kuperat sprickdalslandskap invid sjön Halen. Längs med sjökanten, i de bitvis branta partierna, växer blandskog av främst ek, tall och bok som utgör Halens karaktärsdrag av urskogsartade områden. Det finns även ett flertal kärrmarker och fuktigare partier ut på näsets spets.

Genom området löper delar av tidigare vandringsleder, strövstigar och elljusspår. Dessa har bitvis kvar äldre markeringar. Det nedlagda elljusspåret har goda förutsättningar som väl fungerande motionsspår utan större åtgärdsinsatser. Det finns även förutsättningar att utveckla och återuppta de gamla lederna som sträcker sig ut på näsets spets och som bitvis

förbinds med befintliga vägar från Bommarevikens bostadsområde. Dessa leder skulle därmed kunna förbindas med en bro eller flotte i Frickasundet. Om lederna återupptogs skulle därmed området kunna vara en tillgång för friluftslivet. Att området även är förbundet med Halens kanotled, Blekingeleden och Hotell Fritzatorpet skapar goda förutsättningar för besökande på såväl lokal som nationell nivå. På Olsasjönäset finns numera en nyanlagd kanotrastplats "Myllevik". Blekingeleden kommer också dras ut på näset under 2019.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Skötseln för området ur friluftssynpunkt är idag bristfällig. För att öka tillgängligheten bör därför leder bli markerade och röjas fram. Önskvärt vore även anläggning av informationstavlor och skyltar. I nära anslutning till Bommareviken vill skolorna ha möjlighet att under utedagar kunna grilla i naturreservatet. Norr om Fritzatorpet har det kommit in förslag om hundbadplats. Det finns även ett medborgarförslag om skidspår med utgångspunkt från Bommareviken.

2.4.7 Hundträningsområden

Inom Halens naturreservat ska hundar vara kopplade med undantag för vallning av boskap, drevjakt och eftersök. Undantag gäller även vid hundbadplatsen om hunden är under sådan uppsyn att den inte lämnar hundbadplatsens område. I Halens naturreservat finns också speciellt utpekade områden, där organiserad hundträning får bedrivas för sök- och spårträning. Denna träningsverksamhet får endast ske i samråd med kommunen. Det finns risk för intressekonflikter med hundträning i Halens naturreservat. Det är därför viktigt att hundträningsområden markeras i terrängen så att de styrs till lämpliga områden. Hundträningen är ett inslag som lockar många besökare.

2.4.8 Jakt

Det är i Halens naturreservat tillåtet med jakt på viltsvin, älg, hjort, rådjur, räv och grävling. Jakt ska främst ske under vardagar och får endast bedrivas under helger och dagen för helg under en begränsad period med tillstånd från länsstyrelsen. Det finns i Halens naturreservat risk för intressekonflikter vid jakt i naturreservatet. Jakten ska dock vara underordnad det övriga friluftslivet. Olofströms kommun har därför möjlighet att besluta om ytterligare begränsningar för jakten om behov finns. Det är dock viktigt att tänka på jaktens betydelse för att bland annat minska vildsvin nära bostadsområden och betesskador med mera.

2.4.9 Skolornas användning av Halens naturreservat

Halens naturreservat används i stor utsträckning av kommunens skolor och deras verksamhet. Naturreservatets läge till Olofström och Jämshög skapar goda möjligheter för utedagar, naturpedagogik och motion. På Halens elljuspår hålls bland annat skoljoggen och längs leder och stigar är det populärt att ta sig runt i naturreservatet.

I den sydöstra delen av Halens naturreservat, i nära anslutning till Sjötorpsvägen och Harry Martinssons väg, finns ett område som används av Jämshögs skolor och förskolor. Detta område kallas Jämshögs hagar. Närheten till Jämshögs skolor och förskolor ger området goda förutsättningar för utedagar. I det varierande landskapet med öppna marker och skog finns förutsättningar som motiverar till lek och att studera naturens olika miljöer. Varggropen i området är välbevarad och motiverar till samtal och nyfikenhet.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Området som används av Jämshögs skola och förskola, invid sydöstra delen av Halens naturreservat, innefattas bara delvis av naturreservatet och då även av Natura 2000. Hela området ingår som riksintresse för friluftsliv. För att utveckla platsens pedagogiska värden

kan lämpliga och spännande informationsskyltar tas fram, lämpligtvis i "naturfaktarutor". Det efterfrågas även någon form av lämplig samlingsplats med vindskydd, eldstad och sittplatser.

Längs med Blekingeledens sträckning, i Halens naturreservat, önskas fler möjligheter till sittplatser för skolans utedagar. Väster om Bommarevikens bostadsområde, i Halens naturreservats norra delar, efterfrågas en förbättring av de äldre lederna, gärna med tillgång till rast- och samlingsplats där det finns möjlighet att grilla. Idag finns möjlighet att grilla på den nyligen anlagda kanotrastplatsen Myllevik. Vid Karpdammarna finns en spännande miljö som bör lyftas fram, gärna med skyltning om den historiska kopplingen till Nebbebodagården och platsens natur.

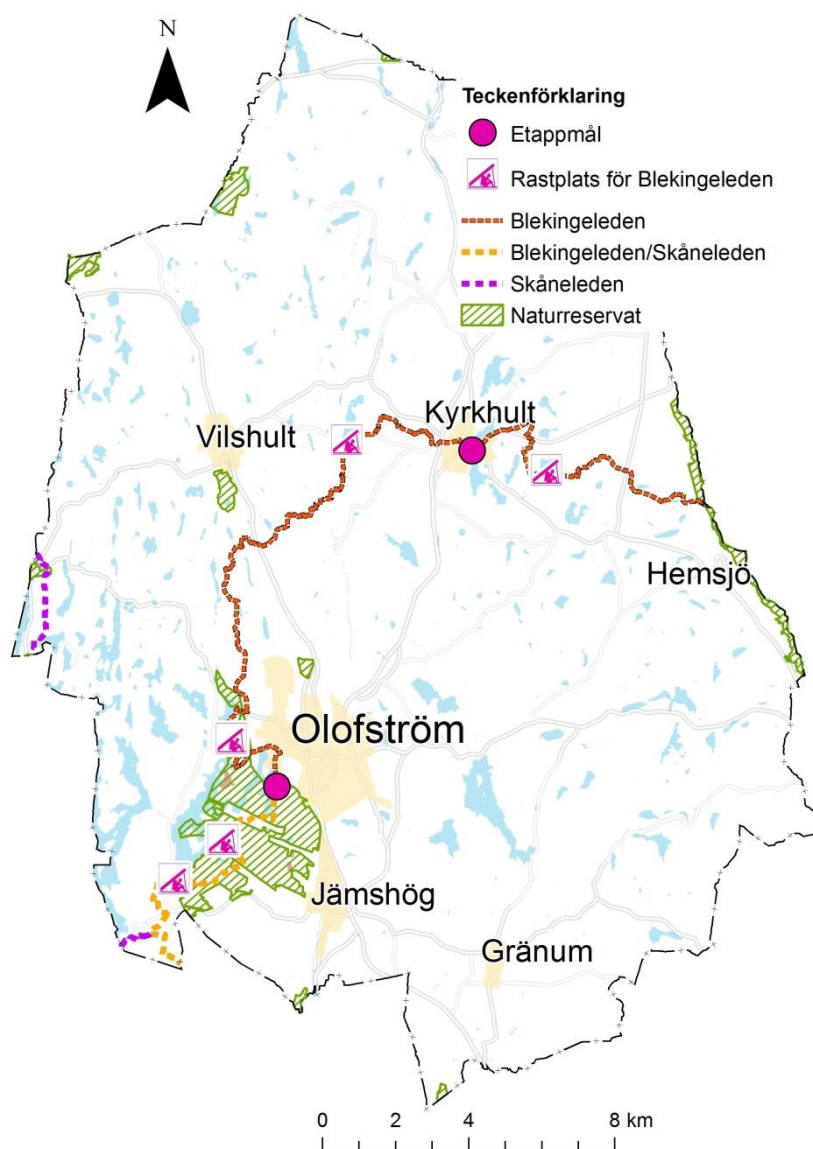
2.5 Kommunala motions- och vandringsleder

Här presenteras de vandrings- och motionsleder som har funnits eller som finns utanför Halens naturreservat, och där Olofströms kommun är ansvarig.

2.5.1 Blekingeleden

Varje kommun i Blekinge ansvarar för sin del av Blekingeleden. Olofströms del är ca 40 kilometer och sträcker sig mellan Boafall och Angölsmåla. Vid Boafall är Blekingeleden ansluten till Skåneleden. Beslut har tagits att Skåneleden ska fortsätta fram till Olofström. Därmed blir denna sträcka en del av både Blekingeleden och Skåneleden. Detta kommer öka både Blekingeleden och Skåneledens attraktivitet och marknadsföring. Det kommer förhoppningsvis också lyfta besöksnäringen i och omkring Olofström. Vid Angölsmåla fortsätter Blekingeleden längs Mörrumsån in i Karlshamns kommun. Längs leden har Olofströms kommun fem rastplatser och läger, varav tre även delas med kanotleden. På rastplatserna finns vindskydd, eldstäder, ved, toaletter och sopkärl. De tre rastplatserna som delas med kanotleden är Tvätthallarna, Bergatorpet och Myllevik. De övriga rastplatserna är Slagesnässjöns och Bredasjöns rastplats. I samband med förnyelsen av Blekingeleden kommer etappmålen att förändras. De nya etappmålen kommer vara vid Halens camping och vid ställplatsen vid Södersjön i Kyrkhult.

Hösten 2017 inbjöd Region Blekinge alla länets kommuner till seminarium gällande upprustning av Blekingeleden och i Skogsstyrelsens EU-projekt "Attractive Hardwoods" kommer marknadsföring av besöksmålet Blekingeleden att ingå. Blekingeleden har under flera år saknat både en huvudman och en gemensam struktur mellan kommunerna för utveckling och underhåll. Seminariet resulterade i att en arbetsgrupp bildades med en representant från varje kommun, som tillsammans med regionens projektledare, påbörjat arbetet med upprustning av Blekingeleden.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

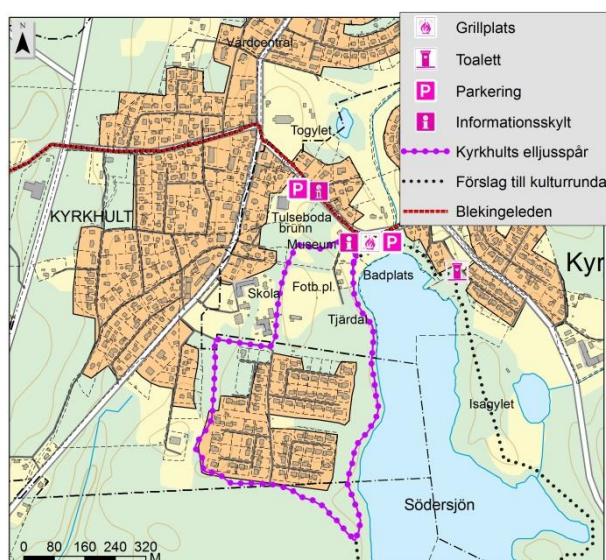
I Olofströms kommun är Blekingeleden eftersatt och ledens sträckning har dragits ut på bilvägar, framförallt i kommunens norra delar, som gjort att den inte längre blivit särskilt attraktiv att vandra. Detta har medfört många negativa synpunkter från besökare. Därför har arbetet påbörjats med att rusta upp Blekingeleden och bitvis återställa leden till tidigare sträckor, vilka har betydligt attraktivare natur. Detta arbete kommer att genomföras under en tvåårsperiod fram till 2019. Detta kommer även innebära att etappmålen förändras enligt Se kartan)

Olofströms kommun har sedan ett antal år tillbaka avtal med OK Vilse 87 som utför regelbunden tillsyn och inventering av ledens status. Åtgärder och underhåll genomförs av Arbetscenter. För att Blekingeleden ska hålla en god standard krävs regelbunden tillsyn och skötsel. Ska Blekingeleden utvecklas bör fler platser kunna erbjuda dricksvatten. Ett lämpligt ställe är vid Södersjöns badplats. Det är också av stor betydelse att samarbete fortsatt sker mellan Blekinges kommuner.

2.5.2 Kyrkhults elljusspår

Elljusspåret utgår från Kyrkhults ställplats och går första biten invid västra delen av Södersjön. Strax söder om Kyrkhult löper elljusspåret igenom en grandominerad skogsmark. En del av elljusspåret går även längs befintlig väg inne i samhället. I anslutning till elljusspåret finns alternativa stigar som inte är markerade i terrängen.

Vid ställplatsen finns en informationstavla med en karta över elljusspåret och längs slingan finns några enstaka bänkar och soptunnor. Elljusspåret har en hög kulturell anknytning då den passerar Tulseboda Brunns park och Kyrkhults hembygds museum. Elljusspåret ligger även i nära anslutning till Blekingeleden och Kyrkhults skola som aktivt använder sig av slingan. Naturen vid och omkring elljusspåret är en viktig tillgång för skolornas pedagogiska verksamhet och här ges möjlighet för barnen att upptäcka olika växter och naturens årstidsskiftningar. I området finns också en tjärdal/tjärgrop med kulturhistoriskt värde.

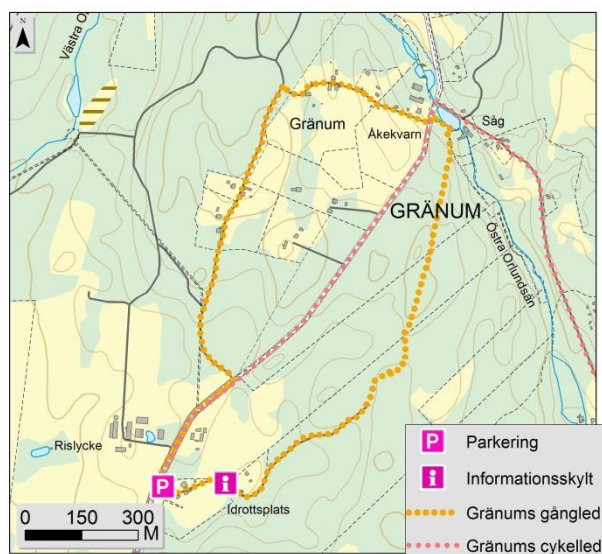

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Kommunen äger en stor del av den mark som innefattas av elljusspåret, med undantag för elljusspårets södra del. Det är kommunen som är ansvariga för skötseln av elljusspåret, men Kyrkhults Sportklubb ansvarar för tillsyn och löpande skötsel genom ett avtal med kommunen.

2.5.3 Gränums gångled

Gränums gångled är framtagen under LONA-projektet "NaturligtVis i Olofström". Gångledens syfte är att visa upp intressanta platser i natur- och kulturlandskapet runtomkring Gränum. Leden som är ca 3,5 kilometer lång, går till stor del längs befintliga vägar. En karta och platsbeskrivningar är framtagna över leden, men i övrigt finns inga ledmarkeringar eller skyltar. Gränums gångled har delvis samma sträckning som Gränums cykelled.

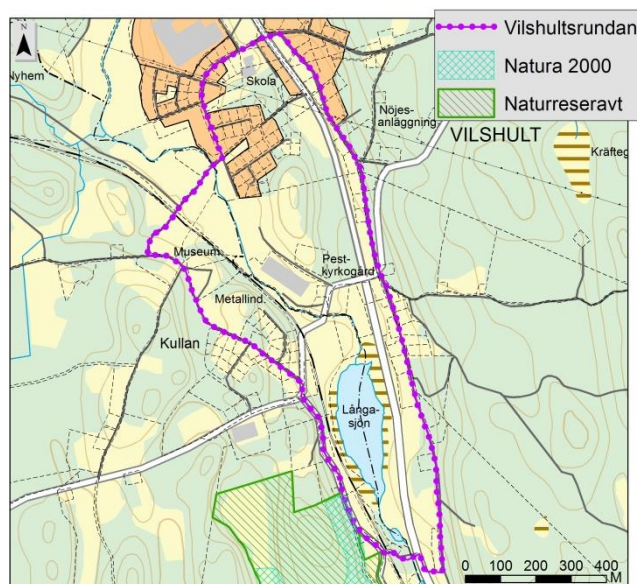

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Information om Gränums gångled är idag svår att hitta, men kartan och platsernas beskrivning finns uppsatt på Gränums idrottsplats. Eftersom materialet om gångleden redan finns framtaget bör det åter lyftas fram och förmedlas på ett tydligare sätt.

2.5.4 Vilshultsrundan

Vilshultsrundan är markerad med skyltar och går längs befintliga vägar i Vilshults tätort. Längs med rundan finns soptunnor och informationsskyltar från hembygdsföreningen. En mindre bit av Vilshultsrundan går även längs en anlagd grusstig.

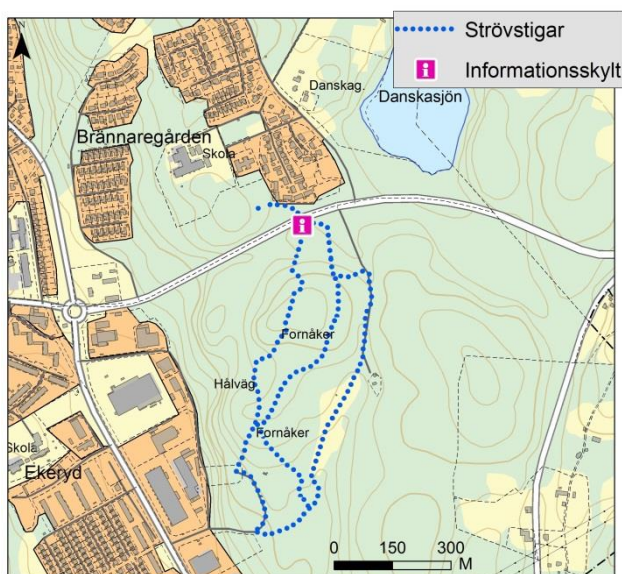

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

En mindre del av Vilshultsrundan ingår i söder i ett område med bevarandeplan för odlingslandskapet. Slingan gränsar även bitvis till naturreservat och Natura 2000-område. Olofströms kommun ansvarar för rundan som är uppkommen på initiativ av boende i Vilshult. För att utveckla rundan är området invid Långasjön lämpligt för en grill- och rastplats.

2.5.5 Maxiberget

Utanför östra delarna av Olofström ligger Maxiberget. Platsen blir via en bro över Svängstavägen lättillgänglig för Brännaregårdens bostadsområde. Genom den dominerande bokskogen löper ett antal strövstigar och delvis äldre markerade leder. Området innefattas även av en betesmark med äldre fruktträd samt några kulturlämningar i form av en markant hålväg och några odlingsrösen. Tidigare har även gravsättningar undersökts och tagits bort. Platsen används i relativt hög utsträckning för vardagliga motionspromenader och här ges en god utsikt över Olofström i väster. Områdets natur och leder är något som också används i skolornas verksamhet bland annat med utedagar, naturstudier, skoljoggen och att upptäcka utsikten över Olofström. Delar av Maxiberget har under skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 2018 blivit utpekade som nyckelbiotop.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

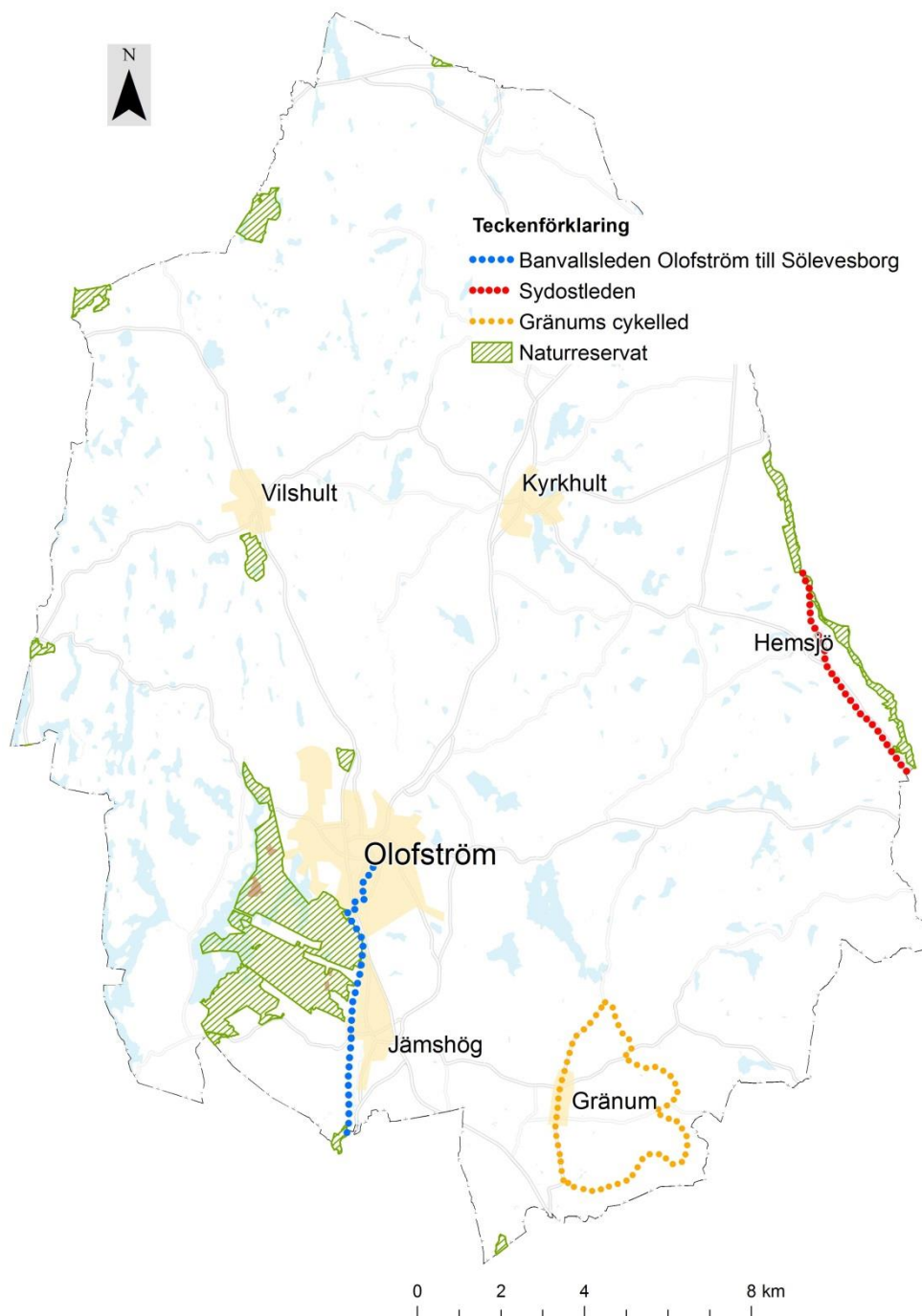
Området har god potential för det vardagsnära friluftslivet och skulle därför kunna utvecklas med markerade leder, något som även önskas av skolan och förskolan. För skolornas verksamhet önskas även hinderbana av naturmaterial och lättillgänglig information om natur- och kulturlandskapet. Under kommunens medborgarforum kom förslag att lyfta fram utsikten på Maxiberget och att göra den säker för skolornas besök. Inkomna förslag är också en mindre utegymsanläggning.

Områdets betesmark skapar en variation i landskapet och bör därmed hållas fortsatt öppen genom bete. Det är dock viktigt att betesmarken inte begränsar framkomligheten. Därför bör stängselövergångar göras iordning alternativt ersättas med färister. De naturvärden som uppmärksammats på Maxiberget gör området lämpligt som kommunalt naturreservat (se även kapitlet "Möjliga områden för kommunala naturreservat").

2.6 Cykelleder

I friluftsplänen beskrivs de cykelleder som utgör längre etapper på främst särskilt avsedda cykelvägar. Dock har inte de gång- och cykelvägar som finns i tätorten beskrivits i naturvårds- och friluftsplänen. I Olofströms kommun finns ett antal cykelrundor framtagna längs befintliga vägar. Dessa cykelrundor behandlas inte heller i friluftsplänen. Vem som ansvarar för cykelrundorna är oklart och informationsmaterialet som finns på "Visit Olofström" är dåligt uppdaterat. Den stora efterfrågan på cykelrundor från turister, gör att ansvarsfördelningen bör ses över så att uppdaterat och inbjudande informationsmaterial kan

tas fram. En cykelled som också går längs befintliga bilvägar är Gränums cykelled, som tagits fram i det tidigare LONA-projektet som genomförts av Olofströms kommun. Till denna cykelled finns dock information framtaget som förmedlar platsens natur- och kulturlandskap med tillhörande karta.

2.6.1 Gränums cykelled

Gränum cykelled är framtagen under LONA-projektet "NaturligtVis i Olofström". Cykelledens syfte är att visa upp intressanta platser i natur- och kulturlandskapet runtomkring Gränum. Leden är ca 14 kilometer lång och går längs befintliga vägar. En framtagen karta beskriver dess sträckning, där även de beskrivna platserna är markerade.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Cykelleden har i viss mån "glömts bort" och informationen om leden är svårtillgänglig. Eftersom materialet redan finns bör det åter lyftas fram och förmedlas. Kartan och platsernas beskrivning finns dock uppsatt på Gränums idrottsplats.

2.6.2 Sydostleden

Den 27 mil långa cykelleden som går mellan Växjö och Simrishamn, har en sträcka på ca 5,5 kilometer i Olofströms kommun. Leden löper i Olofströms kommun längs med Mörrumsån, mellan Angölsmåla i norr och Hallandsboda i söder, innan den åter korsar gränsen till Karlshamns kommun. Delar av Sydostleden utgör även samma sträckning som Banvallsleden mellan Halmstad och Karlshamn, så även sträckan i Olofström. Banvallsleden är tänkt att binda ihop banvallar till längre cykelleder via mindre trafikerade vägar (inte att förväxla med Banvallsleden mellan Sölvesborg och Olofström).

Längs Sydostleden kan man uppleva Mörrumsåns storslagna sprickdal och dess natur. Leden passerar bland annat Käringahejans naturreservat och naturreservatet Mörrumsåns dalgång. Här ges också en inblick i ett historiskt industrilandskap, med fabriksbyggnader, järnvägsbank, dammar och kanaler. Under vintern, när vädret tillåter, anläggs skidspår längs sträckan vid Hemsjö. Leden har även förbindelser med ett flertal vandringsleder och strövstigar så som Laxaleden och Blekingeleden.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Region Skåne är huvudman för Sydostleden och ansvarar bland annat för utvecklingsfrågor, med finansiering från Region Skåne, Region Blekinge och Region Kronoberg, Trafikverket samt av respektive kommun. Diskussion pågår mellan kommunerna att gemensamt upphandla beläggningsarbete på de sträckor som i dagsläget saknar asfaltering. Det pågår även ett arbete med att se över broarna på sträckan.

Under kommunens medborgarforum framkom förslag på förbindelse med Sydostleden till Kyrkhult och vidare mot Olofström. Det framkom framförallt ett starkt intresse för förbättrade cykelmöjligheter mellan Olofström och Kyrkhult. Ett förslag är att förbättra Snöflebodavägen som upplevs smal och mörk. Idag finns avstickare från Sydostleden, skyltad som "Banvallsleden", från Hovmansbygd till Kyrkhult och vidare mot Olofström via Slagesnäs och Snöflebodavägen. Ansvariga för skyltningen är Svenska Cykelsällskapet med finansiering från kommunerna.

2.6.3 Banvallsleden Sölvesborg-Bromölla-Olofström

Banvallsleden går mellan Sölvesborg och Olofström på den gamla järnvägsbanken (inte att förväxla med Banvallsleden mellan Halmstad och Karlshamn var syfte är att binda samman cykelbara banvallar via mindre trafikerade vägar). Leden följer till stora delar Holjeån och dess dalgång, som bitvis meandrar fram med lövskogsbeklädda kanter och skapar barriärer i ett utpräglat jordbrukslandskap.

Den del av leden som går i Olofströms kommun är ca 8 kilometer lång och sträcker sig från centrala Olofström i norr via Jämshög ner till Ljungryda i söder, med gräns mot Bromölla kommun. I Ljungryda har banvallsleden förbindelse med Ljungryda naturreservat där bland

annat Blekingeleden och Skåneleden passerar. Leden har även direkt anslutning till östra delen av Halens naturreservat.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Ansvar för leden ligger hos respektive kommun men Bromölla kommun har även tagit på sig ansvaret för ledens skyltning i Olofström kommun. Planer finns på att förbättra marknadsföringen för Banvallsleden samt att förbinda den med andra cykelleder.

2.7 Övriga friluftsanordningar

2.7.1 Kanotled Halen-Raslången-(Immeln)

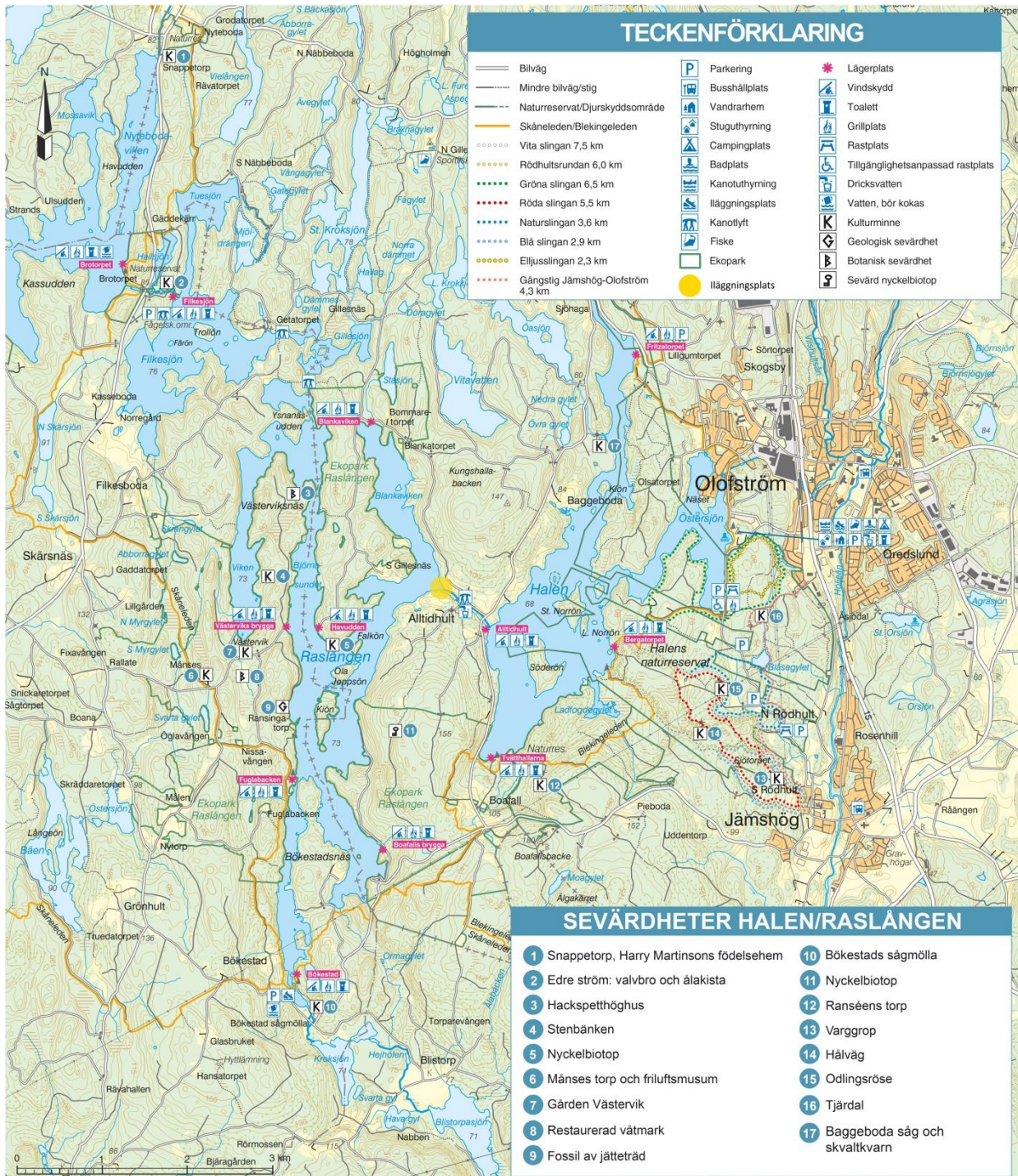
Halen och delar av Raslången ligger i Olofströms kommun och erbjuder fantastiska möjligheter för kanotister. Sjön Halen räknas till länets största sjö och Raslången till länets djupaste. Sjöarna ligger i ett område med smala sprickdalar, utdragna i nordsydlig riktning. I omkringliggande skogar, möts granens utbredningsgräns från norr och bokens utbredningsgräns från söder, vilket ger skogen dess karaktär. Bebyggelsen är främst begränsad till de östra delarna av Halen, vilket ger en storartad naturupplevelse där stora områden är relativt fria från motorbuller. Sjössystemet är därmed ett populärt besöksmål för kanotister i södra Sverige och utomlands. Den kanotuthyrning som sker utgörs till 50 procent av utländska turister, främst från Danmark. Kanotleden innebär även goda möjligheter för friluftsdagar inom kommunens ungdomsverksamhet.

Kanotsystemet har naturlig förbindelse mellan Halen, Raslången, Filkesjön och Immeln, vilket skapar förutsättningar för kortare dagsturer och längre turer med övernattnig. Det är dock inte möjligt att paddla mellan alla sjöarna och på vissa platser måste kanoten lyftas längre sträckor, varav kanotvagn rekommenderas.

I Olofströms ordningsstadga är camping inte tillåtet utanför anvisade rastplatser. Till kanotleden ansvarar Olofströms kommun för skötsel och tillsyn av följande rastplatser i Halen och Raslången:

- Bergatorpet
- Tvätthallarna
- Boafalls brygga
- Alltidhult
- Blankaviken
- Havudden
- Myllevik

På kanotrastplatserna finns vindskydd med eldstad och ved, toaletter, sopkärl, och informationstavla med karta över sjösystemet. För den som övernattar på rastplatserna som Olofströms kommun ansvarar för betalas en serviceavgift per kanot och natt för de som inte är boende i kommunen. Avgiftens syfte är att kunna tillhandahålla den service som finns på kanotledens rastplatser med ved, toaletter och sopkärl. Avgiften ska kunna lösas på plats via digital betalösning. Det går även att lösas serviceavgiften på Visit Olofström eller på Olofströms Fritidsklubbs kanotcentral.

Kartan visar sjösystemet för kanalleden med tillhörande rastplatser. Kartan är den som idag är uppsatt vid rastplatserna och kommer framöver att behöva uppdateras, då Fritzatörpets rastplats flyttats ner till Myllevik. Kartan är framtagen av Skogssällskapet.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

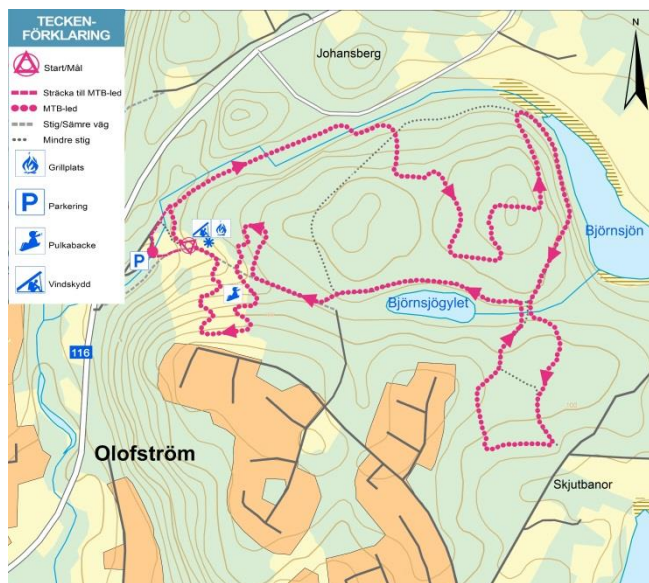
Halen och Raslängen innefattas i ett område som utgörs av riksintresse för friluftslivet samt riksintresse för naturvärden. Delar utgörs även av Halens naturreservat, Pieboda naturreservat och Natura 2000-områden.

Från SWECO:s rapport "Hållbara kanotleder i Olofström", som togs fram 2013, föreslås en utökning av storlek och antal rastplatser, vilket skulle minska slitaget på naturen i området. Rapporten föreslår även en kategorisering av rastplatserna och att de ges olika grad av bekvämlighet. Det föreslås också information som kan öka besökarens intresse och förståelse för naturen i området samt ett tillträdesförbud för Ferön och Ladfogdegylet. Det kan, för att främja storlommen, bli aktuellt med fågelflottar i sjön Halen, kanoter bör då styras bort från dessa områden. Nyligen har Fritzatorpets rastplats flyttats söderut, till Myllevik, vilket också blivit rastplatsens namn. Förhoppningen är att skadegörelse ska minska och att rastplatsen blir mer attraktiv för rastande kanotister och Blekingeledens vandrare.

Det stora besöksstrycket på kanotledens rastplatser under sommaren gör det lämpligt att införa källsortering. Detta för att främja en långsiktig och hållbart miljö. Även toaletter kommer att ses över för kanotledens mest besökta rastplatser. Önskvärt är även att förbudet mot camping ses över i ordningsstadgan, så att förbudet inte i onödan inskränker allemansrätten. Framför allt är detta av betydelse då rastplatserna är belagda med avgift. Diskussion förs om att införa serviceavgift för hela sjösystemet eftersom även Östra Göinge infört serviceavgift till sommaren 2018.

2.7.2 MTB-led/pulkabacke

Området som berörs av MTB-leden (mountainbike) ligger strax utanför nordöstra delarna av Olofström. Leden är nyligen anlagd i samarbete med lokala cyklister och har godkänts av kommunen. Leden löper genom ett kuperat område som till största delen består av bokskog. Ledens sträckning går även i den nedlagda skidbacken. Skidbackens liftar har plockats bort, men i backen genomförs slätter varje år för att under vintertid kunna användas för pulkaåkning. Detta gynnar även MTB-leden. I nederkanten av skidbacken finns två grillplatser där man i anslutning till vedupplag kan sitta under tak. Hela området används i stor utsträckning som motions- och strövområde för närliggande bostadsområde. Området används också för skolans utedagar.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

Området för MTB-leden har idag inget skydd och vissa delar av leden ligger inom detaljplanerat område. Kommunens ansvar är den övergripande skötseln av leden, slåtter av pulkabacken, grillplatserna och den träbro över bäcken som förbinder parkeringen med pulkabacken.

För att backen ska kunna användas under vinterns aktiviteter är det viktigt med fortsatt slåtter som förhindrar igenväxning. Den slåtter som sker i skidbacken gynnar också flera insekter och under sommaren finns här rikligt med fjärilar och arter som violettekantad guldvinge och mindre bastardsvärmare har observerats här. En av grillplatserna har rustats upp under våren 2018 men bör också erhålla sopkärl. Det vore även lämpligt att den andra grillplatsen plockades bort, då denna är dåligt underhållen. (Se även sidan 77).

2.8 Vandringsleder utan kommunalt ansvar

2.8.1 Farabols vandringsleder

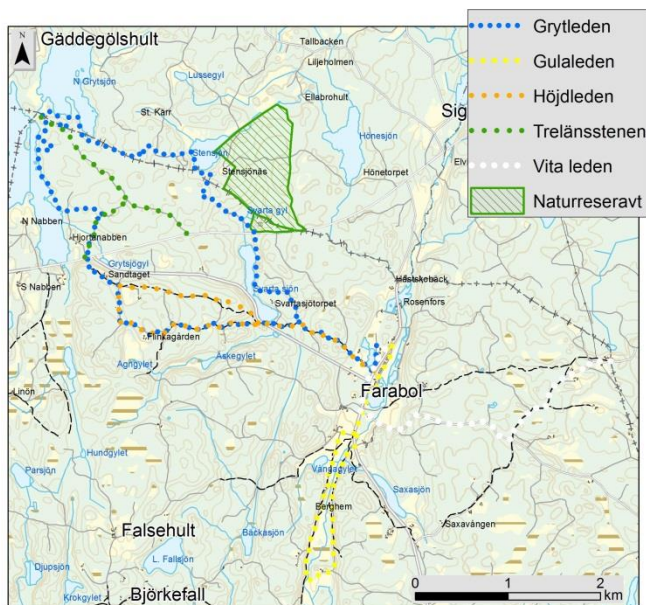
I kommunens nordligaste delar ligger Farabols vandringsleder, med utgångspunkt från Farabols skola. Vid skolan finns parkeringsmöjlighet och en informationsskylt. Vandringslederna är iordningställda av Farabols byalag genom bland annat finansiering från Leader.

Längs med Farabols vandringsleder finns möjlighet att vandra i stillsam natur och utmed lederna finns information om platsens kulturlämningar. Stora delar av lederna går genom moränbacklandskap i en förlängning av det småländska höglandet där vegetationen domineras av främst gran- och tallskog. Grytleden har även en del av sin sträckning i Kronobergs län, Älmhults kommun. De leder som är iordningställda är av varierande framkomlighet, från mindre skogstigar till leder som förhåller sig på befintliga grusvägar.

Längs vandringslederna får vandrare ta del av bygdens smultronställen. Bland annat passerar lederna kommunens högsta punkt, trelänsstenen som utgör gränsen mellan Blekinge, Skåne och Småland och den äldre gränsstenen som utgjorde gränsen mellan Sverige och Danmark.

Farabols vandringsleder:

- Grytleden 13,5 km
- Höjleden 7 km
- Gula leden 4 km
- Vita leden 8 km
- Trelänsstenen (ej utmärkt) 5km

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

På vissa sträckor går lederna genom nyckelbiotoper och ekologiskt känsliga områden. Ledmarkeringen på en del sträckor är svåra att följa och skyltar som visar vägen är delvis skymda av vegetation.

Det är av stor vikt för Olofströms kommun att uppmuntra engagemanget med Farabols vandringsleder. Olofströms kommun bör därför bidra med enklare och enstaka skötselåtgärder om detta efterfrågas.

2.8.2 Laxaleden

Laxaleden är ca 30 kilometer lång och följer Mörrumsån från kusten i söder upp till Ebbamåla bruk i norr. Större delen av leden går i Karlshamns kommun och endast ca 4 km av sträckan, mellan Angelgölsmåla och Ebbamåla bruk, går i Olofströms kommun. En sträcka på ca 4 kilometer. Ledens sträckning, i Olofströms kommun, går bitvis igenom kuperad terräng i storslagen natur. Längs Laxaleden finns även flera tydliga kulturlämningar som Angölsmåla kvarn/benstamp och kulturlämningar från äldre tiders bebyggelse och markanvändning. Leden som är markerad i terrängen har informationsskyltar, parkeringsplatser och grillplatser med sopkärl. Laxaleden har förbindelse med Blekingeleden och dessa båda leder delar bitvis samma sträckning.

Bevarande och utvecklingsmöjligheter

I Olofströms kommun går Laxaleden till större del i Käringahejans naturreservat och leden ligger i ett område som utgörs av riksintresse för turism och för friluftsliv. Karlshamns kommun ansvarar för hela leden och länsstyrelsen förvaltar Käringahejans naturreservat.

2.9 Skidspår

2.9.1 Bommareviken

Vid Bommarevikens gräsplan anläggs skidspår av Gränums IF. Spårläggningen sker med spårsläde och vid sämre snöförhållanden finns även möjlighet att samla ihop snö med plog. Spåren som läggs är ca 600 meter, men vid gynnsamma snöförhållanden kan spåret förlängas med 500 m till totalt 1,1 kilometer. Medborgarförslag på skidanläggning med konstsnö finns i området för Halens naturreservat och Bommareviken.

2.9.2 Gränum

När det finns tillgång på snö läggs skidspår på Olofströms golfklubbs marker. Spåren är ca 5 kilometer och sköts av Gränums IF som har tillgång till spårsläde. I Gränum anläggs även ett mindre spår i anslutning till skolan.

2.9.3 Hemsjö

Starten på skidspåret går ca 50 meter norr om Hemsjös nedlagda station. Spåret sköts i privat regi och går längs cykelvägen. Vid den gamla stationen finns möjlighet för parkering och tillgång till vattentoalett som sköts av Olofströms kommun.

2.9.4 Komperskulla

Vid Komperskulla går tre skidspår på 2,5, 3,5 och 5 kilometer som anläggs av OK Vilse 87. Starten går från Komperskulla slåtteräng, där det finns parkering, sopkärl, toalett och grillplats. Olofströms kommun ansvarar för parkering och sopkärl. Komperskulla slåtteräng är skyltad utmed vägen mellan Olofström-Svängsta.

2.10 Skolors användning av naturområden

Under vintern 2018 hölls workshopen "skolnära skogar" med pedagoger från kommunens skolor och förskolor. Syftet var att kartlägga värdefulla natur- och kulturområden som används inom skolornas verksamhet. Under workshopen fick pedagogerna svara på följande frågor:

Hur ser tillgängligheten till närliggande natur ut idag och hur används den av er verksamhet?
Hur kan den närliggande naturen utvecklas för att bli ännu mer tillgänglig för er framöver?
Med hjälp av Ortofoton fick kommunens pedagoger möjlighet att markera naturområden som idag används inom skolor och förskolors verksamhet, samt de områden som skulle kunna utvecklas för framtida verksamhet.

I detta kapitel redovisas de områden som skolor och förskolor använder sig av, men som inte är beskrivet i något tidigare natur- och friluftsområde. Från workshopen inkom även förslag som inte faller inom ramen för naturvårds- och friluftsplänen, men som ändå bör beaktas inom kommunens planering.

2.10.1 Generella förslag och åtgärder för skolornas utedagar och friluftsliv

Under kommunens workshop inkom förslag om generella utvecklingsåtgärder för att förbättra möjligheten till utedagar och utomhuspedagogik för kommunens skolor och förskolor. Ett förslag var en kommunal naturskola som kommunens skolor och förskolor kunde besöka. Det var även viktigt för pedagogerna att skolan och förskolan ges möjlighet att göra bussutflykter till kommunens olika naturområden, pengar som i nuläget kan sökas från naturskyddsföreningen. För att förenkla längre utedagar är tillgång till toalett en viktig förutsättning, detta kan möjligen lösas med en bokningsbar toalettvagn. Att utemiljöer

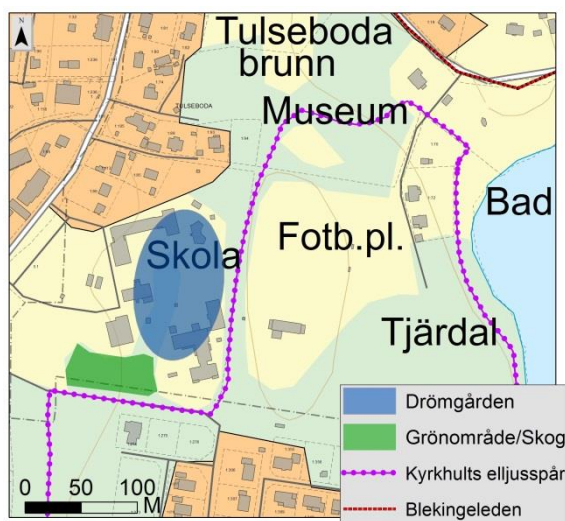
erbjuder tillgängligheten för rullstolsburna är också ett behov inom skolornas verksamhet. Under våren 2018 kommer fågelholkar att sättas upp i anslutning till skolorna något som även kom som förslag under workshopen. Ytterligare önskas figurer eller utställningar som kan flyttas runt i kommunen för att göra naturområden mer spännande och intressanta för barnen.

2.10.2 Kyrkhult skola och förskola

Kyrkhults skola och förskola har tillgång till ett flertal platser med natur- och kulturmiljöer i närområdet. Flera av de miljöer som skolan och förskolan använder sig av har tidigare beskrivits. Till dessa områden kan nämnas Södersjön och skolans nära läge till bad- och ställningsplatsen, Kyrkhults elljusspår och Tulseboda Brunnspark. Elever i Kyrkhults skola och förskola har även varit involverade i KOM-projektet.

Till Kyrkhults skola finns en rastgård med namnet Drömgården. Drömgården ligger i direkt anslutning till Kyrkhults elljusspår och fotbollsplan. På rastgården, som delvis är trädbevuxen, finns flera anordningar för lek. Längs med Båtslyckevägen finns ett mindre grönområde (se kartan). Närheten till skolan och förskolan ger möjlighet till lek och utevistelse i ett område med större stenar, där träd som ek, tall och bok är dominerande. Skogsdungen visar tydliga tecken på att den används under barnens aktiviteter.

Det är viktigt att skogsdungen är en säker lekplats för barnen, därför bör döda grenar och träd som riskerar att falla tas ned. De kan dock med fördel få vara kvar som faunadepåer eller som grenar till kojbygge. Området bör även hållas undan från sly så att platsen är tillgänglig och inbjudande.

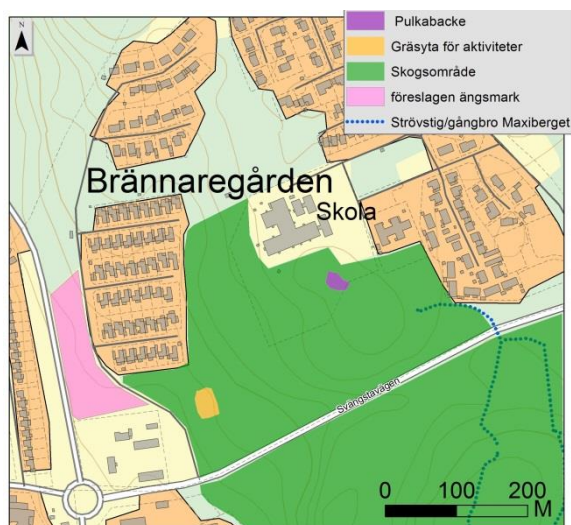

2.10.3 Brännaregårdens skola och förskola

Direkt sydväst om Brännaregårdens skola och förskola ligger ett större sammanhängande bokskogsområde. Området är också nära anslutet till skogsområdet på Maxiberget men delas av Svängstavägen. Förbindelsen för friluftslivet mellan dessa områden är dock relativt god, då områdena förbinds med en gångbro över Svängstavägen. Skogen har en omfattande användning av skolan och förskolan då den utgör en stor del av skolans rastgård. I området har ett par leder markerats ut av skolan, vilket används till motionsrundor och för att uppleva den omgivande naturen. På en backe i skogen har barnen möjlighet att under vintern åka pulka. Väster om skogsområdet finns en öppen gräsyta, för kortare utflykter med spel och lek. I området finns tre kända fornlämningar, med röjningsrösen och stensättningar. 200 meter väster om Brännaregårdsskolan, invid Östra Ringvägen ligger en

öppen gräsmark med enstaka träd och buskar. Denna yta ägs av kommunen och slaghackas en gång varje år, under juli-augusti. Skolorna använder sig av gräsmarken för att studera den floran som växer här.

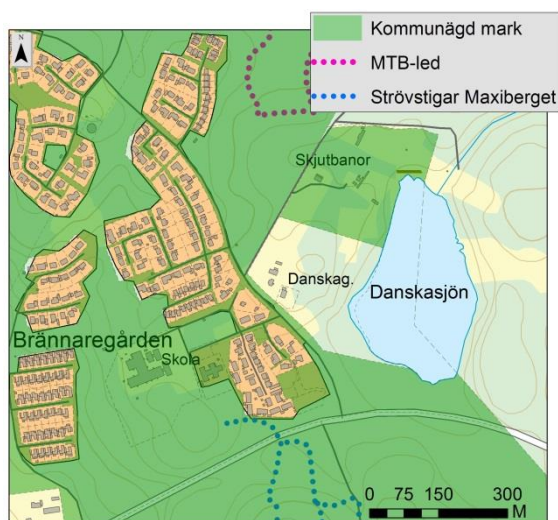
Närheten till bokskogen är värdefull för skolan och förskolan. Träd och grenar som riskerar att falla bör dock tas ned, men kan lämnas kvar som faunadepåer. I skogen intill skolan önskar skolan ett uteklassrum. Planerad placering av uteklassrummet måste dock ta hänsyn till de kända fornlämningar som finns på platsen. Skolan önskar även att deras pulkabacke ska jämnas till. Området som används i skolans verksamhet för att studera floran, gör gräsmarken lämplig för utvecklad naturvårdsskötsel. Bland annat kan slätter ske med skärande redskap och det avslagna gräset bör lämpligen tas bort. Eventuellt skulle lämpliga ängsfröer kunna spridas. Även insatser för pollinerande insekter är då fördelaktiga i området

2.10.4 Danskasjön

Ca 400 meter öster om Brännaregårdens skola och förskola, invid Svängstavägen, ligger Danskasjön. Sjön är till stora delar omsluten av skogsmark med pors i strandkanten. Danskasjön besöks av skolan och förskolan under utedagar och promenader.

Sjökanten önskas bli mer lättillgänglig för att bättre kunna användas under skolans och förskolans utedagar och promenader. I nuläget är sjökanten bitvis svårtillgänglig och inget lämpligt ställe finns där barnen kan håva insekter och bada. Under kommunens workshop kom därför förslag om brygga som är anpassad för yngre barn. Medborgarförslag har även inkommit om en badplats för hundar i området. Kommunen äger mark vid sjön i södra och nordvästra delarna

2.10.5 Gränums skola och förskola

Med direkt anslutning till Gränums skola och förskola ligger ett mindre skogsområde. Området används i viss utsträckning i skolan och förskolans verksamhet för undervisning och lek. Runt området finns även en slinga där det vid snö anläggs skidspår.

Skogsdungen upplevs idag något svårtillgänglig med tät buskvegetation, ris och nässlor. I området önskar skolan och förskolan skyltar om den natur som finns där. Idag finns planer på att utveckla Gränums skola till naturskola. I detta koncept skulle dungen användas aktivt för odling, naturstudier och lek. I området kommer en större gillplats att anläggas med möjlighet till utomhusklassrum.

2.10.6 Gränums bränneri

Söder om Gränums samhälle, drygt en kilometer från Gränums skola, ligger Gränums bränneri. Bränneriet uppfördes 1897 som ett andelsbränneri med fyra delägare, en effekt av att husbehovsbränningen förbjöds 1860. År 1971 lades verksamheten slutligen ned, men idag finns den nästan oförändrade byggnaden i rött tegel kvar. 1993 förklarades byggnaden som byggnadsminne och idag ägs bränneriet av en stiftelse. Landskapet omkring bränneriet utgörs av ett utpräglat jordbrukslandskap och här får eleverna på Gränums skola delta i potatisplockning i samband med ett studiebesök på Gränums bränneri.

2.10.7 Västra Orlundsån

I södra delen av Olofströms kommun, i sprickdalslandskapetets slättbygder, rinner Västra Orlundsån i sin färd från Vitavatten och Orlunden ut mot Östersjön. Vid Gränum passerar ån i nära anslutning till tätorten. De intilliggande åkrarna och den branta åkanten gör dock ån svårtillgänglig och åsträckan skapar inga större rekreativvärden.

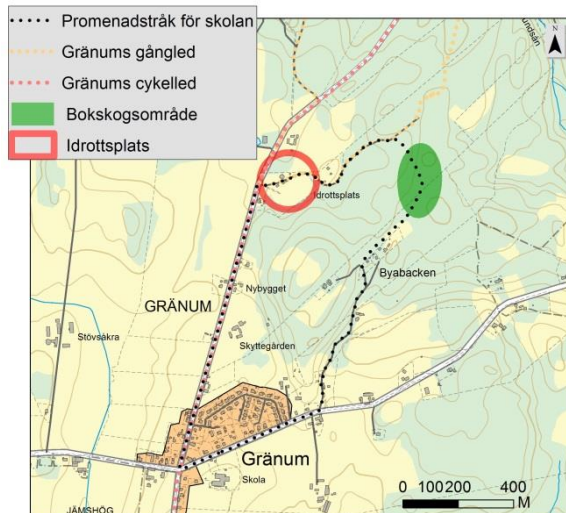
Under workshopen "skolnära skogar" fanns önskemål om att möjliggöra åkanten för skolan och förskolans pedagogiska verksamhet. För detta önskades en brygga/bro att håva ifrån, samt ett förråd där bland annat håvar kan förvaras. Lämpligen skulle en sådan åtgärd kunna genomföras på fastighet Gränum 44:2 som ägs av Olofströms kommun. På platsen finns en pumpstation och en gräsyta som hålls öppen. Platsen ligger också i nära anslutning till skolan och nås från skolan med en kortare promenad på ca 750 meter.

2.10.8 Byabackens bokskog

Under utedagar med olika aktiviteter och teman använder sig skolan och förskolan av Gränums idrottsplats och bokskogen norr om Byabacken. Dessa områden blir också en del av ett sammanhängande promenadstråk som används av skolan och förskolan.

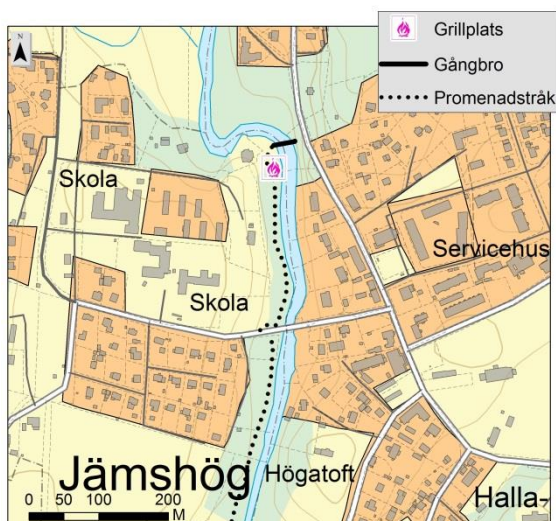
Promenadstråket löper via Håkantorpsvägen mot byabaken och tillbaka via Rislyckevägen. Promenadsträckan utgör även en bit av Gränums gång- och cykelled.

2.10.9 Jämshögs skola och förskola

Vid Holjeån som rinner igenom centrala Jämshög finns rika rekreations- och naturvärden, inte minst i direkt anslutning till skolan. Här ligger en anlagd grillplats, en promenadstig och en gångbro över Holjeån. Området används bland annat i skolans och förskolans verksamhet. Det dominerande trädslaget är al med stort inslag av ek och sälg.

Området har idag potential i att utveckla rekreations- och naturvärden. Promenadstråket skulle söderut, längs Holjeån, kunna förstärkas med ett längre sammanhängande promenadstråk. Idag finns här en mindre traktorväg och marken är delvis privatägd. Här består landskapet av bitvis öppen gräsmark och längs ån finns rikligt med sälg samt någon större ask. Vid åkanten har även den rödlistade hårklomossan noterats. Det vore även möjligt att förlänga promenadstråket norrut längs Holjeån, vilket då kunde förbindas med gång- och cykelbron i Rosenfors. En bro som gärna skolorna besöker för upplevelsen av vattnet samt platsens kulturhistoriska kvarnlämning.

2.10.10 Grodsjön

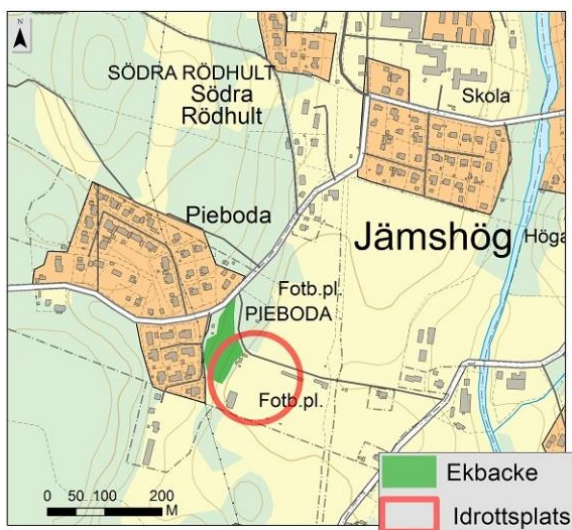
Strax väster om Jämshög, mellan Halenvägen och Rosenforsvägen, ligger Grodsjön som används i skolans pedagogiska arbete. Området med Grodsjön ligger i ett stråk av isälvs sediment med höga biologiska värden. Här förekommer ett antal rödlistade arter främst kopplade till öppna och sandiga marker. Det dominerande trädslag är tall men området riskerar igenväxning av björksly. Grodsjön utgör även ett känt lekvattnen för större vattensalamander.

Delar av området med Grodsjön ägs av kommunen och av enskilda markägare. För att bevara och utveckla platsens naturvärden är det av stor vikt att området hålls öppet. Runt dammen bör växtligheten hållas låg så att solljus når in. Vägen intill Grodsjön bör inte saltas under vintern och dagvatten får inte ledas in till dammen.

2.10.11 Jämshögs idrottsplats

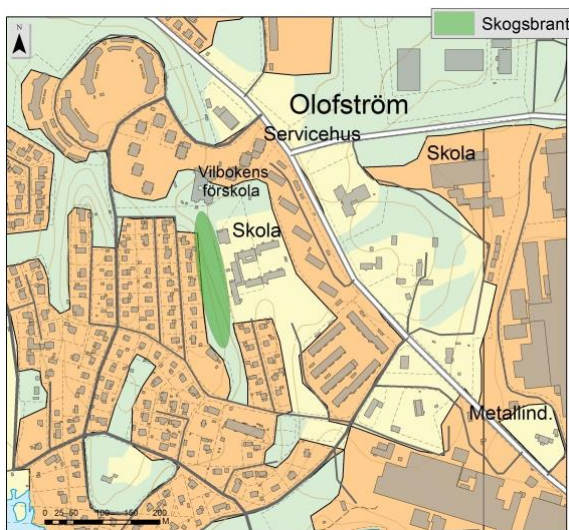
Under utedagar använder skolan och förskolan sig av Jämshögs idrottsplats. Här finns möjlighet för lek och spel. I direkt anslutning till idrottsplatsen finns en blockrik moränbacke som domineras av ek, där barnen har möjlighet att leka.

2.10.12 Vilbokens skola och förskola

Väster om Vilbokens skola ligger en brant och delvis storblockig sluttning som domineras av bokskog med strukturell variation och troligtvis en lång trädkontinuitet. Denna skogsbrant utmanar och lockar till aktiviteter, vilket visas av de stigar som bildats mellan träden. Runt om skolan och förskolan finns även mindre skogsdungar som används vid barnens lärande och lek.

Äldre träd och torrakor bör ses över så de inte utgör någon fara för barnen. Vid fällning eller nedsågning av grenar och träd bör dessa lämnas kvar på lämpligt sätt. Lämpligtvis kan grövre stockar utgöra spännande hinder i terrängen. På platsen bör även sly hållas undan så att inte framkomligheten minskar. I träden runt skolan har kommunen satt upp fågelholkar under våren 2018. Det fanns även fågelholkar i området sedan tidigare.

2.10.13 Skogsområde omkring Borgen

Borgen är idag ett bostadshus för gymnasieelever på Nordenbergsskolan. Området har tidigare utgjorts av flera flerbostadshus men dessa har på senare år rivits. Kvar på platsen finns parkeringsplatser till det tidigare bostadsområdet och en stor öppen yta med fotbollsplan. I anslutning till fotbollsplanen finns skogsområden med storblockig morän, främst med ek och tall. Från Vilbokens skola och förskola nås området med en kortare promenad och skogen används i den pedagogiska verksamheten. Här förmedlas bland annat allemansrätten och kunskap om djur och natur.

Under workshopen "skolnära skogar" inkom synpunkter på att området kring borgen upplevs "skräpigt". Under ett besök på platsen noterades ett upplag av diverse material som nedmonterade gungställningar, vägskyltar och betongsuggor. För att göra platsen mer intressant för skolan och förskolan inkom önskemål om lekplatsanläggningar med torn och hängbro. I anslutning till Skogsby önskas markerade stigar.

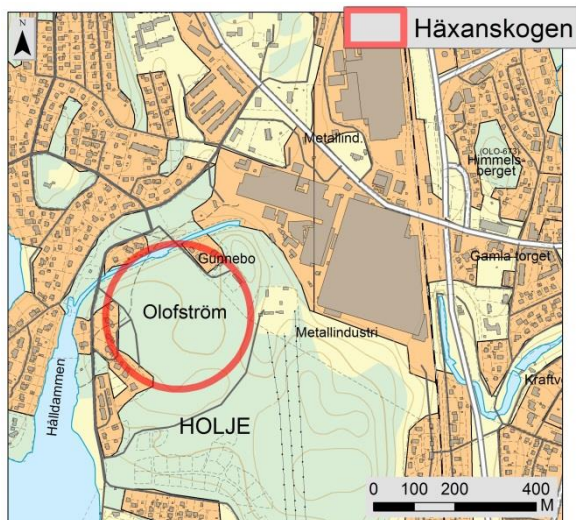
2.10.14 Häxanskogen

I norra delen av Övre strandplan ligger ett område som används under skolan och förskolans utedagar. Här väcker målade stenar spänning och nyfikenhet hos barnen och i ett av träden har även en häxdocka placerats. Tidigare ska det även ha funnits en hängbro i området där barnen kunnat leka och balansera. I direkt anslutning till Häxanskogen ligger jordkällaren i Gunnebo, vilket också utgör ett spännande besöksmål för barnen.

I området som utgörs av Häxanskogen finns en del kulturhistoriska lämningar som visar på äldre tiders jordbruk, med odlingsrösen och stenmurar. Främst den varierande kvaliteten på rösena tyder på att marken används under en längre tid. Dock präglas platsen av 1800-talets skifte, med raka stenmurar. Från 1700-talets geometriska avmätning beskrivs området som äng till byn "Hollies" inägomark. De flesta lämningar i området är dock borttagna under exploateringen av Övre strandplan.

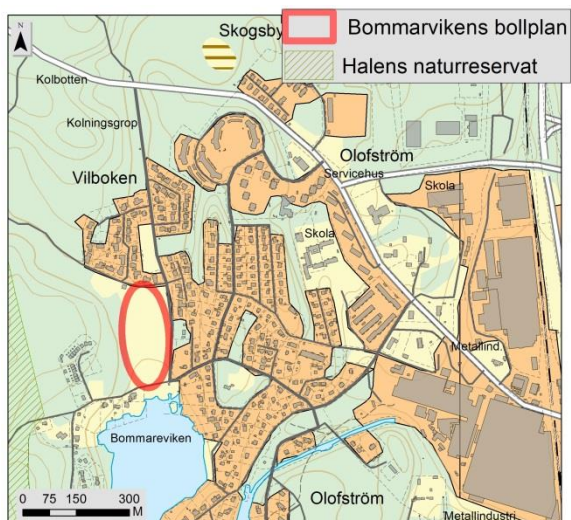
Inför exploateringen av bostadsområdet Övre strandplan har en naturvärdesinventering gjorts i området. I den östra delen av området hittas den nationellt rödlistade kvistlaven Fellhanera bouteillei, och detta område skyddas från förändring i detaljplanen. I Övre strandplans norra delar, tillhörande Häxaskogen, finns områden med ädellövskog och sumpskog. I dessa delar har det påträffats ett antal signalarter, kopplade till dessa miljöer. Noterade arter är bland annat blåsippan, havstulpanlav, glansfläck, kantarellmussling, krusig ulota och blanksvart trämyra.

Området med Häxanskogen ligger inom detaljplanelagt område och har påverkats kraftigt av arbetet med bostadsområdet, Övre strandplan. Stora delar av Häxanskogen, i de norra delarna av övre strandplan, är i detaljplanen markerat som natur. Här kan lämpligen skogsområdet bestå och åtgärder genomföras för att lyfta fram områdets natur- och kulturmiljö.

2.10.15 Bommarevikens bollplan

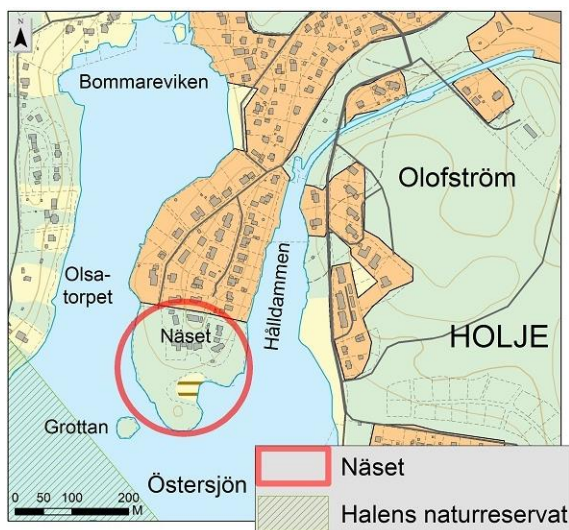
I Olofströms västra del ligger Bommarevikens bollplan, en större öppen yta som ägs och sköts av kommunen. Här finns möjligheter till aktiviteter och sport och under vintern anläggs här skidspår. Området är väl lämpat för skolans och förskolans aktiviteter. I direkt anslutning till bollplanen finns skogsområden att leka och upptäcka naturen i. Från bollplanen är det också nära till Halens naturreservat, sjön Halen och en mindre lekplats.

2.10.16 Näset

Näset utgörs av udden mellan Hålldammen och Bommareviken. Näset spets är idag utan byggnad och området används av skolan under utedagar. Från äldre tider har näset utgjort äng till byn Holjes ägor. Kommunen har under 2017 satt upp fem knipholkar på näsets spets.

Skolan önskar informationskyltar i området. Näsets yttersta spets kan framöver komma att innefattas i Halens naturreservat. Ett förslag som framkommit i samband med förnyandet av Halens reservatsföreskrifter.

2.10.17 Hålldammen

Gräsplanen öster om Hålldammen används för aktiviteter inom skolan, bland annat fiske och att håva vatteninsekter. Under våren anordnas av Susekullen en fiskedag för årskurs fyra, med artbestämning och grillning. Vid ån har det tidigare funnits en pegel som tagits bort. Via denna har eleverna kunnat följa vattennivån.

2.10.18 Ekeryds förskola

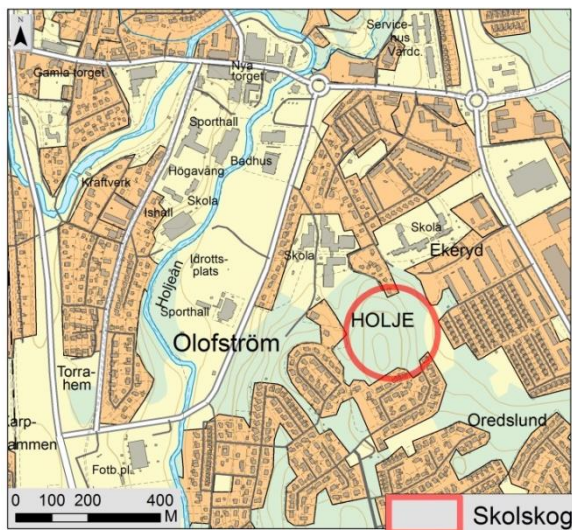
På Ekerydsskolans fastighet invid Citronvägen finns en mindre skogsdunge främst bestående av björk. Skogsdungen är betydelsefull för barnens lek och rörelse under utevistelse på rastgården. Under sommarens varma och soliga dagar ger skogsdungen även skugga och svalka. Områdets träd behöver dock ses över för att minska risken för fallande träd och grenar.

Strax sydväst om Ekeryds förskola, invid Sturevägens cykelväg, ligger ett skogsområde som används i förskolans verksamhet. Det tätortsnära läget gör även området attraktivt för kortare motionspromenader. Skogsområdet ligger på en tydlig moränbacke som främst domineras av bok och ek. I området förekommer även flera andra trädslag som björk, lön, rönn, avenbok och lind. Genom skogsområdet finns flertalet stigar som på sina håll börjar växa

igen. De större träden i området står relativt glest och undervegetation med sly är omfattande.

För att utveckla området och göra det mer attraktivt för bland annat förskolan behöver stigarna hållas öppna. Det är också lämpligt att sly röjs så att skogen i stort blir framkomlig för lek och andra aktiviteter. Vid röjning bör lämpliga grenar och pinnar lämnas till kojbyggen. Sly och buskar kan med fördel få stå kvar på en del platser, vilket skapar variation. Äldre träd och torrakor bör tas ned så att de inte utgör någon fara för barnen. De bör dock lämnas kvar på lämpligt sätt som faunadepåer.

I höjd med Äppelvägen finns en glänta där pedagogerna på Ekeryds förskola har önskemål om en samlingsplats. Förslagsvis en fyrkant med stockar där man kan sitta. De önskar även naturfaktarutor som finns på plats och som underlättar för pedagogerna att berätta om, och förmedla naturen till barnen. På en slinga skulle det även vara intressant med "rörelsestationer" som lockar och utmanar barnen till rörelse.

3. Utvecklingsområden naturvård

3.1 Möjliga områden för kommunala naturreservat

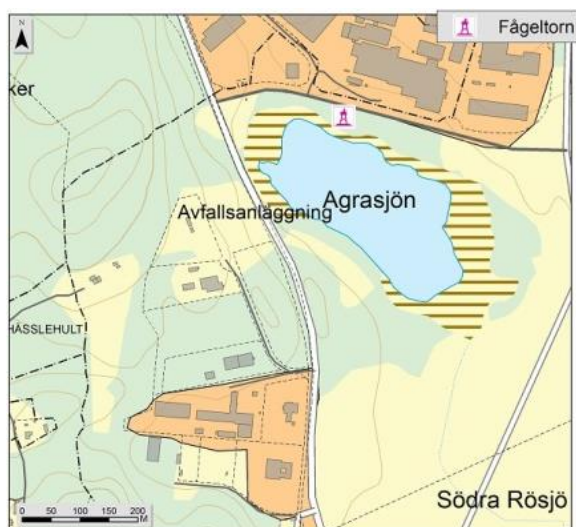
Redan innan miljöbalken kom i slutet av 90-talet kunde kommuner bilda naturreservat, men på delegation från staten. Sedan miljöbalken antogs kan kommuner själva skydda områden som kommunen anser behöva ett sådant skydd. Vissa kommuner har idag många egna reservat, andra har fortfarande inga. De flesta kommunala naturreservat ligger tätortsnära och fyller ofta fler syften än bara skydd av naturvärden, genom att även långsiktigt säkerställa områden i tätortsnära lägen för pedagogiska aktiviteter, friluftsliv etc. Olofströms kommun har i dagsläget inga kommunala naturreservat.

Anledningen till att vissa "pärlor" kan behöva skyddas är förutom att reglera hur ett område ska skötas för att gynna naturvärden, även kan behöva reglera jakt, skogsbruk eller tillgängligheten under vissa perioder av året. Det kan t ex handla om att ha beträdandeförbud under några månader, då störningskänsliga fåglar har sina bon.

Nedan redovisas några områden som lämpliga kommunala naturreservat för Olofströms kommun. Dessa är valda då de representerar områden med för kommunen höga eller unika värden i tätortsnära lägen. De har även valts, med geografisk spridning, så att de representerar olika naturtyper. Inget av dessa områden bedöms strida mot kommunens översiktsplan om de avgränsas rätt. Topografin och markens beskaffenhet på dessa områden gör annat markutnyttjande på dessa platser besvärligt, vilket säkert bidragit till att dessa områden ligger kvar, relativt opåverkade, i tätortsnära lägen.

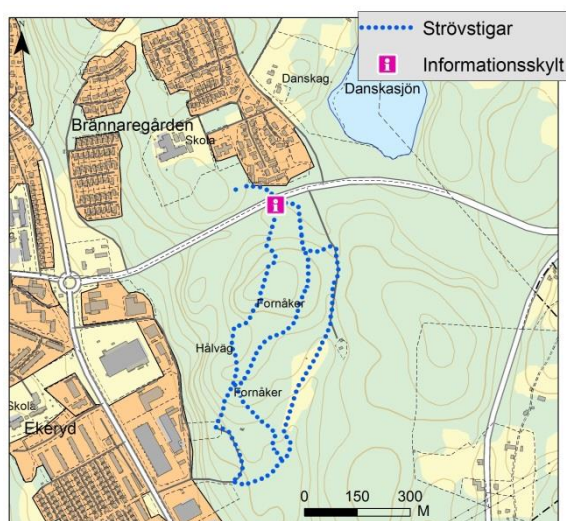
3.1.1 Agrasjön

Agrasjön är lämpligt som naturreservat, eftersom det är kommunens enda sjö av sin typ. Flera skyddsvärda arter häckar i sjön eller dess omedelbara närhet eller ses i området. Bland annat har brun kärrhök och sångsvan etablerat sig som relativt regelbundna häckfåglar i sjön. Spillkråka och kungsfågel häckar regelbundet i skogen runt sjön. Bivråk och trana har observerats under häckningstid i området. Sjön är i nuläget dåligt inventerad med avseende på andra artgrupper som bör undersökas i framtiden, t ex sländor, groddjur och fladdermöss. Dessutom ligger den tätortsnära, vilket gör att sjön har stor framtida potential som besöksmål. (Se även sidan 39).

3.1.2 Maxiberget

Öster om Olofström ligger Maxiskogen som är ett lämpligt naturreservat, då detta är ett större sammanhängande skogsområde på kommunal mark med höga naturvärden. Områdets topografi gör dels att området är svårt att bruka samtidigt som området erbjuder attraktiva utsiktspunkter med vyer över samhället i väster. Området består av ett kuperat blockrikt område med hållmark och berg i dagen. Bokskogen i området består av flera grova bokar med inslag av ek, avenbok och tall. Några av de äldre bokträden har initialer och hjärtan inristade i barken. På hållmarkerna växer krumma senvuxna exemplar av ek och tall. Död ved förekommer ganska rikligt, såväl stående som liggande. Sammantaget är området högklassigt med goda förutsättningar att hysa ett flertal rödlistade arter, framförallt av svampar och insekter. Området bör i huvudsak lämnas orört. Vissa ekar och tallar bör dock friställas. I samband med inrättande av naturreservat kan området ges namnet Sandströmsberget efter den gård som finns kvar sedan skiftets tid. (Se även sidan 55).

3.2 Lämpliga kommunala naturvårdsområden

Begreppet naturvårdsområden i juridisk mening "togs bort" när miljöbalken kom. Här lanseras dock begreppet kommunalt naturvårdsområde. Med det avses här områden som inte har så höga värden att de lämpar sig för skydd i t ex naturreservat eller där man inte behöver ha så ingripande regler för att skydda värdena. Det som många gånger behövs är endast någon form av enkel skötselplan, som säkerställer att ytan sköts på rätt sätt år efter år. Nedan och i åtgärdsbilagan pekas ett antal sådana områden ut där det är lämpligt att ta fram sådana enkla skötselplaner.

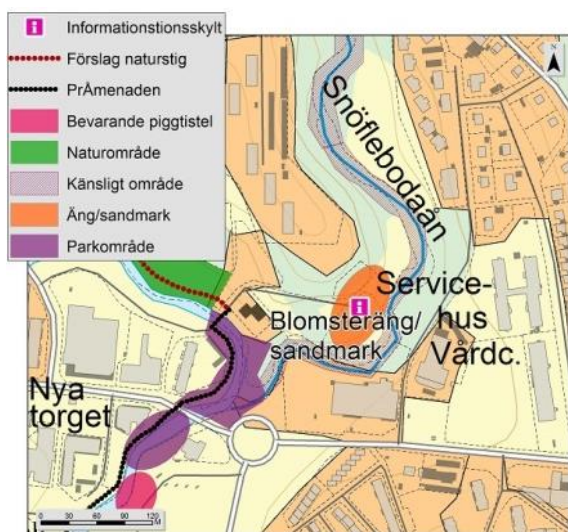
3.2.1 Motivering Märthas ås

Märthas ås är beläget öster om Bredgatan invid Vilshultsån och utgör ett på platsen dominerande landskapselement med flera äldre ekar. Från historiska kartor går det spåra en lång trädkontinuitet och på ekarna har både signalarter och hotade arter hittats. I de historiska kartorna visas också Vilshultsåns strandkant som madäng och har antagligen översvämmats årligen. Med rätt skötsel kan både områdets attraktivitet för närboende och områdets naturvärden på sikt öka. Därför är området lämpligt som ett kommunalt naturvårdsområde. Platsen har under arbetet med naturvårds- och friluftsplänen fått namnet Märthas ås, för att hedra en av kommunens idrottsprofiler som bodde i ett hus intill åsen. Modisten Märtha Holmén ledde bland annat husmorsgympa till 98 års ålder, drev simundervisning med mera. Dessutom tillverkade hon hattar som ställdes ut 2011.

3.2.2 Motivering Blomsterängen

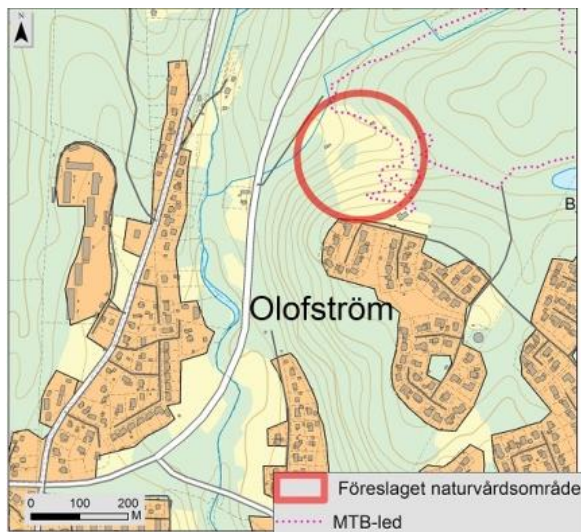
2015 anlade Olofströms kommun en terräng på platsen med sandblottor för att gynna arter som idag trängts undan i det moderna landskapet. Detta projekt har blivit lyckat och uppmärksammat på olika sätt. I området har rödlistade arter observerats bland annat bastardsvärmare. För att åtgärden ska bli bestående krävs att området har en extensiv men regelbunden skötsel. Därför är området lämpligt som ett kommunalt naturvårdsområde. (Se även sidan 44).

3.2.3 Skidbacken

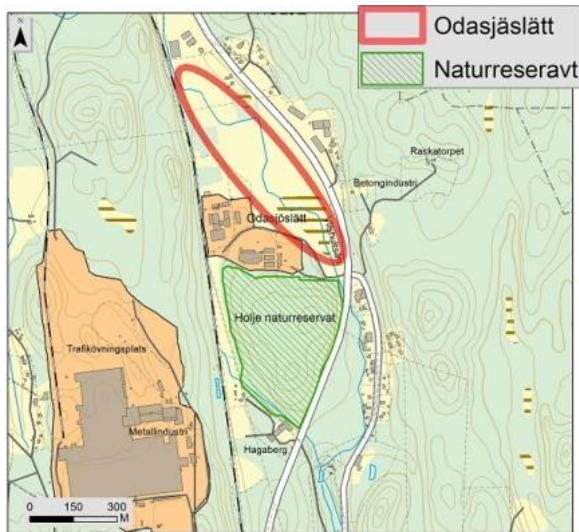
Den tidigare skidbacken, som numera är en del av MTB-leden (mountainbike), är ett lämpligt naturvårdsområde. Den extensiva skötsel med sen årlig slåtter, för att hålla backen öppen, har gynnat de arter som idag trängts undan i det moderna landskapet. Bland annat har flera fjärilsarter observerats. Däribland kan nämnas violettekantad guldvinge och mindre bastardsvärmare som båda är rödlistade inom kategorin NT (nära hotad). I området för skidbacken finns också många olika växtförhållanden med allt från fuktiga partier till mycket torra partier. Ett naturvårdsområde innefattande skidbacken skulle med anpassade skötselåtgärder kunna förstärka och gynna den biologiska mångfalden samtidigt som det ger goda förutsättningar för MTB-leden och pulkabacken. Området som ligger tätortsnära är ett

populärt rekreationsområde. För tillfället håller dock lupiner och kanadensiskt gullris på att ta över stora delar av området. (Se även sidan 61).

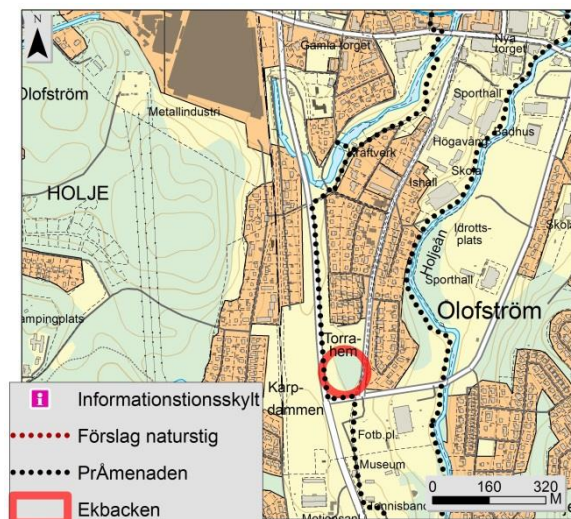
3.2.4 Odasjöslätt

År 2016 gjordes en förstudie av området Odasjöslätt, norr om Olofström invid väg 15. I förstudien utreddes förutsättningarna att anlägga och återställa en våtmark i området. Igenom Odasjöslätt rinner Vilshultsån och längs åns mad har det historiskt varit slättermark. År 2018 ansökte och beviljades Olofströms kommun LONA-bidrag för att anlägga en våtmark vid Odasjöslätt. Syftet med arbetet är främst att jämna ut vattenföringen, vilket ska öka grundvattenbildningen och minska risken för översvämningar nedströms. Syftet är också att få våtmarkens alla goda effekter för att uppfylla miljö kvalitetsmålen, samt att skapa ett attraktivt naturområde i tätortsnära läge. Ett attraktivt våtmarkslandskap bör anläggas genom att skapa en helhet med vattenspeglar, meandring och delvis översilad slättermark. Det är efter att våtmarken anlagts viktigt med en långsiktig plan för hur ytorna ska skötas, främst med avsikt på slätter och bete för att hålla området öppet. Skötslen av området kommer också ha stor betydelse för utfallet av den biologiska mångfalden. Därför är Odasjöslätt nödvändigt som ett kommunalt naturvårdsområde. Faller projektet väl ut, kan Odasjöslätt i framtiden också vara aktuellt som kommunalt naturreservat. Inom ramen för våtmarksprojektet bör också ett fågeltorn anläggas i anslutning till parkeringen. Odasjöslätt har direkt förbindelse med Holje naturreservat där länsstyrelsen nyligen anlagt strövstigar, vilket ökar attraktiviteten.

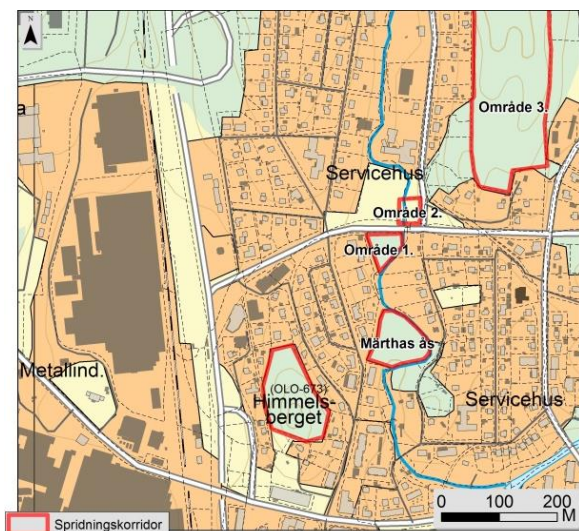
3.2.5 Ekbacken vid Torrahem

Ekbacken är belägen i Olofström mellan väg 15 och Jämshögsvägen, norr om Holje park. Ekbacken utgör ett för platsen dominerande landskapselement med flera äldre ekar. På ekbacken växer även någon större avenbok samt hasselbuketter med stort inslag av döda och döende stampartier, vilket kan gynna svampar och vedlevande insekter. I området har flera signalarter hittats. Ekbacken har också ett rekreativsvärde och utgör en barriär mellan bebyggelsen och väg 15. För framtiden planeras rekreativstråket, PrÅmenaden, i direkt anslutning till ekbacken.

3.2.6 Spridningskorridorer

I centrala Olofström är åarna och dess omgivande natur värdefulla spridningskorridorer. Att bevara och utveckla åarna och den omgivande naturen ger även andra fördelar med ekosystemtjänster i den bebyggda miljön.

Det har, under samrådstitiden, inkommit synpunkter om att ett flertal områden längs med Vilshultsån utgör spridningslänkar i landskapet. Några av dessa områden ligger på privatägd mark och kommer därför inte närmare behandlas i detta dokument. Övriga områden kommer nedan kortfattat att beskrivas och pekas ut på en tillhörande karta.

Område 1. Söder om Rydsvägen finns ett mindre naturområde som längs med ån utgörs av ensamstående alar. Vid högvatten översvämmas området och i de lågt liggande partierna växer vecketåg. I åkanten och upp mot vägbanken växer strutbräken. Under bron har Trafikverket anlagt en faunapassage, som utgörs av en flytbrygga på västra sidan av ån. Flytbryggan har, vid högre vattenstånd, ingen förbindelse med land ifrån söder. Det syns dock tydliga spår från djur som regelbundet rör sig in mot faunapassagen. Under sommaren 2018 syntes spår av uter på flytbryggan. I denna del av området bör alarna och träden invid åkanten bevaras.

En bit upp från ån finns en gräsyta som kommunen regelbundet slår med slaghack. I framtiden skulle en sådan åtgärd kunna styras till att bli mer naturvårdsanpassad. Detta skulle kunna ske genom att sen slåtter sker med skärande redskap. Det avslagna gräset bör även samlas upp. Området kan även vid högvatten tillåtas att översvämmas, vilket skulle minska risken för översvämningar på andra platser inne i centrala Olofström.

Område 2. Detta område är en förlängning av område 1 och ligger direkt norr om Rydsvägen. Träden längs med ån domineras i huvudsak av al men även andra trädslag är förekommande. Denna yta bör lämnas och bevaras. Väster om Vilshultsån finns en gräsyta med fotbollsmål. Denna gräsyta kommer i framtiden att vara aktuell för odling. Med fördel sparas dock de äldre fruktträden i området.

Område 3. Detta område utgörs av en tätortsnära skog främst bestående av tall. Även områden med hassel, ek och asp förekommer. Träden i området har en varierad ålder och storlek och det finns riklig förekomst av död ved. Detta område har ingen direkt förbindelse med Vilshultsån men kan ändå ses som en betydelsefull spridningskorridor. Dess tätortsnära

läge gör att området också är lämpligt som rekreationsområde och här finns några mindre stigar. I området finns flera kulturhistoriska spår av stenmurar, odlingsrösen och husgrunder.

I kommunens skogsbruksplan är skogen utpekad som produktionsskog med förstärkt miljöhänsyn och kommer inte att slutavverkas, vilket är betydelsefullt om skogen ska fungera som spridningslänk och rekreationsområde.

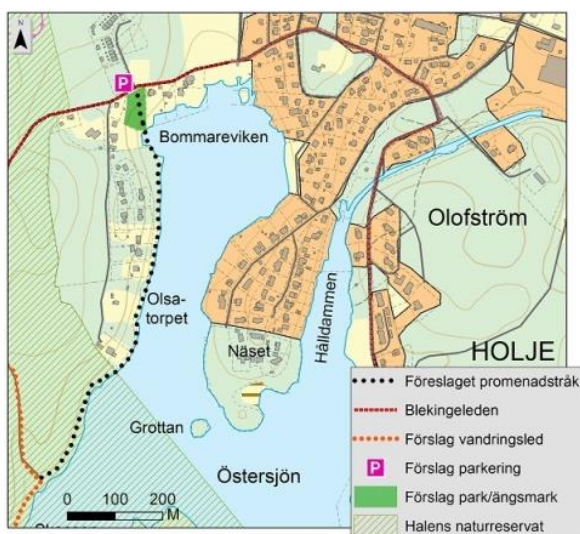
4. Utvecklingsområden friluftsliv

4.1 Bommarevikens promenadstråk

I Västra delen av Olofström, invid Bommarevikens västra strand, har ett promenadstråk diskuterats för att tillgängliggöra strandzonen. Diskussionen har resulterat i att promenadstråket inte kommer bli aktuellt för tillfället.

Promenadstråket finns inritat i detaljplanen, men idag är strandkanten mycket svårtillgänglig och begränsas av blöta partier med vass och kaveldun. I området finns även privata bryggor ut i vattnet som begränsar allmänhetens tillgänglighet.

Ett promenadstråk skulle lämpligen sträcka sig från Pressgatan, igenom fastigheten 5:74 som ägs av Olofströms kommun, ner till strandlinjen. Vid strandlinjen måste spänger anläggas på stora delar med fuktiga partier, men även för att undvika att promenadstråket hamnar inom privatägd tomtmark. I samband med promenadstråket bör en brygga anläggas med båtplatser för områdets boende. Under kommunens workshop "skolnära skogar" kom förslag om brygga i Bommareviken, som skolorna kan använda för att håva vatteninsekter och groddjur. Idag används Bommareviken i skolornas verksamhet för bland annat skridskoåkning under vintern. Ett promenadstråk längs Bommarevikens västra strand kan möjliggöra en förändrad sträckning av Blekingeleden som idag löper utmed Pressvägen. På fastigheten 5:249 bör parkering upprättas och området utgör en lämplig entré till naturreservatet Halens norra del. Fastigheten 5:74 kan fungera väl som parkmiljö.

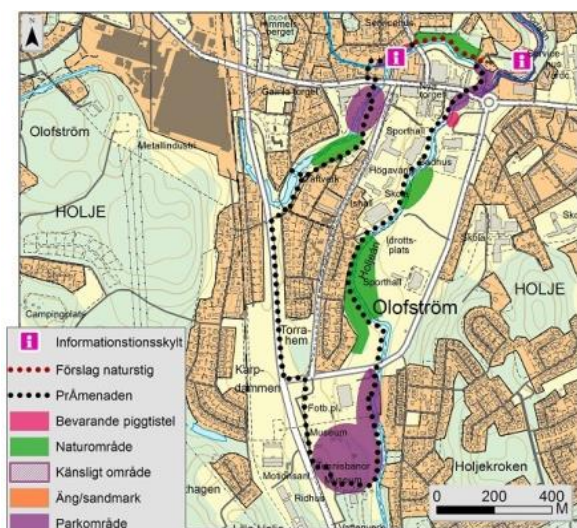

4.2 prÅmenaden och Å-rummet

I central Olofström möts de tre åarna Holjeån, Snöflebodaån och Vilshultsån. Detta skapar en unik karaktär i området med en bredd av intressanta upplevelser. Längs åarna finns fler områden med natur- och parkmiljöer som skapar gröna rum och barriärer i tätortens bebyggelse. prÅmenaden är ett planerat promenadstråk i central Olofström och är en del av projektet "Å-rummet". Syftet med projektet är att skapa ett grönare centrum där prÅmenaden binder samman naturmiljöer, parkmiljöer och sociala mötesplatser. Tanken med projektet är också att tillgängliggöra centrala Olofström för fotgängare och cyklister, vilket skapar möjlighet för vardagliga motionsstråk som är tillgängliga för alla. Miljöerna och platserna som skapas kommer att ha olika utformning för att skapa dynamik och variation av upplevelser under hela året. Det är också viktigt i arbetet med "Å-rummet" att ta hänsyn till och bevara åarnas

specifika natur. Bland annat kan nämnas att hänsyn bör tas till miljöer med kungsfiskare och piggtistel. Park- och naturmiljöerna ska som helhet gynna, bevara och utveckla den biologiska mångfalden i och omkring å-rummet. Artrikedomen längs med Snöflebodaån erbjuder även spännande miljöer för skolans naturstudier. Tidigare har också Projektet "Å-gång" genomförts. Det syftade till att synliggöra den tätortsnära naturen med två vandringsträckor och tolv utmärkta anhalter längs åarna. Stora delar av sträckan går längs den tänkta prÅmenaden via befintliga gång- och cykelvägar. Det finns dock även sträckor som är betydligt mer svårtillgängliga. De anhalter som synliggjorts inom ramen för Projektet "Å-gång" bör tas i beaktning vid utveckling av å-rummet. Önskvärt är att anhalterna lyfts fram och förtydligas då de förmedlar kunskap om naturmiljön.

Bryggan som byggts mellan Aniaraparken och Storlekplatsen har ett stort pedagogiskt värde. Här finns flera önskemål från kommunens skolor och förskolor om att kunna hålla utomhuslektioner och för att håva i vattnet. Bryggan kommer också fungera som mötesplats mellan olika generationer. Under olika utedagar och aktiviteter i skolan, används Holjepark, som även kommer ingå i prÅmenadens sträckning.

4.3 Kulturrundan

Runt Södersjön, i Kyrkhult, finns medborgarförslag på att lyfta fram den befintliga strövstigen till en utvecklad vandringsled i attraktiv natur- och kulturmiljö. Vid Södersjöns norra ände finns en ställplats för husbilar som tillsammans med en vandringsled runt sjön ytterligare kan lyfta området som besöksplats. Kyrkhult som är en före detta brunnsort ger också platsen en stark kulturell anknytning och i KOM-projektet utvecklas bland annat platserna kring Tulseboda och Forneboda. Väster om Södersjön löper även Kyrkhults elljusspår, vilket är en del av den tänkta kulturrundan runt Södersjön. Förbindelsen med elljusspåret skapar därmed valmöjligheter för såväl besökare som för invånare till vandring och motion i vacker natur. Intill Södersjöns östra delar går den tänkta leden igenom Isabackarna, som tidigare varit en värdefull och artrik betesmark men som till stor del vuxit igen. Om Olofströms kommun inom en snar framtid får till ett avtal med markägaren finns möjlighet att återuppta hävden och platsens artrikedomen. I direkt anslutning till den tänkta kulturrundan går även Blekingeleden. Blekingeleden skulle också kunna vara en del av kulturrundan då den förbinder Tulseboda och Forneboda.

En anlagd kulturrunda i Kyrkhult skulle således utgöra en del av ett större sammanhang med leder, ställplats, badplats, kulturmiljö och vacker natur i tätortsnära läge. Idag används redan den tänkta kulturrundan kring Södersjön av Kyrkhults invånare.

Litteraturhänvisning

- Appelqvist, T & Svedlund, L (1998). *Insekter i odlingslandskapet*. Jönköping: Statens jordbruksverk
- Aronsson, Mårten (2013). *Skogsbetesmarker*. Jönköping: Jordbruksverket
- ArtDatabanken (1997). [Elektronisk resurs]: ett kunskapscentrum för Sveriges arter och naturtyper. Uppsala: Artdatabanken, SLU. Tillgänglig: www.artdatabanken.se
- Brunet, J (2003). *Blekinges skogar: biologisk mångfald samt urval och skötsel av skogsreservat*. Karlskrona: Länsstyrelsen i Blekinge län
- Ekstam, Urban, Aronsson, Mårten & Forshed, Nils (1988). *Ängar: om naturliga slåttermarker i odlingslandskapet*. Stockholm: LT
- Forsberg, L Petersson (2015). *Kommunala friluftsplaner: en kunskapsbas för verkningfulla och användarvänliga kommunala friluftsplaner: forskningsrapport*. Stockholm: Naturvårdsverket. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6533-1.pdf>
- Fredman, P, Stenseke, M, Sandell, K & Mossing, A (red.) (2013). *Friluftsliv i förändring: resultat från ett forskningsprogram: slutrapport*. Stockholm: Naturvårdsverket. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6547-8f.pdf>
- Granström, B (u.å.). Vallodling. I Nationalencyklopedin. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2018-02-29]
- Karlsson, L, Idestrom, G & Wretenberg, J (2008). *Fåglar i odlingslandskapet*. Jönköping: Jordbruksverket
- Lundkvist, A (2014). *Ogräskontroll på åkermark*. 3. rev. uppl. Jönköping: Jordbruksverket
- Länsstyrelsen (1994). *Ängar och hagar i Olofström* Karlskrona: Länsstyrelsen i Blekinge län
- Länsstyrelsen (2006). *Strategi för formellt skydd av skog i Blekinge*. Karlskrona: Länsstyrelsen i Blekinge län
- Länsstyrelsen (2017). *Ett hållbart Blekinge: regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2017-2020* Karlskrona: Länsstyrelsen Blekinge län
- Miljödepartementet (2012). *Svenska miljömål: preciseringar av miljö kvalitetsmålen och en första uppsättning etappmål*. Stockholm: Miljödepartementet, Regeringskansliet
Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/departementsserien-och-promemorior/2012/07/ds-201223/>
- Magnus, S (2012). *Infrastrukturens gräs- och buskmarker: hur stora arealer gräs och buskmarker finns i anslutning till transportinfrastruktur och bidrar dessa till miljömålsarbetet?* Jönköping: Jordbruksverket.
- Naturvårdsverket (2017). *Vägledning om hur regionala handlingsplaner för grön infrastruktur kan bidra till att ekosystemtjänster och behov av klimatanpassning tillgodoses vid fysisk*

planering. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/samhallsplanering/vagledning-gi-est-klimat-20180215.pdf>
Olofströms kommun (2006). *Kulturmiljöprogram Olofströms kommun*. Tillgänglig: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/static.wm3.se/sites/202/media/51658_kulturmiljoprogram.pdf?1446726868

Olofströms kommun (2012). *Nära till allt: Översiktsplan för Olofströms kommun*
SFS 2010:2008. *Förordning om statsbidrag till friluftsförbund*. Stockholm: Miljö- och energidepartementet

Svensson, R & Glimskär, A (2001). *Småvatten och våtmarker i odlingslandskapet*. 2. uppl.
Jönköping: Jordbruksverket

Sveriges geologiska undersökning (u.å.). <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html> [hämtad 2018-01-19]

Sveriges geologiska undersökning (u.å.). <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-berggrund-1-miljon.html> [hämtad 2018-01-19]

Webbsidor:

www.naturvardsverket.se

www.Olofstrom.se

www.lansstyrelsen.se

www.artdatabanken.se

www.folkhalsomyndigheten.se

www.boverket.se

www.slu.se